T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
GÜLHANE SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ERGENLERDE ALGILANAN ANNE BABA TUTUMLARI, AKRAN ZORBALIĞI GÖSTERME VE MARUZ KALMA İLE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mürşide VURAL

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EYLÜL/2023

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
GÜLHANE SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ERGENLERDE ALGILANAN ANNE BABA TUTUMLARI, AKRAN ZORBALIĞI GÖSTERME VE MARUZ KALMA İLE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mürşide VURAL

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Dilek KONUKBAY

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EYLÜL / 2023

Çö[illegible]ğlığı [illegible]emsi[illegible] Anab[illegible] Dalı
İzin[illegible]sek L[illegible]zi ol[illegible]u on[illegible]rum/[illegible]amu[illegible]

[illegible]r. Üyesi E[illegible]RIZLI
[illegible]zit Ü[illegible]sitesi [illegible]şirek[illegible] Fakültesi
[illegible]ğlığı [illegible]ustalı[illegible]lemsi[illegible]gi Ana[illegible] Dalı
İzin Y[illegible]k Li[illegible]zi ol[illegible]nu o[illegible]ulamı[illegible]

BEYAN

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Mevcut tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu,
- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Mevcut tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)

Mürşide VURAL

14.09.2023

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada lise öğrencisi olan ergenlerde algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığında bulunma ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır

Gereç ve Yöntem: Çalışma çok merkezli olup 4 adet devlet okulunda 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz ve bahar döneminde öğrenim görmekte olan 271 kız 196 erkek öğrenci olmak üzere toplam 467 lise öğrencisi ile yapılmıştır. Bu çalışmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (UCLA- KF) ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu (AZBÖ-EF) kullanılmıştır. Çalışmada veri değerlendirilmesi için SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi, Independent Samples t testi, Mann Whitney U Testi, Kruskal Wallis H Testi, Spearman's Korelasyon Testi, Games-Howell Post-Hoc testi kullanılmıştır.

Bulgular: UCLA Yalnızlık Ölçeği ortalama puanı (14,07±4.38); AZBÖ (Zorba) toplam ortalama puanı (97,90±95,49); AZBÖ (Kurban) toplam ortalama puanı (97,2±88,5); ABTÖ toplam puan hesap0laması yoktur. ABTÖ "Kabul/İlgi" alt boyut ortalama puanı (27,15±5,27); ABTÖ "Psikolojik/Özerklik" alt boyut ortalama puanı ortalama (25,55±5,12); ABTÖ "Kontrol/Denetleme" alt boyut ortalama puanı (21,57±5,97) bulunmuştur. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile ABTÖ alt boyutlarından "Kabul/İlgi" ve "Psikolojik Özerklik" puanları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile AZBÖ (Kurban) toplam puanı arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Sosyodemografik veriler açısından karşılaştırıldığında ise yaş,cinsiyet, sınıf ve okul türü özelliklerinin

yalnızlık düzeyleri üzerinde; baba ve annelerin eğitim düzeylerinin, öğrencilerin sınıf, okul türü, akademik başarı, disiplin uyarısı faktörlerinin anne baba tutumları üzerinde; yaş, cinsiyet, okul türü, sınıf, kaçıncı çocuk olma durumları, disiplin uyarısı, arkadaşlarının kendinden daha iyi olduğunu düşünme faktörleri ise akran zorbalığında bulunma ve maruz kalma üzerinde etkili olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Sonuç: Bu araştırma sonucunda ergenlerde zorbalık davranışları arttıkça zorbalığa maruz kalmanın arttığı, akran zorbalığı yapma ve maruz kalmanın orta düzeyde olduğu ve en çok fiziksel zorbalık yaptıkları ve maruz kaldıkları belirlenmiştir. Ayrıca yalnızlık düzeylerinin otoriter anne baba tutumuna sahip ergenlerde arttığı, zorba ve mağdur olmanın müsamahakar aile tutumuna sahip ergenlerde daha fazla olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, Yalnızlık, Anne Baba Tutumu, Ergenlik

ABSTRACT

Purpose: This study aims to evaluate the relationship between perceived parental attitudes, involvement in peer bullying, exposure to peer bullying, and loneliness levels among high school adolescents.

Materials and Methods: This multicenter study was conducted with a total of 467 high school students, including 271 girls and 196 boys, studying in 4 state schools during the spring and fall semesters of the 2020-2021 academic year. Data collection tools used in this study included a Personal Information Form, Parental Attitude Scale (PAS), UCLA Loneliness Scale Short Form (UCLA-SF) and Peer Bullying Identification Scale Adolescent Form (PBIS-AF). SPSS 25.0 software package was used for data analysis. Kolmogorov-Smirnov Normality Test, Independent Samples t-test, Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis H Test, Spearman's Correlation Test, and Games-Howell Post-Hoc test were used for data analysis.

Results: UCLA Loneliness Scale mean score (14.07±4.38); PBIS-AF (Bully) total mean score (97.90±95.49); PBIS-AF (Victim) total mean score (97.2±88.5); There is no PAS total score calculation. PAS Acceptance/Interest subscale mean score (27.15±5.27); PAS Psychological/Autonomy subscale mean score average (25.55±5.12); PAS Control/Supervision subscale average score was found to be (21.57±5.97). A negative statistically significant low-level relationship was found between the total score of the UCLA Loneliness Scale and the "Acceptance/Interest" and "Psychological Autonomy" scores of PAS sub-dimensions ($p < 0.05$). There was no statistically significant relationship between the total score of the UCLA Loneliness Scale and the total scores and sub-dimension scores of PBIS-AF (Bully and Victim) ($p > 0.05$). A negative statistically significant high-level relationship was found between the "Control/Discipline" score of PAS and the total scores of PBIS-AF (Bully) and PBSI-AF (Victim) ($p < 0.05$). A positive statistically significant relationship was found between the total score of PBIS-AF (Bully) and PBIS-AF (Victim) ($p < 0.05$). When compared in terms of sociodemographic data, age, gender, class and school type characteristics have an impact on loneliness levels; Education

levels of fathers and mothers, student's class, school type, academic achievement and disciplinary warning factors have an impact on parental attitudes; Factors such as age, gender, school type, grade, child status, disciplinary warning and thinking that their friends are better than themselves were found to be effective on being exposed to and engaging in peer bullying ($p<0.05$).

Conclusion: As a result of this research, it was determined that as bullying behaviors increased in adolescents, exposure to bullying increased, peer bullying and exposure was at a moderate level and they mostly engaged in and were exposed to physical bullying. It has also been observed that loneliness levels increase in adolescents with authoritarian parental attitudes and being a bully and victim is more common in adolescents with permissive family attitudes.

Keywords: Peer Bullying, Loneliness, Parental Attitude, Adolescence

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans boyunca tecrübeleri ile bana hep yol gösterici olan, gece gündüz demeden tezimde bana yardımlarını esirgemeyen, bu stresli ve zor dönemimde beni her zaman motive ederek dinç tutan, bana moral olan güzel insan, değerli hocam ve danışmanım Sayın Dr.Öğr. Üyesi Dilek KONUKBAY'a,

Her daim güler yüzü ve tatlı dili ile yanımda olan, bilgisi ve tecrübeleriyle yoluma ışık tutan Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Dilek YILDIZ'a,

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca güler yüzleri, bilgi ve tecrübeleri ile her daim yanımda olduklarını hissettiren Öğretim Üyeleri Sayın Doç. Dr. Berna EREN FİDANCI ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Derya SULUHAN'a,

Bu stresli ve zor dönemimde her konuda benim yanımda olan, sevgilerini ve desteklerini esirgemeyen, tutunacağımda düşmeyeceğimi bildiğim güven veren dallarım, özellikle bana olan inançlarını hiç bir zaman kaybetmedikleri için canım babacım Mehmet EFE, canım annecim Gülen EFE ve canım kardeşlerim Aybüke EFE ve Hatice KALE'ye,

Bana her koşulda yardımlarını esirgemeyen, anne şefkatiyle her zaman beni destekleyen kayınvalidem Firdevs VURAL'a,

Tez sürecimin son dönemlerinde hayatıma girerek kalbimi ısıtan en önemli neşe kaynağım, ballı çöreğim, canım oğlum Hüseyin Yağız VURAL'a ve bu süreçte elimi hiç bırakmayan, bana motivasyon ve destek kaynağı olan,hem stresimi hem üzüntümü hem de mutluluğumu birlikte yaşadığım, hayat arkadaşım, canım eşim Yunus Emre VURAL'a çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET iv
ABSTRACT vi
TEŞEKKÜR viii
İÇİNDEKİLER ix
TABLO LİSTESİ xi
SİMGELER VE KISALTMALAR xiii
1. GİRİŞ VE AMAÇ 1
1.1. PROBLEMİN TANIMI VE ÖNEMİ 1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI 5
1.3. ARAŞTIRMA PROBLEMLERİ 5
2. GENEL BİLGİLER 7
2.1. ERGENLİK KAVRAMI 7
2.2. ERGENLİK DÖNEMİ VE AKRAN İLİŞKİLERİ 8
2.3. ERGENLİK DÖNEMİ VE YALNIZLIK 10
2.4. AKRAN ZORBALIĞI KAVRAMI 12
2.4.1 Akran Zorbalığının Nedenleri 14
2.4.2. Akran Zorbalığının Sonuçları 15
2.4.3. Zorba ve Mağdurların Ayırt Edici Özellikleri 16
2.5. ERGENLİK DÖNEMİ VE EBEVEYN İLİŞKİLERİ 17
2.5.1. Anne-Baba Tutumları ve Akran Zorbalığı İlişkisi 18
2.6. AKRAN ZORBALIĞINA YAKLAŞIMDA HEMŞİRENİN ROLÜ 21
3. GEREÇ VE YÖNTEM 29
3.1. ARAŞTIRMANIN TÜRÜ 29
3.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI ZAMAN VE YER ÖZELLİKLERİ 29
3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ 31
3.4. ARAŞTIRMAYA DAHİL EDİLME VE ARAŞTIRMA DIŞI KALMA KRİTERLERİ 32
3.4.1. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri 32
3.4.2. Araştırma Dışı Kalma Kriterleri 32
3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 32
3.6. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 32
3.6.1. Kişisel Bilgi Formu 33
3.6.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) 33
3.6.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (UCLA-KF) 34

3.6.4. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formu (AZBÖ-EF) 35
3.7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ UYGULANMASI 36
3.8. VERİLERİN ANALİZİ 36
3.9. ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU 37
4. BULGULAR.....39
5. TARTIŞMA.....67
5.1. AKRAN ZORBALIĞINA İLİŞKİN BULGULARA YÖNELİK TARTIŞMA 67
5.2. ANNE BABA TUTUMUNA İLİŞKİN BULGULARA YÖNELİK TARTIŞMA 71
5.3. ERGEN YALNIZLIĞINA İLİŞKİN BULGULARA YÖNELİK TARTIŞMA 73
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....75
7. KAYNAKLAR 79
8. EKLER 87
EK-1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU 87
EK-2. ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ (ABTÖ) 88
EK-3. UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ KISA FORMU (UCLA-KF) 90
EK-4. AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ-ERGEN FORMU (AZBÖ-EF)...91
EK-5. ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ (ABTÖ) KULLANIM İZNİ 93
EK-6. UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ KISA FORMU (UCLA-KF) KULLANIM İZNİ ..94
EK-7. AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ-ERGEN FORMU (AZBÖ-EF) KULLANIM İZNİ.....95
EK-8. ETİK KURUL İZNİ.....96
EK-9. AYDIN VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ 97
EK-10. GERMENCİK ANADOLU LİSESİ İZİN BELGESİ.....98
EK-11. GERMENCİK ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ İZİN BELGESİ 99
EK-12. ORTAKLAR ANADOLU LİSESİ İZİN BELGESİ.....100
EK-13. ORTAKLAR FEN LİSESİ İZİN BELGESİ 101
EK-14. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ÖĞRENCİ ONAM FORMU 102
EK-15.. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ VELİ ONAM FORMU.....103
9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ 104

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi 19
Tablo 2.2 Akran Zorbalığı İle İlgili Hemşirelik Girişimleri 26
Tablo 3.1 Okullara Göre Tabakalı Örneklem Boyutunun Hesaplaması 31
Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Sosyodemografik Değişkenlerin Dağılımı (n=467) 39
Tablo 4.2. UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyutlarından Alınan Puanlara Ait Betimsel İstatistikler (n=467) 40
Tablo 4.3.1 UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut İlişkilerine Ait Korelasyon Sonuçları 41
Tablo 4.3.2 UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut İlişkilerine Ait Korelasyon Sonuçları 43
Tablo 4.4 Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Yaşları Açısından Karşılaştırılması.....44
Tablo 4.5. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....46
Tablo 4.6. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Okul Türü Açısından Karşılaştırılması 48
Tablo 4.7. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Açısından Karşılaştırılması 50
Tablo 4.8. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Akademik Başarı Açısından Karşılaştırılması.....53
Tablo 4.9. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Kaçıncı Çocuk Olma Durumları Açısından Karşılaştırılması. 55
Tablo 4.10. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Açısından Karşılaştırılması.....56
Tablo 4.11. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Açısından Karşılaştırılması 58
Tablo 4.12. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Disiplin Uyarısı Açısından Karşılaştırılması 60
Tablo 4.13. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünme Durumu Açısından Karşılaştırılması 61
Tablo 4.14. Anne Baba Tutumlarının Kategorik Dağılımı 63

Tablo 4.15. Katılımcıların UCLA-KF, AZBÖ-EF ve ABTÖ Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Anne Baba Tutumları Açısından Karşılaştırılması 63

SİMGELER VE KISALTMALAR

OECD **:** Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

TÜİK **:** Türkiye İstatistik Kurumu

MEB **:** Milli Eğitim Bakanlığı

DSÖ **:** Dünya Sağlık Örgütü

UNICEF **:** Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

ABTÖ **:** Anne Baba Tutum Ölçeği

UCLA-KF **:** UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu

AZBÖ-EF **:** Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formu

1.GİRİŞ VE AMAÇ

1.1 PROBLEMİN TANIMI VE ÖNEMİ

Ergenlik dönemi kişinin bedensel, sosyal, duygusal ve zihinsel değişimler yaşadığı, çocukluk ve yetişkinlik arasında kalan hem ergen hem de ebeveynler açısından birçok sorunla baş edilmesi gereken, çeşitli gelişim aşamalarının olduğu zor bir dönemdir (1). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), "10-19 yaş grubunu adölesan, 15-24 yaş grubunu genç grubu olarak tanımlamakta, 10-24 yaş grubu bireyler ise genç insanlar" olarak adlandırılmaktadır. Dünya nüfusunun beşte birini, yaklaşık 1,2 milyarlık nufüs, 10-19 yaş ergen grubu oluşturmaktadır. (2). 2020 TÜİK verilerine göre "Türkiye'nin toplam nüfusunun %15,4'ü genç nüfustur. Genç nüfus yaş dağılımlarına göre incelendiğinde %28,6'sı 15-17 yaş grubunda, %19,8'i 18-19 yaş grubunda, %31,3'ü 20-22 yaş grubunda ve %20,4'ü ise 23-24 yaş grubunda" yer almaktadır (3).

Bireylerin fiziksel, sosyal ve duygusal, ihtiyaçları ilk olarak aile kurumu tarafından karşılanır. Aile çocuğun yaşamındaki en etkili kurum olmasının yanında, çocuğun bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Anne ve babalar çocuklarını en iyi tanıyan, onlar ile sürekli etkileşim halinde olan kişilerdir. Onların kendilerine güvenme, kendilerini ifade edebilme, özdenetimi yüksek bireyler olarak yetişmeleri hiç şüphesiz aile ortamındaki anne baba tutumlarına bağlıdır. Anne-baba tutumları kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikte her kültürde çocukların sosyalleşme süreçleri üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Anne baba tutumları bu sosyalleşme sürecinde bireylerin yalnızlık hissiyatları üzerinde de etkilidir. Erdoğdu ve Gündoğmuş (2020) tarafından yapılan çalışmada, anne-babasını otoriter olarak algılayan çocukların yalnızlık duygularının yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki yaklaşımları, onlara yönelik davranış ve iletişimleri, çocukların duygusal yaşamlarını, davranış özelliklerini ve gelişimlerini etkiler (4,5,6).

Ergenler ebeveynlerinden ve yetişkinlerden çok akranlarını rol model alırlar ve kendi aralarında sosyal gruplar oluşturarak bir bütüne ait olma gereksinimini karşılarlar. Bu dönemde kişilerarası ilişkiler ve aidiyet duygusu daha fazla önem kazanır. Ergen üzerinde ailenin etkisi azalmakta, arkadaş gruplarına yakınlaşma artmakta, kendini arkadaş grubuna beğendirme, dikkat çekme, rekabate girme ve diğer akranlarına güç gösterisinde bulunma öne çıkmaktadır. İki veya daha fazla yakın yaşlardaki bireylerin yer aldığı, bir tarafın diğer taraf üzerinde sürekli olarak inciten ve zarar verici baskıda bulunduğu durumda akran zorbalığı ortaya çıkar (7,8,9). Akran zorbalığını uygulayan bireyler "zorba", bu zorbalıklara maruz kalan bireylere ise "kurban/mağdur" olarak tanımlanır (10). Akran zorbalığına maruz kalan bireylerin, zorbalığa hiç maruz kalmamış bireylere göre psikolojik uyumlarının, benlik algılarının ve genel ruhsal-duygusal sağlıklarının daha düşük olduğu belirlenmiştir (11).

UNICEF'in hazırladığı "Okullarda Çocuğa Yönelik Şiddete Son" adlı rapora göre tüm dünyada, 13-15 yaş grubundaki öğrencilerin yarısının (yaklaşık 150 milyon öğrenci), okul ve çevresinden kaynaklı akran şiddeti gördüğü, kızların psikolojik zorbalık türüne, erkeklerin ise fiziksel şiddet ve tehdide dayalı zorbalık türüne maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (12). Ülkemizde ise Talu ve Gümüş tarafından yapılan, 2015-2021 yılları arasında 8221 kişilik ergen grubunun oluşturduğu bir meta analiz çalışmasında, eğitim-öğretim yılı boyunca ergenlerin en az iki defa akran zorbalığına uğradığı ve zorbalık yaptığı belirtilmiştir (13). İzmir İlinde 6 devlet okulunda 1740 öğrenci ile yapılan bir diğer çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin % 2.8'inin zorba (n=49), % 34.9'unun (n=608) mağdur , % 27'sinin (n=469) hem zorba hem mağdur ve % 35.3'ünün (n= 614) izleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin daha fazla sözel zorbalık erkek öğrencilerin ise daha fazla söylenti yayma zorbalık alt boyutlarını uyguladığı görülmüştür (14). Milli Eğitim Bakanlığı ise 2008 yılında okullardaki şiddet olaylarını incelemiş ve %52,2'sinin sözel, %21,9'unun fiziksel ve %23,7'sinin duygusal şiddet olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %28,5'i arkadaşları tarafından şiddet yaşadıklarını ifade etmiştir (15). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nün 2017'de yayınladığı "Okullarda Zorbalık Ne Kadar Problem" raporunda Türkiye'de 15 yaş civarındaki %19 öğrencinin akranları tarafından ayda en az birkaç kez fiziksel ya da

sözel şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir. Hong Kong, Letonya, Dominik Cumhuriyeti, Malezya, Rusya, Birleşik Arap Emirlikleri, Tunus ve Tayland gibi birçok ülkede bu oran % 25'in üzerine çıkmaktadır. En düşük şiddet oranları Tayvan, Güney Kore, Hollanda, İrlanda ve Portekiz'e aittir (16). Juvonen ve Graham (2014) yaptığı derleme çalışmasında, çocukların yaklaşık % 20-25'inin akran zorbalığı ile doğrudan bağlantılı olduğunu bildirmiş ve Batı ülkelerinde yapılan büyük çaplı çalışmalarda, okul çağındaki çocukların % 4- 9'unun zorba konumunda, % 9-25'inin mağdur konumunda olduğunu gösterdiği ifade edilmiştir (17).

Ailenin, arkadaşların, öğretmenlerin ve okulun sağladığı sosyal destek, zorbalık yaşayan öğrenci için temel öğeleri oluşturur. Özellikle aile desteği akran zorbalığı yaşayan ergenler için şiddet açısından önemli bir koruyucu faktördür. Çalışmalarda aile üyeleri ile ilişkisi zayıf olan ergenlerin akran zorbalığında mağdur olma ve mağduriyeti yaşama olasılığı daha yüksek, aile ilişkileri iyi olarak nitelendirilen ergenlerin ise akran mağduriyeti yaşama olasılıklarının daha düşük olduğu belirtilmektedir (18,19). Akran zorbalığı ve mağduriyetinin ergenler arasında en çok görüldüğü zamanlar okul yıllarıdır. Okullarda görülen akran zorbalığı öğrencilerde akademik başarıdaki düşüşe, okul devamsızlığına, okul kurallarına aykırı davranmaya, akranları ile olan iletişimde azalmaya, depresyona, içe dönüklüğe ve yalnızlığa yol açabilmektedir (9,20).

Yalnızlık sosyal çevreden etkilenen kişinin iç dünyasında yaşadığı öznel bir durumdur. Yalnızlığın bir çok bakış açıları bulunmaktadır. Bu bakış açılarından en çok karşımıza kişilerin çevresindeki iletişim yoksunluğundan kaynaklanmakta olan sosyal yalnızlık ve kişilerin hissiyat yoksunluğundan kaynaklanmakta olan duygusal yalnızlık gelmektedir (21,22). Her yaş grubundaki bireylerin yalnızlık yaşayabileceği gibi özellikle ergenlerin çocukluktan yetişkinlik dönemine önemli bir geçiş aşamasında bulunmalarından dolayı yalnızlığı yaşamaya daha yatkın oldukları gözlenmektedir. Yalnızlık bu bakımdan ergenlik döneminin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır (22,23). Ergenlerin gelişim süreci ve akranları ile olan ilişkileri için yalnızlık duygusu kritik bir öneme sahiptir. Akran ilişkilerinin zayıf olması ile yalnız yaşamakta olan öğrenciler akran mağduriyeti yaşama konusunda savunmasız olmaktadır. Yalnızlık, sürekli hale gelen akran zorbalığının önemli

sonuçları arasında yer almaktadır (8). Yalnızlık öğrencinin fiziksel ve ruhsagelişimini etkileyen ve sosyal gelişimine engel olabilecek duygusal bir durum haline gelebilmektedir. Yalnızlık duygusu yaşayan çocukların belirgin biçimde kurban konumunda olmaları, dışlanmasına neden olabilecek faktörlerden birisidir. Zorbalığın ergenler arasındaki yaygınlığını araştırmaya yönelik olarak dünyanın farklı bölgelerinde yapılan çeşitli çalışmalar, zorbalığın kültür ve coğrafya ayırt etmeksizin azımsanmayacak düzeyde bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır (6,24).

Akran zorbalığı ve bu zorbalığın beraberinde getirdiği bir çok problemin çözüme kavuşması multidisipliner bir yaklaşım gerektirir. Hemşireler multidisipliner ekibin bir üyesidir (25). Özellikle okul hemşireleri akran zorbalığı ve mağduriyetinde önemli bir pozisyonda yer almaktadır. Ulusal Okul Hemşireleri Birliği okul sağlığı hemşireliğini "öğrencilerin hayat boyu kazanımlarını, akademik başarılarını ve sağlığını geliştiren profesyonel hemşireliğin bir uygulama alanı" olarak tanımlamıştır. Okul hemşireliği bu amaç doğtultusunda öğrencinin normal gelişim sürecine katkı sağlar ve sağlık kalitesini yükseltir. Var olan ve olası sağlık problemlerine aile veya diğer başka kurumlarla işbirliği içerisinde müdahalede bulunur. Okul sağlığını korumak ve geliştirmek amacı ile okul hemşireleri plan oluştururken tanılama, planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını kullanarak hemşirelik bakım sürecini uygulamaktadır (26,27). Ülkemizde 2011'de "Hemşirelik Yönetmeliği"nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikte" "Okul Hemşireliği" görev alanı tanımlanmıştır. Bu yönetmelikte okul hemşiresi görev tanımları içinde "Okul hemşiresi; okulda madde bağımlılığı, yeme bozukluğu, dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü, depresyon, anksiyete, antisosyal davranış, saldırganlık gibi durumlarla ilgili sorunu olan öğrencilerin öğretmen ve ailesi ile iş birliğini sağlar ve ilgili durumda sağlık danışmanlığını yürütür" maddesine yer verilmiştir (28).

Okul hemşiresi, sağlık hizmetleri ile birlikte akran zorbalığına yönelik çalışmalar yapmak için okullarda kurulan ekibin aktif üyeleri arasında yer alır. Bu çerçevede okul sağlığı hemşiresi akran zorbalığı ve mağduriyetini değerlendirebilmekte, zorba ve mağdur öğrencilere yardım edebilmektedir. Eğitici, savunucu ve danışmanlık rollerini kullanarak akran zorbalığının önlenmesi hususunda yol gösterici olmaktadır. Okul hemşiresi, okullarda şiddetin yapısı, aralığı,

şiddet yapan ve şiddete maruz kalanların özelliklerinin tespit edilmesinde, hangi problemlere önem verilmesi gerektiği ve problem çözüm yöntemleri hakkında disiplinler arası işbirliği içinde çalışarak çocukların sağlığının korunması ve geliştirilmesinde aileye, çocuğa ve öğretmene yol gösterici olacaktır (5,29). Bu kapsamda bu çalışmanın, sağlık personeline, akran zorbalığı ve akran zorbalığına maruz kalmaya yönelik yaklaşımlarında yol gösterici olacağı ve farkındalığı arttıracağı değerlendirilmektedir.

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada lise 9. 10. 11. ve 12. sınıflarda okuyan ergenlerde algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığında bulunma ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonuçlarının özellikle okullarda görev alan hemşirelere ve diğer sağlık personeline akran zorbalığı, akran zorbalığına maruz kalma, anne-baba tutumları ve tüm bunların ergenlikte yalnızlık duygusunu etkilemesine yönelik yaklaşımlarında yol gösterici olacağı ve farkındalığı arttıracağı değerlendirilmektedir.

1.3 ARAŞTIRMA PROBLEMLERİ

1. Lise öğrencisi olarak okumakta olan ergenlerde akran zorbalığı gösterme düzeyleri nedir?
2. Lise öğrencisi olarak okumakta olan ergenlerde akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri nedir?
3. Lise öğrencisi olarak okumakta olan ergenlerde yalnızlık düzeyleri nedir ?
4. Lise öğrencisi olarak okumakta olan ergenlerde algılanan anne baba tutumları nedir?
5. Lise öğrencisi olarak okumakta olan ergenlerde algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığı ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki var mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1.ERGENLİK KAVRAMI

Türk Dil Kurumuna göre ergenlik; “cinsel organların fizyolojik gelişimi ile başlayan, büluğa ermişlikle yetişkinlik arasındaki dönem” olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik çağının bir diğer ismi de “yeni yetmelik” olarak adlandırılır (30). UNESCO ergenliği; “15 ile 25 yaş aralığını kapsayan, bireyin eğitim ve öğretim hayatına ve bekar yaşamına devam ettiği, henüz ekonomik bağımsızlığını elde etmediği dönem” olarak tanımlar. Birleşmiş Milletler göre ise ergenlik 12-25 yaşlarını kapsayan dönemdir.Bazı literatürlerde ergenlik dönemi için benzer yaş sınıflandırmaları olmasına rağmen keskin yaş sınırlamaları belirtilememektir. Çünkü ergenlik süreci beslenme şekilleri, iklimler, cinsiyet ve ırk özellikleri gibi birçok faktörlerden etkilenmektedir (31).

Dünya Sağlık Örgütü ise “10-19 yaş grubunu ergenlik dönemi, 15-24 yaş grubunu gençlik dönemi, 10-24 yaş grubunu ise genç insan” olarak tanımlamıştır (2).

Ergenlikle ilgili farklı tanımlamalar mevcuttur. Ancak bu tanımlamaların ortak noktası, ergenlik sürecinin bir geçiş aşaması olduğu görüşüdür. Ergenlik dönemi farklı gelişimsel ve davranışsal özelliklere göre erken, orta ve geç ergenlik dönemleri olarak gruplandırılmaktadır.

UNICEF “10-14 yaşları arasını erken ergenlik, 15-19 yaşları arasını geç ergenlik olmak üzere 2 dönem” olarak ifade etmektedir (32). Dünya Sağlık Örgütü ise “ergenliği erken ergenlik 10/13-14/15 yaş, orta ergenlik 14/15-17 yaş, geç ergenlik 17-21 yaş (yaş sınırı değişken)” olarak sınıflanmıştır (33).

- Erken ergenlik dönemi (10-14 yaş): Bu dönemde sekonder seks karakterleri görülür. Pubertal değişiklikler ve ergenin bu değişikliklere uyum sağlaması açısından önemli bir süreçtir.

- Orta ergenlik dönemi (15-17 yaş): Akranları ile uyum sağlama olarak kendini gösterir ve çevresindeki bireyler arası ilişkiler bakımından güç bir zaman

dilimini oluşturmaktadır. Ergende soyut düşünme gelişir ve genellemeler yapabilir. Cinsel kimlik gelişimi, bağımsızlık ve otorite ile çatışma bu dönemde görülmektedir.

- Geç ergenlik dönemi (18-21 yaş): Bu dönemin üst yaş sınırı kültürel, ekonomik ve eğitim durumlarına göre değişiklik gösterebilir. Büyüme ve cinsel kimlik gelişimi tamamlanmıştır. Bu dönemde ergen geleceğe yönelik seçimler yapar. Ergen yetişkinliğe benzer ilişkiler geliştirerek yetişkin rollerini benimser (34).

Genel hatlarıyla bu dönemde fizyolojik gelişim olarak kızlarda adet görme ve göğüslerin büyümesi, erkeklerde ise seslerin kalınlaşması ve kıllanma görülmektedir. Duygusal gelişim olarak ise ergenlerde duygu yoğunluğunda artış ve kararsızlık sık gözlemlenmektedir. Bu sebeple ergenlik dönemindeki bireylerle ilgili yapılan literatür çalışmalarında, ergenlerin duygusal problemlerinin; bulundukları akran gruplarına, okula devam edip etmemelerine, ebeveynlerinin geliştirdikleri tutumlarına, sahip oldukları bireysel zekalarına ve çevreleri tarafından kabul edilme durumlarına göre değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir (35).

Ergenin sağlıklı özerklik geliştirebilmesi, oluşturduğu davranış kalıpları, geliştirdiği sosyal beceriler, ergenin kendisini kabul düzeyi, ebeveyn ve arkadaşlarıyla olan ilişkileri bu dönemde büyük önem kazanmaktadır. Bu dönemde yaşanmış olan deneyimler, ergenin yaşamına önemli derecede katkı sağlamaktadır ve kimlik oluşumunun temelini atar. Bu süreç ergen için zor bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bireyin yakın çevresini oluşturan anne, baba ve akranları ile kurduğu sağlıklı ilişkiler bu zor sürecin başarı ile atlatılmasına yardımcı olmaktadır (1).

2.2 ERGENLİK DÖNEMİ VE AKRAN İLİŞKİLERİ

Ergenlik dönemi hızlı bir gelişimin yaşandığı; bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerin zirveye ulaştığı bir gelişim dönemidir. Bu dönem çocukluk çağının bitimiyle başlar ve beraberinde gelişim aşamalarını tamamlayarak erişkinliğe ulaşır. Bu dönemde hızlı ve yoğun olan gelişim çeşitli olumsuz davranışların oluşmasına temel hazırlayabilir .Bu riskli davranışlar bazı durumlarda ergenlerin akranlarına karşı şiddete yönelik eğilimlerini oluşturabilir. Bu şiddet eğilimleri sadece fiziksel boyut olarak değil ilişkisel, sözel, cinsel vb. boyutlar olarak da görülebilmektedir.

Tüm bu boyutlar ile birlikte gözlenen zarar verici davranış kalıpları zorbalık olarak tanımlanmaktadır (13).

Ergenlik döneminde ergenlerin akran gruplarındaki arkadaşları ile geçirdikleri süre artış göstermeye başlamaktadır. Kişi vaktinin yarısını akranları ile geçirirken, ebeveynlerin de içinde bulunduğu yetişkinler ile geçirdikleri vakit kısalmaktadır. Ergenler ebeveynlerinden ve yetişkinlerden çok akranlarını rol model almakta ve kendi aralarında sosyal gruplar oluşturarak bir bütüne ait olma gereksinimini karşılamaktadırlar. Bu dönemde kişilerarası ilişkiler ve aidiyetlik duygusu daha fazla önem kazanmaktadır. Ergen üzerinde ailenin etkisi azalmakta, arkadaş gruplarına yakınlaşma artmakta, kendini arkadaş grubuna beğendirme, dikkat çekme, rekabate girme ve diğer akranlarına güç gösterisinde bulunma öne çıkmaktadır (7,8,9). Bu dönemde akran ilişkilerinde ortaya çıkan diğer bir değişim ise ergenlerin akran grupları ile bir yetişkinin denetimi olmadan uzun süre birlikte olup, daha fazla etkinliklerde bulunmalarıdır. Ergen akran ilişkilerinde daha özerk hareket etmeye başlamaktadır. Diğer yandan ergenlik döneminde çocukluk dönemine göre akran toplulukları ve oluşturulan arkadaş grupları daha geniş olmaktadır. Yapılmış olan araştırmalarda ergenler kendilerine yakın buldukları 2-4 kişilik arkadaş grupları haricinde birbirlerine benzeyen yaşam, giyim ve konuşma tarzlarının da dahil olduğu davranışları benimsedikleri 10-12 kişilik büyük arkadaş grupları bulunduklarını göstermektedir (38,39).

Akran ilişkileri bu dönemde aile ilişkileri kadar önemlidir. Kişilik oluşmasında, bireyin gelişme ve sosyalleşmesinde büyük bir yere sahiptir. Ergen arkadaşlıkları çalışmalarında en etkili kuramcı olarak Harry Stack Sullivan karşımıza çıkmaktadır. Sullivan'a göre akranlar için ergenlik süreci boyunca arkadaşlık kurmak sosyal ihtiyaçların karşılanması açısından önemlidir. Sullivan, özellikle erken ergenlik sürecinde yakınlaşma ihtiyacının yoğun yaşandığı ve böylece ergenlerin arkadaş bulmak için güdümlediğini savunmaktadır. Ergenler yakın arkadaşlık kurma konusunda başarıya ulaşamazlarsa yalnızlık yaşarlar ve benlik saygıları azalır (1). Okullarda görülen akran zorbalığı öğrencilerde akademik başarıdaki düşüşe, okula devamsızlığa, okul kurallarına aykırı davranmaya, akranları ile olan iletişimde azalmaya, depresyona, içe dönüklüğe ve yalnızlığa yol açabilmektedir (9,20). Bu

bağlamda ergenlik döneminde sağlıklı ve yapıcı akran ilişkileri kurabilmek ve devamlılığını sağlamak büyük bir başarıdır (1).

2.3. ERGENLİK DÖNEMİ VE YALNIZLIK

Yalnızlık sosyal çevreden etkilenen kişinin iç dünyasında yaşadığı öznel bir durumdur ve yaşamın her evresinde görülebilmektedir. Yalnızlığın bir çok bakış açıları bulunmaktadır. Bu bakış açılarından en çok karşımıza kişilerin çevresindeki iletişim yoksunluğundan kaynaklanmakta olan sosyal yalnızlık ve kişilerin hissiyat yoksunluğundan kaynaklanmakta olan duygusal yalnızlık gelmektedir. Hem bireyin gelişim etkeninden hem de sosyal etkileşimden kaynaklanan yalnızlık aynı zamanda utangaçlık, sosyal kaygı, benlik saygısı ve bireyin demografik değişkenleriyle de ilişkilidir. Yalnızlık ölüm, ayrılık, evden uzaklaşma, karonik hastalıklar gibi fiziksel ve ruhsal nedenlerden de kaynaklabilmektedir (21,22). Her yaş grubundaki bireylerin yalnızlık yaşayabileceği gibi özellikle ergenlerin çocukluktan yetişkinlik dönemine önemli bir geçiş aşamasında bulunmalarından dolayı yalnızlığı yaşamaya daha yatkın oldukları gözlenmektedir. Yalnızlık bu bakımdan ergenlik döneminin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır (22,23). Ateş ve Yıldırım ‘ın yaptığı çalışmada 18-35 yaş arası bireylerdeki sosyal duygusal yalnızlık duygusunun bağımsız yaşama hazırlık, sorumluluğu içselleştirme ve romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma ile ilişki olduğu belirlenmiştir (40).

Twenge ve arkadaşları 2021 yılında yaptığı çalışmada ergenlerdeki okul yalnızlığının 2012-2018 yılları arasında 37 ülkenin 36’sında artış gösterdiğini belirtmiştir. Bu artış özellikle kızlarda erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Akıllı telefon ve internet kullanımının yüksek olduğu durumlarda okullarda görülen yalnızlığın daha yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlerde okul yalnızlığının negatif duygulanımla pozitif yönde, pozitif duygulanım ve yaşam doyumu ile negatif yönde korelasyonlu olduğu bulunmuştur (41).

Ergenlerin gelişim süreci ve akranları ile olan ilişkileri için yalnızlık duygusu, kritik bir öneme sahiptir. Akran ilişkilerinin zayıf olması ile yalnız yaşamakta olan öğrenciler akran mağduriyeti yaşama konusunda savunmasız olmaktadır. Yalnızlık, sürekli hale gelen akran zorbalığının önemli sonuçları arasında yer almaktadır (8).

Yalnızlık öğrencinin fiziksel ve ruhsal gelişimini etkileyen ve sosyal gelişimine engel olabilecek duygusal bir durum haline gelebilmektedir.Akranları ile pozitif ilişkiler kurmak ve sürdürmek için mücadele eden yada akran ilişkilerinden memnuniyetsiz olan ergenler, daha yüksek yalnızlık duyguları bildirme eğilimindedirler. Özellikle bu dönemde akran duyarlılığının artması sebebi ile akran mağduriyeti, yetersiz arkadaşlık desteği veya akranla ilgili diğer stres faktörleri gibi akran sorunu yaşayan ergenlerin sosyo-duygusal gelişimi olumsuz etkilenmektedir (42). Yalnızlık duygusu yaşayan çocukların belirgin biçimde kurban konumunda olmaları, dışlanmasına neden olabilecek faktörlerden birisidir. Yetersiz sosyal beceri, düşük sosyal ilgi düzeyi, zamanın büyük bir kısmını tek başına geçirme, daha az sosyal etkinlik katılımı, yeni sosyal ilişkiler kurmada isteksizlik, düşük sosyal ilişki motivasyonu ve yakın arkadaş sayısının az olması yalnızlık duygusunun gelişme nedenleri arasında görülmektedir. Yapılan bir araştırmada yalnızlık ve sosyal izolasyonun erken ölüm ile ilişkili olduğu bulunmuştur (43). Yalnızlık duygusuna bağlı süregelen uyumsuzluk hali ergenlerde alkol kullanma, suça yönelme, intihar, depresyon, akademik başarıdaki düşüş gibi kişisel ve sosyal uyumsuzluklara neden olmaktadır (44). Yapılan başka bir araştırmada ise ergenler arasında sosyal kaygıyı azaltmak için müdahalelerde yalnızlığı azaltmanın ve benlik saygısını artırmanın uygulanması gerektiği ifade edilmiştir (45).

Okullar, farklı kültürlerden, farklı aile yapılarından yüzlerce öğrenciyi bünyesinde barındıran eğitim kurumlarıdır. Öğrenciler zamanlarının büyük bir bölümünü okul içinde geçirmektedir. Okullarda olumsuz akran ilişkileri ve akran zorbalığı nedeni ile çok sayıda öğrenci yalnızlık hissi yaşamaktadır. Olumsuz akran ilişkileri sonucunda olarak yalnız kalan çocuklar, yaşam boyu önemli becerileri kazanmayı ve akranları ile etkişelim içerisinde elde edebileceği pek çok fırsatı kaçırabilmektedir (46). Ergenler için yalnızlık kişi sayısında bakımından ziyade kendi özellikleri ve kriterlerine uygun olan bir arkadaşın olmayışı bakımından önemli olmaktadır. Bu bakımdan ergenler yetişkinlerden daha çok yalnızlık hissetmektedirler (47). Yapılan bir araştırmada, dışlanmakta olan ergenlerin diğer ergenlere göre daha saldırgan davranışlar sergilediği, depresyon ve yalnızlık gibi duygular yaşadıkları bulunmuştur. Çevresi ile bağları zayıflayan ergenin etrafına saldırganca düşünceler beslemesine ve sağlıksız bir ruh hali yaşamasına neden

olmaktadır (22). Yalnızlık ile akran ve aile desteği arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda akran ve ailelerinden sosyal destek alan öğrencilerin destek almayan ögrencilere göre daha az yalnızlık yaşadıkları belirtilmiştir. Yalnız ergenlerin mutlu dengeli ve dışadönük bireyler olabilmeleri açısından akran ve aile desteğinin önemli bir etken olduğunu ifade edilmiştir (48,49).

Başka bir araştırmada 15-16 yaşları arasındaki ergenlerde yalnızlığın somut belirtileri arasında duygusal açıdan yerleşik bir düş kırıklığı, reddedilme korkusu ve akranlarının onayını alma endişesinin olduğu bulgusu elde edilmiştir (50). Yalnızlık duygusu bireylerin aile sisteminin hiç şüphesiz en önemli parçalarından olan ebeveynleri ile olumsuz iletişim biçimleri içinde olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda kabul edici ve olumlu anne baba tutumuna sahip öğrencilerin, diğer ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilere oranla daha az yalnızlık duygusu yaşadıkları saptanmıştır (4). Önemli bir geçiş dönemi olan ergenlikte fiziksel, ruhsal, sosyal değişimlerin aynı anda ve hızlı bir şekilde görülmektedir. Ergenin bu dönemde bu değişimlerden kaynaklanan birçok sorunla başa çıkması onu yalnızlığa sürüklemektedir (22). Ergenlerin sosyal desteğe sahip olması, onun kendini yalnız hissedip hissetmemesi üzerinde önemli ölçüde farklılık yaratmaktadır. Ergenlik dönemi, bağımsız olmak istenilen bir dönem olmasına rağmen yaşamın her döneminde olduğu gibi bu dönemde de sosyal desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle ailede veya okullarda sosyal desteğin sağlanması, bireyin ergenlik döneminde yaşadığı sorunlar ve yalnızlık duygusu ile baş etmesinde büyük bir önem arz etmektedir (46).

2.4 AKRAN ZORBALIĞI KAVRAMI

Akran kavramı benzer yaş aralığındaki bireyleri ifade etmektedir. Akran zorbalığı doğrultusunda ilk araştırmalar Olweus tarafından 1970 yıllarında ortaya çıkarılmaktadır. Uluslararası çalışmaların bir çoğunda kavramın babası olarak da isimlendirilen Olweus'un zorbalık tanımı kullanılmıştır. Olweus zorbalığı "bir kişi, bir süre boyunca bir veya birden fazla kişinin olumsuz davranışlarına maruz kalırsa zorbalığa uğramış olur" diyerek tanımlamaktadır (51). İlerleyen zamanlarda zorbalık ile ilgili yapılan çalışmalarda Olweus'un bu tanımı geliştirilmiştir. Pişkin (2002),

literatürlerdeki zorbalıkla ilgili farklı tanımları araştırarak sonuç olarak zorbalığı; "bir veya birden çok öğrencinin, kendilerinden daha güçsüz öğrencileri, kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türü" şeklinde tanımlamıştır (52).

Zorba bireyin amacı mağdur üzerinde korku yaratmak, bireyi kontrol altına almak ve bireye zarar vermektir. Bir davranışın zorbalık olarak kabul edilmesi için üç temel ölçüte sahip olması gerekmektedir.

1. Kasıtlı zarar verme amacı ile saldırgan davranışlar sergilenmesi,
2. Zorbalık davranışlarının devamlı olması,
3. Zorba ile zorbalığa maruz kalan arasında fiziksel veya psikolojik açıdan güç dengesizliğinin olmasıdır (53).

Literatürlerde zorbalığın farklı türlerinden bahsedilmesine rağmen genellikle Olweus'un yaptığı sınıflama daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Olweus zorbalığı sosyal dışlama, fiziksel ve sözel zorbalık olarak 3 gruba ayırmaktadır. Bu gruplardan fiziksel ve sözel zorbalık çeşitleri gözlenebilir olmasından dolayı doğrudan zorbalık, sosyal dışlama dolaylı zorbalık olarak tanımlanmaktadır (51,54). Fiziksel zorbalık; şiddetin bir biçimi olan vurma, itekleme, yumruklama, tekmeleme, omuz atma gibi davranışları, sözel zorbalık; sözlü olarak tehdit etme ve sataşma, lakap takma, alay etme ve kötü sözler söyleme gibi davranışları, ilişkisel zorbalık ise, kasıtlı olarak akranını etkinliklere almama,dışlama ve dedikodu yayma gibi davranışları içermektedir (54).

Akran zorbalığı zarar vericilik, süreklilik ve iki grup arasındaki arası güç dengesizliği durumlarını içeren olumsuz davranışlar örüntüsüdür. Akran zorbalığını uygulayan bireylere "zorba", bu zorbalıklara maruz kalan bireylere ise "kurban/mağdur" denilmektedir. Okul çağındaki çocuklar arasında akran zorbalığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda akran zorbalığı küresel açıdan önemli bir sorun kabul edilmektedir (10,36).

UNICEF'in hazırladığı "Okullarda Çocuğa Yönelik Şiddete Son" adlı rapora göre tüm dünyada, 13-15 yaş grubundaki öğrencilerin yarısının (yaklaşık 150 milyon

öğrenci), okul ve çevresinden kaynaklı akran şiddeti gördüğü, kızların psikolojik zorbalık türüne, erkeklerin ise fiziksel şiddet ve tehdide dayalı zorbalık türüne maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (12). Ülkemizde ise Talu ve Gümüş tarafından yapılan, 2015-2021 yılları arasında 8221 kişilik ergen grubunun oluşturduğu bir meta analiz çalışmasında, eğitim-öğretim yılı boyunca ergenlerin en az iki defa akran zorbalığına uğradığı ve zorbalık yaptığı belirtilmiştir (13). Milli Eğitim Bakanlığı 2008 yılında okullardaki şiddet olaylarını incelemiş ve %52,2'sinin sözel, %21,9'unun fiziksel ve %23,7'sinin duygusal şiddet olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %28,5'i arkadaşları tarafından şiddet yaşadıklarını ifade etmiştir (15).

Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı uluslararası bir çalışmada zorbaca davranışlarda bulunma da en düşük Galler'de kızlar %13 ve erkekler %28 oranlarında; Grönland'da ise en yüksek kızlar %67 ve erkekler %78 oranlarında olduğu bulunmuştur. Aynı çalışma zorbalığa maruz kalma bakımından değerlendirildiğinde en düşük İsveç'te kızlar %13 ve erkekler %15 oranlarında; en yüksek Gröndland'da kızlar %72 ve erkekler %77 oranlarında bulunmuştur (55).

2.4.1.Akran Zorbalığının Nedenleri

Akran zorbalığı ergenin biyolojik, fiziksel ve psikolojik özelliklerinden, aile ve okul çevresi gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Zorbalık davranışının nedenleri iki alt grupta toplanmaktadır:

1. Bireyin kendisinden kaynaklanan nedenler; anti-sosyal kişilik yapısı, zekasının normal seviyenin altında olması, öğrenme güçlüğünün bulunması, dikkatsizlik veya hiperaktivite sorunlarının olması, kas-iskelet yapısının akranlarına göre daha gelişmiş olması ve bireyin genetik yapısı rol oynamaktadır.

2. Bireyin ailesinden kaynaklanan nedenler; zorbaların sosyal bakımdan zayıf ailelerden gelmeleri sebebiyle akranlarını kıskanma ve onların mutsuzluğunu isteme duyguları rol oynamaktadır (52,56,57).

Aile içerisinde şiddet ve saldırganlık gibi davranışların meydana gelmesi, ceza verici anne-baba tutumuna sahip olmak zorbalığa neden olabilmektedir. Ailesi ile kurulan samimeyetsiz iletişim, ilgisiz anne-baba tutumuna sahip olmak da

zorbalık davranışlarını ortaya çıkarabilmektedir. Zorbalık davranışlarının ebeveynler tarafından olumlu karşılanması ve çocuğun zorba bireyleri örnek alması zorbalık eylemlerini ortaya çıkarabilmektedir. Madde bağımlılığı, alkol ve sigara kullanımı, kavgacılık, hırsızlık, kesici, delici alet taşıma, adli olaylara karışma zorbalığa sebep olmakta ve zorbalarda görülmektedir (52,56,57). Ergenlik ve çocukluk döneminde şiddet içeren oyunlar oynanması, şiddet içerikli televiyoz programlarının izlenmesi olumsuz kişilik gelişimini sebebi ile zorba davranışları tetikleyebilmektedir. Okuldaki etkinliklere yetersiz katılım, devamsızlık, düşük başarı durumu, okul ve çevresinin güven verici olmaması, okuldaki görevlilerin öğrenciler ile yeterince ilgilenmemesi akran zorbalığına neden olabilmektedir Genel olarak başarıya önem veren okullarda zorbalık davranışları daha az ortaya çıkmaktadır. Okullardaki zorbalık oranını, zorbalığa karşı yapılan mücadele yöntemleri belirlemektedir. Sınıf mevcudunun fazla olması, akranlar arasındaki sosyal karşılaştırma,akranların rekabeti, öğretmenlerin zorbalığa karşı gösterdikleri tavırlar, sık öğretmen değişikliği, okuldaki şiddet davranışları akran zorbalığı görülmesi nedenlerinden olabilmektedir (57).

2.4.2. Akran Zorbalığının Sonuçları

Okullarda görülen akran zorbalığı öğrencilerde akademik başarıdaki düşüşe, okula devamsızlığa, okul kurallarına aykırı davranmaya, akranları ile olan iletişimde azalmaya, depresyona, içe dönüklüğe ve yalnızlığa yol açabilmektedir (9,20). Akran zorbalığı yapan ve bu zorbalığa maruz kalan öğrencilerin; düşük benlik algısı, yoğun kaygı ve depresyon belirtileri gösterdiği ve buna bağlı öznel iyi oluşlarının azaldığı görülmektedir.Akran zorbalığında mağdurlarda nedeni belli olmayan karın ağrısı, baş ağrısı, uykuya dalma problemleri ve kâbus görme, kaygı, depresyon ve intihar düşünceleri sık görülmektedir. Erkek mağdurlarda mağdur olmayanlara göre intihar düşüncesinde 2.5 kat artış, kız mağdurlarda bu oran mağdur olmayanlara göre 4 kat daha fazladır. Akran zorbalığı eylemlerine uzun süreli maruz kalan mağdurlarda uyum bozuklukları, düşük akademik başarı, düşük benlik saygısı, içe kapanıklık, sosyal ilişki kuramama, suça bulaşma, alkol ve madde bağımlılıkları görülmektedir. Hem zorba hem mağdurlarda ise kısa ve uzun dönemde diğer gruplara göre daha

yüksek silah taşıma oranı, dışlanma, davranış bozuklukları, silahlı okul baskını, alkol ve madde kullanımı, depresyon ve kaygı bozuklukları görülmektedir (58,59).

Navarro ve arkadaşlarının İspanya'da ergenler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, akran zorbalığı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki incelenmektedir. Zorba ve mağdur öğrencilerin, bu davranışları deneyimlememiş öğrencilere göre daha düşük öznel iyi oluş seviyesine sahip oldukları saptanmıştır (60). Akran mağdurları zorbalığın meydana geldiği alanlarda korku ve endişe duymaktadır. Mağdurlar akran zorbalığı eylemlerine genelde okulda uğradıklarından okulu sevmeme, okul içinde zorbalığın meydana geldiği yerlerden kaçınma ve son olarak da okuldan kaçma gibi tepkiler vermektedir. Zorbalığa maruz kalan öğrencilerde kaygı, kızgınlık ve çaresizlik duyguları görülmektedir. Okula gitmek istememe, kronik hastalıkların baş göstermesi ve intihara kalkışma davranışları ortaya çıkmaktadır. Zorbalık davranışlarına maruz kalan öğrencilerin okul devamsızlıklarında artma, akademik başarılarında düşme, benlik saygılarında azalma görülmektedir. Ergenlik yıllarında zorba davranışların yetişkinlik döneminde de olumsuz etkilerinin devam ettiği bulgular mevcuttur (52).

2.4.3. Zorba ve Mağdurların Ayırt Edici Özellikleri

Okullarda zorbalık olaylarına karşı önlem alabilmek için zorba ve mağdurların ayırt edici özelliklerini bilmek ve onları tanımak gerekmektedir. Bu amaçla zorbalık olaylarında öğrenciler üç grup olarak sınıflandırılmaktadır.

1. Zorbalar: Kendilerinden daha güçsüz gördükleri akranlarına zorba davranışlarda bulunan öğrencilerdir.

2. Mağdurlar: Kendilerinden daha güçlü olan akranlarının zorba davranışlarına uğrayan öğrencilerdir.

3. Hem zorba hem de mağdur olanlar: Hem kendi zorbalığa maruz kalan hem de başkalarına zorba davranışlarda bulunan öğrencilerdir (52).

Zorbalar; çoğunlukla empati yeteneğinden yoksundur. Mağdur olarak gördükleri akranlarına zarar vermekten ve akranlarının acı çekmelerinden mutlu

olmaktadırlar. Bu davranışlarının nedeninin mağdur bireyin kendisini kışkırttığını söylerek savunmaktadır. Zorbalar çoğunlukla sadece akranlarına karşı değil yetişkin bireylere de olumsuz davranışlar gösterebilmektedir. Antisosyal tutum içerisinde okul kurallarına uymamaktadırlar.Zorbalarda madde bağımlılığı, sigara ve alkol kullanımı, adli olaylara bulaşma, kavgacılık, hırsızlık gibi davranışlar görülebilmektedir (57,61).

Mağdurlar; zorbalık davranışları ile karşılaştığında nadiren kendilerini koruyabilen, daha çok pasif, sessiz, içe kapanık, çok arkadaşı olmayan, öz güvenleri düşük bireylerdir. Zorbaların aksine belirgin biçimde kaygılı ve endişeli davranışlara sahiptirler. Zorbalığa maruz kaldıklarında bir yerişkine durumu bildiremez ya da bildirmekte geç kalmaktadırlar. Zorbayı bildirmekten korkarlar ve aile, öğretmen gibi yetişkinlerinin yeterli korumayı sağlayamayacağını düşünürler. Aynı zamanda mağdurlar kızgın, öfkeli, korkmuş, kafa karışıklığı olan, engellenmiş, bıkkın, depresif, incinmiş, okula gitmek istemeyen, utangaç bireyler olarak da karşımıza çıkmaktadırlar (61).

2.5. ERGENLİK DÖNEMİ VE EBEVEYN İLİŞKİLERİ

Aile bireylerin gelişim ve psikolojik açıdan çevre ile uyumunu etkileyen en önemli faktördür. Ergenlerin kişilikleri aile denilen yapı biriminde oluşmaya başlamaktadır. Aile ortamındaki yaşanan deneyimler, anne babaların çocuklarına karşı tutum ve davranışları gelişimleri bakımından çok önemlidir. Bunun nedeni bir bireyin sosyalleşmesnin ilk olarak ailede başlaması olduğu düşünülmektedir (62). Anne ve babalar çocuklarını en iyi tanıyan, onlar ile sürekli etkileşim halinde olan kişilerdir. Onların kendilerine güvenme, kendilerini ifade edebilme, özdenetimi yüksek bireyler olarak yetişmeleri hiç şüphesiz aile ortamındaki anne baba tutumlarına bağlıdır. Anne-baba tutumları kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikteher kültürde çocukların sosyalleşme süreçleri üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Anne baba tutumları bu sosyalleşme sürecinde bireylerin yalnızlık hissiyatları üzerinde de etkilidir. Erdoğdu ve Gündoğmuş (2020) tarafından yapılan çalışmada, anne-babasını otoriter olarak algılayan çocukların yalnızlık duygularının yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki yaklaşımları, onlara

yönelik davranış ve iletişimleri, çocukların duygusal yaşamlarını, davranış özelliklerini ve gelişimlerini etkiler (4,5,6). Aile süreçleri ve zorbalık konusunda 1970-2017 arasında yapılmış 154 araştırmanın gözden geçirildiği bir çalışmada ebeveyn ruh sağlığı, aile içi şiddet, çocuk istismarı ve ihmali, sağlıksız ebeveynlik ve yetersiz iletişim ile ebeveyn ilgi ve desteğinin zorbalıkla ilişkisine ilişkin kanıtlar bulunmuştur (63). Carter, Watt ve Esterhuyse (2020) Güney Afrika'da yaptıkları araştırmada ebeveyn kabulünün zorbalık ile olumsuz, aşırı kontrolün ise zorbalık ile pozitif yönde ilişkili olduğunu saptamışlardır (64).

Ailenin, arkadaşların, öğretmenlerin ve okulun sağladığı sosyal destek, zorbalık yaşayan öğrenci için temel öğeleri oluşturur. Özellikle aile desteği akran zorbalığı yaşayan ergenler için şiddet açısından önemli bir koruyucu faktördür. Çalışmalarda aile üyeleri ile ilişkisi zayıf olan ergenlerin akran zorbalığında mağdur olma ve mağduriyeti yaşama olasılığı daha yüksek, aile ilişkileri iyi olarak nitelendirilen ergenlerin ise akran mağduriyeti yaşama olasılıklarının daha düşük olduğu belirtilmektedir (16,17). Akran mağdurlarının evlerinde yüksek düzeyde eleştiri içeren aile ortamında bulundukları, az sayıda kural olması, çocuğa kötü muamele ve zorbaların evlerinde ise denetim eksikliği, çocuğa kötü muamele ve şiddete tanıklık etmenin olduğu bulunmuştur (65). Afsar ve arkadaşları (2012), tarafından yapılmış çalışmada İsfahan'daki ebeveynlerin ve ergenlerin psikolojik özellikleri hakkındaki çeşitli bakış açıları ele alınmaktadır. Araştırma 400 ergen ve 400 ebeveyn ile gerçekleştirilmektedir. İsfahan'daki ergenlerin psikolojik özellikleri konusunda ergenlerin ve anne babaların bakış açıları arasında istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (66).

2.5.1 Anne- Baba Tutumları ve Akran Zorbalığı İlişkisi

Çocuk yetiştirme tutumu genel anlamda çocuğa yöneltilen tutumların, davranışların ve beklentilerin bütünüdür. Çocuk yetiştirme tutumu çocuğun fiziksel, psikososyal, dil, cinsel ve bilişsel gelişimlerini önemli ölçüde etkilediği için anne babaların çocuklarına karşı tutumları birçok araştırmacı tarafından farklı gruplar altında incelenmiştir. Baumrind, anne baba tutumlarını; otoriter, demokratik, ihmalkâr ve hoşgörülü ana baba tutumları olarak dört farklı kategoriye ayırmaktadır.

Yavuzer, baskıcı-otoriter, gevşek tutum, dengesiz ve kararsız tutum, koruyucu tutum, ilgisiz-kayıtsız tutum ve güven verici anne baba tutumları şeklinde gruplandırma yoluna gitmiştir. Anne baba tutumlarına yönelik sınıflandırmalar literatürlerde farklılık göstermektedir (67,68,69). Steinberg ve arkadaşlarına (1994) göre duyarlılık boyutu anne babanın kabul ve ilgisini; talepkarlık boyutu ise anne babanın kontrolünü ifade etmektedir. Böylece Schaefer'ın (1959) da belirttiği boyutlar temelinde; kabul/ilgi boyutu ve sıkı denetim/kontrol boyutunun kesişimi ile dört temel çocuk yetiştirme biçimi ortaya çıkmaktadır (Tablo2.1) (70,71,72).

Tablo 2.1. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

		Kabul Edicilik/Duyarlılık	
		Yüksek	**Düşük**
İsteklilik/ Denetleyicilik	**Yüksek**	Açıklayıcı otoriter (Yetkili-demokratik)	Otoriter (Yetkeci)
	Düşük	İzin verici- şımartan (Hoşgörülü)	İzin verici – ihmalkâr (İlgisiz-kayıtsız)

Temelde anne baba tutumları; demokratik, izin verici-şımartan (aşırı hoşgörülü), otoriter (baskıcı) ve izin verici-ihmalkar (ilgisiz-kaygısız) tutum olarak ele alınmaktadır:

1. Demokratik Anne-Baba Tutumu: Çocukla tartışarak fikir alışverişinde bulunulan, katı ama anlayışlı ve sevecen olan, çocuğa sorumluluk verilen ve genel anlamda çocuğun bireyselliğine saygı duyulan bir ebeveyn tutumudur.

2. İzin Verici-Müsamahakar (Aşırı Hoşgörülü) Anne Baba Tutumu: çocuklarını tepkilerine, arzu ve hareketlerine karşı cezalandırmayan, çocuklarını olduğu gibi kabullenen ve olumlu bir anlayışa sahip bir ebeveyn tutumudur.

3. Otoriter (Baskıcı) Anne Baba Tutumu: Yüksek kontrol, düşük ilgi ve şefkatin görüldüğü bir beveyn tutumudur. Otoriter anne babalar; çocuklarının davranışını şekillendirmeyi, kontrol etmeyi ve değerlendirmeyi sevmektedir. Bu anne

babalar itaatsizlik durumunda çocuklarına ceza ve güç gerektiren yöntemleri uygulamaktadır. Çocuğun kendini savunması ya da ifade etmesi konusunda çocuğu desteklemez. Bu nedenle, otoriter tutum, çocuğun kendine olan özgüveninin oluşmasını engelleyen ve tamamen ebeveyn merkezli bir tutumdur.

4. İzin Verici- İhmalkar Anne Baba Tutumu: Çocuk yetiştirme konusunda isteksiz ve sorumluluktan kaçan ebeveynlerin algısına dayanan bir tutumdur. Ebeveynlik rolünü benimseyememiş ve çocuğun gelişimine yardım konusunda ilgisizlik görülmektedir.Çocukla geçirilen zaman ve çocuk için harcanan enerji kısıtlıdır. Ayrıca; ilgisiz anne babalar çocuk ile ilgili karar alma sürecine çok az katılmakta, çocuğu kontrol etmede ve çocuğa rehberlik etmede başarısız olmaktadır. Çocuk için neyin olduğunu düşünmek yerine kendi ihtiyaç ve ilgilerini ön sıraya koymaktadır (67,72,73).

Demokratik tutum ile yetişen ergenlerin özgüvenlerinin ve akademik başarılarının yüksek, sosyal becerilerinin ve sorumluluk düzeylerinin yeterli olduğu belirtilmiştir. Otoriter ailede büyüyen ergenler ise açıklayıcı-otoriter (demokratik) ailede yetişenlerin tam tersi düşük özgüven sahibi, yetersiz sosyal beceri ve girişimcilikten uzak olarak karşımıza çıkmaktadır. İzin verici-hoşgörülü aile ortamında yetişen ergenler çoğunlukla olgunluktan ve sorumluluk sahibi olmaktan uzak, liderlik konusunda çekingen konumdadır. İzin verici-ihmalkâr anne baba tutumuna sahip ergenlerin ise bağımlılık, suça yönelim gibi olumsuz davranışlara eğilimleri daha yüksektir (72).

Müsamahakâr anne babalar ise çocuklarına karşı aşırı korumacı olmaktadır. Bunun sonucunda çocuklarının temel sosyal becerilerini geliştirmelerine izin vermemektedir. Sonuç olarak, çocuklar ebeveynlerine bağımlı hale gelerek akran baskısı ile karşılaştıklarında kendilerini savunamazlar. Otoriter anne baba tutumu zorbalığa maruz kalmayı etkilemektedir. Zorbalığın, otoriter ebeveynlikle mağduriyetten daha güçlü bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Otoriter ebeveynler bir güçlük karşısında çocuklarına cezalandırıcı ve sert davranışları sergileyerek çocuklarının ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. Aile ortamındaki bu tarz günlük etkileşimler çocuklara daha az güçlü olanlara karşı saldırgan olma yolunda önemli bir noktadır (73).

2.6 AKRAN ZORBALIĞINA YAKLAŞIMDA HEMŞİRENİN ROLÜ

Ülkemizde 2011'de "Hemşirelik Yönetmeliği"nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" Pediatri Hemşireliğini, "Evrensel çocuk hakları ve profesyonel hemşirelik rolleri doğrultusunda 0-18 yaş arasındaki çocukların aile ve toplum içinde fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı büyüme ve gelişmesi, hastalıklardan korunması ve sağlığının en üst düzeyine çıkarılması; hastalandığında hasta çocuğun tedavisi, bakımı ve rehabilitasyonundan sorumlu hemşiredir." şeklinde tanımlar (74). Pediatri hemşirelerinin amacı aile ve toplum içerisinde çocukların fiziksel,zihinsel,duygusal ve sosyal yönden sağlık ve esenliklerini korumak ve geliştirmektir. Hastalık durumlarında ise çocuklara iyileştirmeye yönelik kapsamlı hemşirelik bakımını sağlamaktır. Bu bakımları sağlarken çocukların erişkinlerden farklı fizyolojik ve psikolojik özelliklere sahip olduğunu, yaş ve gelişimsel özelliklerine göre bireysel farklılıklarının olduğunu bilmesi pediatri hemşireliğinin kilit taşıdır. Pediatri hemşireleri bakım verme, savunma, danışmanlık ve eğitim verme rollerinin yanı sıra etik karar verebilme, sağlığı yükseltme ve rahatlatıcı konfor sağlama gibi rolleri de üstlenmektedir. Primer hemşirelik, aile merkezli bakım ve atravmatik bakım kavramları pediatri hemşireliğinin temel felsefelerini oluşturmaktadır. Hemşirelik mesleğinin bir uzmanlık alanı olan pediatri hemşireliği, çocuk sağlığının her yönü ile ilgili teorik bilgi ve beceri gerektirmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda pediatri hemşireleri çocuk ve ailelerin bulundukları hastane, ev ve okul gibi toplumdaki her ortamda hemşirelik bakımının verilmesinden sorumlu olarak karşımıza çıkmaktadır (75,76).

Uludaşdemir ve Küçük'ün (2021) çalışmasında pediatri hemşirelerinin akran zorbalığını önleme ve müdahale programlarını geliştirerek ve uygulayarak akran zorbalığı oranlarının düşmesine ve çocuk sağlığının geliştirilmesine katkı sağlayacaklarını ifade etmişlerdir (77). Hornor ise (2018) çalışmasında zorbalığın bir pediatrik sağlık sorunu olduğunu pediatri hemşirelerinin zorbalığı tespit ederek uygun müdahalede bulunması gerektiğini ve zorbalık taramalarının pediatrik sağlık hizmetlerinin parçası olması gerekliliğini ifade etmiştir (78).

Okullardaki sağlık ihtiyaçlarının görülerek müdahale edilmesi ile okul sağlığı hizmetleri kavramı ortaya çıkmıştır. İlk olarak İngiltere ve Fransa'da görülmüş olup

19. yüzyılda Amerika'da, Cumhuriyet ile birlikte de Türkiye'de görülmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında hemşireler tarafından yapılan ev ziyaretleri, düzenli kontroller ve sağlık kayıtları okul sağlığına önemli katkılar sağlamıştır. Bunun sonucunda hükümet ve gönüllü kuruluşlar hemşirelerin okul sağlığının sürdürülmesi gerekliliğini fark etmiş olup okullarda hemşire görevlendirilmesi başlamıştır (79).

Akran zorbalığı ve bu zorbalığın beraberinde getirdiği bir çok problemlerin çözüme kavuşması multidisipliner bir yaklaşımı gerektirir. Hemşireler multidisipliner ekibin bir üyesidir (25). Okul hemşireleri akran zorbalığı ve mağduriyetinde önemli bir pozisyonda yer almaktadır. Ulusal Okul Hemşireleri Birliği okul sağlığı hemşireliğini 'öğrencilerin hayat boyu kazanımlarını, akademik başarılarını ve sağlığını geliştiren profesyonel hemşireliğin bir uygulama alanı' olarak tanımlamıştır. Okul hemşireliği bu amaç doğtultusunda öğrencinin normal gelişim sürecine katkı sağlar ve sağlık kalitesini yükseltir. Var olan ve olası sağlık problemlerine aile veya diğer başka kurumlarla işbirliği içerisinde müdahalede bulunur. Okul sağlığını korumak ve geliştirmek amacı ile okul hemşireleri plan oluştururken tanılama, planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını kullanarak hemşirelik bakım sürecini uygular (26,27).

Amerikan Okul Sağlığı Birliği okul sağlığı hemşiresini; bakım verici, eğitici, danışman, vaka yöneticisi, savunucu ve araştırmacı etkinliklerden sorumlu meslek üyesi olarak tanımlamaktadır. Sağlık hizmetlerinde gelişmiş olan Amerika, Kanada, İsveç, Norveç gibi ülkelerde okul hemşireleri okul sağlığı hizmetlerinde önemli rol almakta, görevleri ve eğitimleri yasal olarak belirlenmektedir. Okul hemşiresinin görev ve sorumlulukları her ülkenin şartlarına ve yasal sistemine göre şekillenmektedir (81). Ülkemizde 2011'de "Hemşirelik Yönetmeliği"nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikte" "Okul Hemşireliği" görev alanı tanımlanmıştır. Bu yönetmelikte okul hemşiresi görev tanımları içinde "Okul hemşiresi; okulda madde bağımlılığı, yeme bozukluğu, dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü, depresyon, anksiyete, antisosyal davranış, saldırganlık gibi durumlarla ilgili sorunu olan öğrencilerin öğretmen ve ailesi ile iş birliğini sağlar ve ilgili durumda sağlık danışmanlığını yürütür" maddesine yer verilmiştir (82).

Türkiye'de okul sağlığı hizmetleri kapsamında okul sağlığı hemşiresinin görev, yetki ve sorumlulukları hemşirelik yönetmeliği ile belirlenmiş olmasına rağmen, kamuya ait okullara yeterli hemşire istihdam edilmemektedir. Ayrıca ülkemizde okul hemşireliğine özgü bir sertifika programı veya lisansüstü eğitim bulunmamaktadır. Mevcut hemşireler sadece özel okulların bir bölümünde görev yapmaktadırlar ve genel olarak ilk yardım, hekim istemi doğrultusunda ilaç uygulama gibi görevleri yerine getirmektedirler. Akran zorbalığının önlenmesine yönelik olarak hemşireler tarafından okullarda yapılan literatürler incelendiğinde; atılganlık ya da zorbalığı önleme programlarının akran zorbalığının önlenmesinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda okul hemşireleri yaptıkları çalışmaları yetkililerle paylaşmalı ve okul hemşireliğinin zorunluluğunu göstermelidir. Bu çalışmalar ışığında okul hemşirelerinin toplum sağlığına katkısı görünür olabilmekte ve böylece devlet kurumlarına daha fazla okul hemşireleri görevlendirilebilmektedir. Tüm bunlar için okul hemşirelerinin iyi bir mesleki tecrübe ve bilgiye sahip olması, lider ve araştırmacı özelliklerinin bulunması önemlidir (29,79). Konu ile ilgili literatür incelendiğinde hemşirelerin akran zorbalığı ile ilgili yaptıkları bazı çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalar ve içerikleri şunlardır;

Akcan ve Odabaş (2022) hemşirelik fakültesi alanında yapmış olduğu çalışmada 794 öğrenci incelemiş ve erkeklerin okulu sevmeme, okula gelmek istememe ile zorbalığın anlamlı bir fark yarattığı sonucuna ulaşmıştır ($p<0.05$) (83). Tardu ve Akcan (2021) halk sağlığı hemşireliği anabilim dalında yapmış olduğu çalışmada 805 ergeni incelemiş, ergenler arasında zorbalığın olduça yaygın olduğunu ve erkeklerin kızlardan daha fazla zorbalık gösterdiğini bulmuştur (84). Adalar Çelenk ve Yıldızlar (2019) lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve mağduriyetini inceleyen bir çalışma yapmıştır. 478 lise öğrencisi ile yaptığı çalışmada fiziksel zorbalık ve fiziksel mağduriyetin diğer zorbalık ve mağduriyet boyutlarından daha yüksek olduğunu, 9. Sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara göre daha fazla zorbalık yaptığını ve daha fazla mağdur olduğunu sonucuna ulaşmıştır (57). Öztürk ve arkadaşlarının (2019) hemşirelik fakültesi alanında yapmış olduğu çalışmada 296 öğrenci ile okuldaki akran zorbalığını incelemiş ve öğrencilerin %10,8'ini zorba, %13,8'ini mağdur, %4,6'sını hem zorba hem mağdur, %80'ini de ne zorba ne de mağdur olduğunu belirlemiştir. Cinsiyet, okulu sevmeme ile zorbalık arasında, sınıf

ile mağdur olma arasında anlamlı farklılık bulmuştur (p<0,05) (85). Long ve Dowdell ‘in (2018) çocuk sağlığı hemşireliği alanında zorbalık deneyimi bildiren 975 lise öğrencisi ile yaptıkları çalışmada, zorbaların okulda sorun yaşadıklarını, mülke zarar verdiklerini, sigara içtiklerini ve yasadışı uyuşturucu kullandıklarını bildirme olasılıklarını daha yüksek bulmuştur (86). Polat ve Sohbet (2020) hemşirelik fakültesi alanında Gaziantep ilindeki okullarda 1743 öğrenci ile akran zorbalığını incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda öğrenciler %40.4 ile zorbalığın okulda sık rastlanılan bir durum olduğunu, en fazla %47.9 ile sözel ve %26.7 ile fiziksel zorbalık türünün olduğunu ve %41.9 ile zorba ile baş etmede çözüm olarak zorbalık yapmak olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaş, cinsiyet, baba eğitimi, otoriter anne-baba tutumu, aile desteği ve ebeveyn durumlarına göre sorunlar ile baş etmede fiziksel güç kullanılması gerekliliğinin savunulması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0.05) (87).

Amerikan Pediatri Birliği ve Ulusal Okul Hemşireleri Birliği, okul hemşirelerinin okullardaki şiddet olaylarında üstlenmesi gereken sorumluluk raporlarını yayınlamıştır. Okul hemşiresinin sorumlulukları bu raporda şu şekilde özetlenmiştir:

- Riskli aile ve çocukların tanılanması,
- Öğrenci, aile, okul çalışanlarının eğitimi,
- Pozitif rol model olma,
- Çocukların benlik saygılarını geliştirmeye yönelik girişimlerde bulunmadır.

Okul hemşiresinin zorbalık olaylarındaki rolü de dört boyutta tanımlanmıştır:

1. **Tanılama yapması**; davranışları tanımlaması,

2. Danışmanlık yapması; okul idaresi ve aileler ile birlik olarak zorbalığı önlemeye yönelik müdahale programları uygulaması,

3. Önleyici olması; sağlığı koruma ve geliştirmeye yönelik programların uygulanması,

4. Bilimsel araştırmalar yapması; yeni ölçüm araçlarının geliştirilmesi, zorbalığın önlenmesine yönelik girişimlerin ve stratejilerin uygulanmasıdır (54.88,89).

Okul sağlığı hizmetlerinde temel amaçlar; iyi zihinsel ve fiziksel sağlığı teşvik etmek, iyi sosyal ve çevresel koşulları kolaylaştırmak, hastalık ve yaralanmaları önlemektir (90). Hekim, hemşire, psikolog, psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanı, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, odyolog, okul yöneticileri ve aileler okul sağlığı ekibini oluşturmaktadır. Okul sağlığı hemşireleri okul sağlığı hizmetlerinde uygulayıcı olarak önemli bir görev üstlenmektdir. Okulda gerçekleşen zorbalık olaylarında, okul hemşireleri, idare ve rehber öğretmenler birlikte çalışmalıdır. Akran zorbalığı öngörüldüğünde okul hemşiresi ile iletişime geçilmelidir(91). Okul hemşireleri, okullarda sık meydana gelmekte olan akran baskısına karşı hemşirelik kuramları rehberliğinde sistematik olmalı ve bireylere karşılaşılan problemlerle başa çıkma becerileri kazandırmalıdır (29). Okul hemşireleri okullarda zorbalığı tanımlama ve yanıt verme açısından ekibin ana üyesi olmalıdır. Okul hemşiresi, okul ortamında tarafsız bir destek olarak görülmektedir. Okul ekip üyelerine göre okul hemşireleri ile öğrenciler arasındaki ilişki daha yakın bulunmaktadır. Öğrenciler, kendilerini daha güvende hissetme ve günlük olarak okulda okul hemşiresi ile sürekli iletişim zorunluluğunda bulunmadıklarından okul hemşiresine "sırlarını" emanet edebilmektedir. Hemşire daha sabırlı olmalı ve ergenle arasında güven duygusunu pekiştirecek adımları izlemelidir. Bu sebeple, okul hemşireleri zorbalığın meydana geldiği durumlarda müdahaleye hazır olması gerekmektedir (91).

Yapılan bir çalışmada, öğrenciler zorbalığa maruz kaldıklarını başkalarına anlatmanın zor olduğunu, zorbalığa uğrayınca ve tanık olunca çok az şey yaptıklarını hiçbir şey yapmadıklarını bildirmişlerdir. Öğrenciler zorbalık konusunda yardım almak için okul hemşiresine öğretmenleri ve ailelerine nazaran daha fazla güvendiklerini ve zorbalık ile ilgili bilgileri okul hemşiresi ile paylaşmanın daha kolay olduğu ifade etmişlerdir. Norveç'te okul hemşireleri zorbalık davranışlarının azaltılması amacıyla öğrencilere bireysel danışmanlık yapmaktadır. Burada amaç; öğrencilerin okul hayatlarında sağlıklı seçimler yapmalarını teşvik etmek, okulda

yaşanan akran zorbalığı davranışlarını değerlendirmek, akran zorbalığı sorununa yönelik öğrencilere doğru bakış açısı kazandırmak ve ihtiyaçlara yönelik eğitim, bakım vb. uygulamalarda bulunmaktır (90,92). Tablo 2.2.'de akran zorbalığı ile ilgili hemşirelik girişimleri birincil, ikincil ve üçüncül koruma olarak sıralanmaktadır (29,91,92,93).

Tablo 2.2. Akran Zorbalığı İle İlgili Hemşirelik Girişimleri

Koruma Düzeyi	Amaç	Etkinlik
Birincil Koruma	Okul içerisinde akran zorbalığının ortaya çıkmasını engellemek	• Akran zorbalığı yapan ve zorbalığa uğrayan öğrencileri belirlemek için okul genelinde taramalar yapma • Tekrarlayan fiziksel semptomları (karın ve baş ağrısı, uyku ve yeme sorunları vb.) olan öğrenciler ile sık sık devamsızlık yapan, okula gitmek istemeyen, akademik başarısı düşen, kayıp eşyası olan, vücudunda açıklayamadığı morluklar olan öğrencileri akran zorbalığı açısından değerlendirme • Öğrencilere zorbalık hakkında konuşabilecekleri güvenli ve rahat bir ortam sağlama ve kayıt tutma • Okul personeline ve öğrencilere akran zorbalığı ile ilgili eğitimler yapma ve olumlu arkadaşlık ilişkilerini teşvik etme • Okulda akran zorbalığı konusunda edebiyat, drama, tartışmalar ve eğitsel görsel-işitsel materyaller gibi farklı etkinlikler düzenleme • Akran zorbalığı ile ilgili bilimsel araştırma yapma, kendini geliştirme
İkincil Koruma	Akran zorbalığının ortaya çıkardığı rahatsızlıkları veya uzun süreli etkilerini azaltmak, Erken müdahalede bulunmak	• Olayı zorbalık yapan ve mağdur olan öğrenci ile yargılama yapmadan tartışma • Olay ile ilgili gerekli bilgileri toplama (ne oldu, nerede, neden ve nasıl oldu, kim dahil oldu, nasıl tepki verildi vb.) ve kayıt altına alma • Öğrenciler için gerekli ihtiyaçları belirleme ve uygun müdahalede bulunma • Sorunun çözümüne yönelik okul idaresi ve akran zorbalığı olayına şahit olan öğrenci grubu ile işbirliği sağlama • Yaralanma varsa bakımını yapma • Zorba ve mağdur olan öğrencilerin duygularını ifade etmelerini destekleme • Okulda zorbalığın azaltılması için okul idaresi ile güvenli bir ortam oluşturma • Gerekli görülen öğrencileri sağlık kuruluşuna yönlendirme • Yapılan uygulamaların etkinliğini değerlendirme
Üçüncül Koruma	Zorba ve mağdur öğrencileri rehabilite etmek	• Öğrenci ve ailelere danışmanlık yapma • Öğrencilerin şiddet kullanmadan kendini ifade etmesini ve problem çözme becerilerini kullanmasını destekleme • Her öğrencinin akran zorbalığı davranışının sergilenmemesi yönünde sorumluluk alması ve çaba göstermesini teşvik etme • Akranlar arasındaki sağlıklı ilişki kurmak için öğrencileri destekleme

Okul sağlığı hemşiresi; bakım verici, eğitici, danışmanlık gibi hemşirelik rollerini etkin bir şekilde kullanmalı ve etkinlikler planlamalıdır. Okullarda akran zorbalığı ile mücadelede ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesi, akran zorbalığını önleme ve müdahale programlarının uygulanması ve değerlendirilmesi alanlarında önemli adımlara öncü olmalıdır (29,91). Hemşireler baş ağrısı, kusma, idrar kaçırma sorunu, gece kâbusları gibi stresin neden olduğu problemler ile devamsızlık yapan ve akran baskısına uğrayan çocukları daha kolay tanılayabilir (54). Okul hemşireleri bireyin erken dönemlerde ortaya çıkabilecek psikiyatrik sorunların zihinsel ve fiziksel sonuçlarını belirleyerek erken müdahale programları oluşturabilirler. Ergenlik döneminde belirlenen erken müdahaleler, sorunların kronikleşmesini ve zorba davranışların ortaya çıkmasını önleyebilir. Okul hemşireleri ailelerle ile iletişime geçerek aileyi değerlendirebilir ve aile içi yaklaşımın koordine edilmesinde yardımcı olabilir. Ailedeki risk faktörlerini belirleyerek ev içi şiddetin azalmasına, şiddet içerikli bilgisayar oyunu oynanmasına veya televizyon programları izlenmesine müdahale edebilirler. Böylece ergen bireyi tüm çevresi ile değerlendiren okul hemşireleri ergenlere yönelik koruyucu ve önleyici programları aktifleştirebilirler (94,95).

Toplumumuzu oluşturacak olan okullardaki çocukların sağlıklı olabilmeleri için olumlu iletişim içerisinde olmaları ve akran baskısı gibi olumsuz durumlardan korunmaları gerekir. Bu nedenle okullarda akran zorbalarını ve mağdurlarını belirlemek amacıyla tarama programları gerçekleştirilmesi, okul ekibi üyelerine ve öğrencilerin ailelerine farkındalık eğitimleri verilmesi gerekmektedir. Bu sebeple okul hemşireleri okuldaki diğer üyeler ile iş birliği içerisinde çalışarak akran zorbalığını önlemeye yönelik girişimlerin planlanması ve uygulanması konusunda büyük görev ve sorumluluk üstlenmektedir. Bu durum çoğu ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de okul sağlığı hemşireliğinin yaygınlaşmasını zorunlu kılmaktadır (29).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMANIN TÜRÜ

Bu araştırma, lisede öğrenim gören ergenlerde algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığında bulunma ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmış tanımlayıcı bir çalışmadır.

3.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI ZAMAN VE YER ÖZELLİKLERİ

Bu çalışma Aydın ili Germencik ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bulunan Germencik Anadolu Lisesi, Germencik Çok Programlı Anadolu Lisesi, Ortaklar Fen Lisesi ve Ortaklar Anadolu Lisesinde 2020-2021 eğitim-öğretim yılında öğrenim görmekte olan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Germencik ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 4 adet lise bulunmaktadır. Özel lise bulunmamaktadır. Bu 4 lise çalışma kapsamına alınmıştır.

Anadolu liseleri ilk olarak 1955 yılında İstanbul, İzmir, Eskişehir, Diyarbakır, Konya ve Samsun'da "Maarif Koleji" adıyla eğitim-öğretime açılmıştır. 1975 yılında "Anadolu Lisesi" adını almıştır. Bu kurumlar öğrencilerin ilgi, yetenek ve başarılarına yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını amaçlamaktadır (96). Araştırma yapıldığı iki Anadolu lisesi Germencik ve Ortaklar Anadolu Liseleridir.

Germencik Anadolu Lisesi: Okul içerisinde 21 adet derslik, konferans salonu, spor salonu, fizik ve kimya laboratuvarı, bilgisayar, resim ve müzik sınıfı, 2 adet kütüphane bulunmaktadır. Kütüphaneleri 1500 adet kitap içermektedir. 8.30-15.40 saatleri arasında eğitim öğretim vermektedir. İngilizce ve Almanca yabancı dil eğitimleri mevcuttur. 443 öğrenci ve 43 öğretmene sahip bir okuldur.

Ortaklar Anadolu Lisesi: Okul içerisinde 18 adet derslik, fen laboratuvarı, yemekhane ve kütüphane bulunmaktadır. Kütüphanesi 1750 adet kitap içermektedir. 8.30-15.40 saatleri arasında eğitim öğretim vermektedir. İngilizce ve Almanca yabancı dil eğitimleri mevcuttur. 396 öğrenci ve 29 öğretmene sahip bir okuldur.

Fen liseleri 1964 yılında ilk olarak Ankara'da açılmıştır. Bu kurumlar öğrencilerin fen ve matematik alanlarında bilim insanı olarak yetiştirilmelerine temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu liseler günümüzde ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine, merkezi sınav puanı esas alınarak öğrenim süresi dört yıl olan yatılı veya gündüzlü olarak eğitim veren kurumlardır (97). Araştırmanın yapıldığı Fen lisesi Ortaklar Fen Lisesidir.

Ortaklar Fen Lisesi: Okul içerisinde 22 adet derslik, atölye, toplantı, konferans ve çok amaçlı salon, kimya, biyoloji ve fizik laboratuvarı, bilişim teknolojileri, bilgisayar ve müzik sınıfı, yemekhane ve kütüphane bulunmaktadır. Kütüphanesi 13672 adet kitap içermektedir. Okul eğitim müzesinin, yurt ve lojmanların da yer aldığı, kısmi yatılı olan bir kampüsten oluşmaktadır. Okulun pansiyon bölümünde 1 adet revir ve okul doktoru bulunmaktadır. 8.30-15.35 saatleri arasında eğitim öğretim vermektedir. İngilizce ve Almanca yabancı dil eğitimleri mevcuttur. 321 öğrenci ve 29 öğretmene sahip bir okuldur. Öğrenci ve velilere psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmeti okul kadrosunda bulunan psikolojik danışman ve rehberlik öğretmeni tarafından sağlanmaktadır.

Çok Programlı Anadolu Liseleri genel, meslekî ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan ortaöğretim kurumlarıdır (98). Araştırmanın yapıldığı Çok Programlı Anadolu lisesi Germencik Çok Programlı Anadolu Lisesidir.

Germencik Çok Programlı Anadolu Lisesi: Okul içerisinde 25 adet derslik, atölye, kimya, fizik ve mesleki uygulama laboratuvarı, bilgisayar sınıfı, 2 adet yemekhane ve kütüphane bulunmaktadır. Kütüphanesi 461 adet kitap içermektedir. 8.30-15.35 saatleri arasında eğitim öğretim vermektedir. İngilizce ve Almanca yabancı dil eğitimleri mevcuttur. 472 öğrenci ve 50 öğretmene sahip bir okuldur. Öğrenci ve velilere psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmeti okul kadrosunda bulunan rehberlik öğretmeni tarafından sağlanmaktadır.

3.3.ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmada evren ve örneklemin ilgilenilen tabakalardaki görülme oranı bilinerek %95 güven düzeyinde örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. Örneklem boyutu hesabı için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Denklem 1) (99). Evren boyutunun 1632 olduğu belirlenmiştir ve evrende ilgilenilen kişi profilinin görülme oranı 0,50 olarak alınmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi α=0,05 olarak alındığında z test istatistiği değeri 1,96 olmaktadır. Bu parametreler ile yapılan hesaplama sonucunda elde edilen minimum örneklem boyutu 311 olarak elde edilmiştir (Denklem 2).

$$n = \frac{Nz^2p(1-p)}{d^2(N-1) + z^2p(1-p)}$$

n = örneklem boyutu

N = Evrendeki birim sayısı

p = İncelenen olayın görülme olasılığı

z = Alınan güvenilirlik seviyesine göre z istatistiği

d = Anlamlılık düzeyi

$$n = \frac{1632(1{,}96)^2 0{,}50(1-0{,}50)}{0{,}05^2(1632-1) + (1{,}96)^2 0{,}50(1-0{,}50)} = 311{,}1163 \cong 311$$

Tablo 3.1. Okullara Göre Tabakalı Örneklem Boyutunun Hesaplaması

Çalışmaya Alınan Okullar	Okuldaki Öğrenci Sayısı	Görülme Oranları (n/1632)	Örneklem Sayısı ((Oran*311)/100)	Çalışmaya Katılan Öğrenci Sayısı
Germencik Anadolu Lisesi	443	27,1	84	112
Germencik Çok Programlı Anadolu Lisesi	472	28,9	90	115
Ortaklar Anadolu Lisesi	396	24,3	76	81
Ortaklar Fen Lisesi	321	19,7	61	169

3.4 ARAŞTIRMAYA DAHİL EDİLME VE ARAŞTIRMA DIŞI KALMA KRİTERLERİ

3.4.1 Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

Bu çalışmaya dahil edilme kriterleri;

1. Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak
2. Lise öğrencisi (9.,10.,11.,12.sınıf) olmaktır.

3.4.2 Araştırma Dışı Kalma Kriterleri

Bu çalışmanın dışlama kriterleri;

1. Çalışma formlarını eksik dolduran öğrenciler
2. Ortaklar Fen Lisesinin kısmi yatılı bölümünde olan öğrenciler
3. Kronik hastalığı ve engeli olan öğrenciler
4. İkizi olan öğrenciler
5. Anne ve babası bir arada olmayan öğrencilerdir.

3.5 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumları, Akran Zorbalığı Gösterme ve Maruz Kalma İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi için toplanan araştırma verileri, Aydın ili Germencik ilçesindeki lise öğrencilerinin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

3.6 ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu (EK-1), Anne-Baba Tutum Ölçeği (EK-2), UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (EK-3) ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu (EK-4) kullanılmıştır.

3.6.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamına alınan lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine yönelik literatür taraması yapılarak kişisel bilgi formu geliştirilmiştir (9,20,22,57,72). Kişisel bilgi formunda yaş, cinsiyet, okul türü, sınıf, akademik başarı, okula devam durumu, kardeş sayısı, kaçıncı çocuk olduğu, anne ve babanın eğitimleri, anne ve babanın çalışma durumları, öğrencilerin tıbbi malzeme kullanımı (gözlük ve diş teli), disiplin uyarısı alma, arkadaşlarının kendinden daha iyi olduğunu düşünme durumu ve bilgisayar oyunu oynama durumları olmak üzere toplam 16 soru yer almaktadır.

3.6.2 Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Anne baba tutumlarını ölçmek amacıyla Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush (1991) tarafından geliştirilmiş ve Yılmaz (2000) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. İlköğretim, lise ve üniversite öğrencileri için ayrı değerlendirme puanı bulunan ölçek, kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik/özerklik olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Kabul/ilgi boyutu 9, kontrol/denetleme boyutu 8 ve psikolojik özerklik boyutu 9 madde olmak üzere 26 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Kabul/ilgi boyutu çocukların ebeveynlerini ne derecede sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını ölçmeyi hedeflemektedir. Kontrol/denetleme boyutu çocukların ebeveynlerini ne derecede kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi hedeflemektedir. Psikoloji/özerklik boyutu ise çocukların algıladıkları demokratik tutumun ne derecede uygulandığını ve çocuğun bireyselliğinin ifade etmesinde ne derecede cesaretlendirildiğini ölçmeyi hedeflemektedir. Kabul/ilgi ve psikolojik/özerklik boyutundaki maddeler 4 dereceli likert tipi ölçek üzerinde, kontrol/denetleme boyutundaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli diğer maddeler ise 3 dereceli likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin puanlaması iki şekildedir. Birinci puanlamada, her üç boyuta verilen cevaplar ile demokratikliğin farklı aşamaları ayırt edilmektedir.Üç boyutta ortancanın üzerinde puan alan katılımcıların ebeveynleri “demokratik” olarak değerlendirilmektedir ve 3 puan almaktadır. Üç boyutta ortancanın altında puan alan katılımcıların ebeveynleri

“demokratik tutumda olmayan” olarak değerlendirilmekte ve 0 puan almaktadır. Herhangi iki boyutta ortancanın üzerinde puan alan katılımcıların ebeveynleri “bir ölçüde demokratik” olarak değerlendirilmekte ve 2 puan almaktadır. Sadece bir boyutta ortancanın üzerinde puan alan katılımcıların ebeveynleri “bir ölçüde demokratik olmayan” olarak değerlendirilmekte ve 1 puan almaktadır. İkinci puanlama da ölçekten kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden dört adet anne-baba tutumu ayırt edilmektedir. Buna göre katılımcıların kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarından aldıkları puanın ortancanın üzerinde olması ebeveynlerin demokratik, puanın ortancanın altında olması ise ihmalkar, kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan ebeveynler otoriter, kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın altında puan alan ebeveynler ise müsamahakar olarak adlandırılmaktadır. Her iki puanlama yönteminde de ölçeğin toplam puanı hesaplanmamaktadır. Bu çalışmada her iki hesaplama yöntemi de kullanılmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri seviyesinde ayrı olarak yapılan bu ölçeğin lise öğrencileri için geçerli olan formu katılımcılara uygulanmıştır. Ölçeğin lise öğrencileri için güvenirlik katsayıları ve içtutarlık katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği 0.82 ve 0.70, kontrol/denetleme alt ölçeği 0.88 ve 0.69, psikolojik özerklik alt ölçeği için 0.76 ve 0.66 olarak bulunmuştur (100). Çalışma öncesinde gerekli ölçek kullanım izni alınmıştır (EK-5).

3.6.3 UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (UCLA-KF)

Hays ve DiMatteo (1987) tarafından geliştirilmiş, Yıldız ve Duy (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 7 madden oluşmaktadır. Ölçekten düşük puan almak yalnızlık duygusunun azlığına yüksek puan almak ise yalnızlık duygusunun yoğunluğunun artmasına işaret etmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.74 bulunmuştur. UCLA-KF (1) Hiç, (2) Nadiren, (3) Bazen ve (4) Her zaman olacak şekilde dört dereceli bir yapıda 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 5. maddesi olan “İstediğim zaman arkadaş bulabilirim” maddesi tersten puanlanmaktadır. Ölçeğin 7 maddesinin toplanmasıyla genel yalnızlık puanı elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 28‘dir. Bu puanlamaya göre

ergenlerin ölçekten almış oldukları puanın düşüklüğü yaşanmakta olan yalnızlık duygusunun azlığına, puanın yüksekliği ise yaşanmakta olan yalnızlık duygusunun yoğunluğunun artmasını göstermektedir (101,102). Çalışma öncesinde gerekli ölçek kullanım izni alınmıştır (EK-6).

3.6.4 Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formu (AZBÖ-EF)

Bu ölçek okullardaki ergen akran grupları arasındaki "zorba" ve "kurban" öğrencileri belirlemek amacıyla Tuncay Ayas ve Metin Pişkin tarafından 2015 yılında geliştirilmiştir. Akran zorbalığı belirleme ölçeği "zorba ölçeği" diğeri "kurban ölçeği" olarak adlandırılan ve aynı maddelerin farklı biçimde sorulmasından oluşan paralel iki ölçekten oluşmaktadır. Öğrencilerin zorba ölçeğinde bulunan söz ya da davranışları ne sıklıkla yaptıklarını, kurban ölçeğinde ise bu söz ya da davranışlara ne sıklıkla uğradıklarını işaretlemeleri beklenmektedir. Ölçek toplam 53 soru ve 6 faktörden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerin faktörlere göre dağılımı; 1-15. maddeler fiziksel, 16-22. maddeler sözel, 23-28. maddeler izolasyon/dışlanma, 29-33. maddeler söylenti yayma, 34-43. maddeler eşyalara zarar verme, 44-53. maddeler cinsel zorba ve kurbanlarını oluşturmaktadır. Değerlendirmede "hemen hemen her gün" 4 puan, "haftada en az 1 defa" 3 puan, "ayda bir defa" 2 puan, "dönem boyunca bir defa" 1 puan, "hiçbir zaman" 0 puan olarak hesaplanmaktadır. Zorba davranışın gerçekleştirilmesi puanı "ben yaptım" sütununa verilen cevaplara göre, zorbalığa maruz kalma puanı ise "bana yapıldı" sütununa verilen cevaplamalar ile hesaplanmaktadır. Ölçeğin zorba ve kurban boyutlarından alınabilecek en düşük puan 53 en yüksek puan 265'dir. Puanlar arttıkça zorba ve kurban olma durumu artar. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Kurban ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayısı toplam ölçek için 0.93, "fiziksel zorbalık" alt ölçeği için 0.82, "sözel zorbalık" alt ölçeği için 0.75, "izolasyon" alt ölçeği için 0.77, "söylenti yayma" alt ölçeği için 0.75, "eşyalara zarar verme" alt ölçeği için 0.80 ve "cinsel zorbalık" alt ölçeği için 0.88 olarak hesaplanmıstır. Zorba ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayısı toplam ölçek için 0.92, "fiziksel zorbalık" alt ölçeği için 0.83, "sözel zorbalık" alt ölçeği için 0.74, "izolasyon" alt ölçeği için 0.75, "söylenti yayma" alt ölçeği için 0.66, "eşyalara

zarar verme" alt ölçeği için 0.79 ve "cinsel zorbalık" alt ölçeği için 0.88 olarak hesaplanmıştır (51). Çalışma öncesinde gerekli ölçek kullanım izni alınmıştır (EK-7).

3.7 VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ UYGULANMASI

Bu çalışma çok merkezli olup 4 adet devlet okulunda gerçekleştirilmiştir. Mart 2021- Kasım 2021 eğitim-öğretim yılı bahar ve güz döneminde uygulanmıştır. Çalışmanın Covid-19 Pandemi dönemine denk gelmesinden dolayı okulların açık olduğu dönemde okula gelen öğrenciler ile yüz yüze ve uzaktan eğitime katılanlar öğrenciler ile online olarak iletişime geçilmiştir. Yüz yüze ulaşılabilen öğrencilerin öğretmenler ile birlikte ders başında sınıflara girilirek dersin ilk 15 dakikasında uygun bilgilendirme sonrası anketler dağıtılmış ve veriler toplanmıştır. Pandemiden dolayı okul içerisinde ulaşılamayan öğrencilere sınıf ve rehber öğretmenleri aracılığı ile iletişime geçilip çocuk ve ebeveynlerine google form üzerinden anketler e -mail ve whatsapp aracılığı ile dağıtılarak veriler toplanmıştır. 261 adet anket google form üzerinden 206 anket ise yüz yüze olarak öğrencilere uygulanmıştır. Her iki veri toplama yöntemi de araştırma kriterlerine uygun olan lise öğrencilerinden ve velilerinden onam alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma gönüllülük esaslı olup katılımcıların istedikleri zaman araştırmadan ayrılabilecekleri çalışma öncesinde belirtilmiştir.

3.8 VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada veri analizi için SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine dair tanımlayıcı veriler frekans tabloları şeklinde verilmiştir. Çalışmanın verileri normallik varsayımları açısından incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov değerleri $p<0.05$ olarak belirlenmiştir. Bundan dolayı ölçek ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için nonparametrik testlerden spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Bununla birlikte ölçek ve alt boyutları ile katılımcıların sosyodemografik verileri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi, , Independent Samples t testi ve Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Gruplar arasında anlamlı fark çıkması durumunda, anlamlılığın hangi gruplar arasında

olduğunu belirlemek için post-Hoc testi yapılmıştır. Varyansın homojen dağılmaması ve örneklem sayılarının eşit olmamasından dolayı Games-Howell Post-Hoc testi seçilmiştir. $p<0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.9.ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Araştırma için Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2021-76 karar no ile etik kurul izni alınmıştır (EK-8). Aydın Valiliği İl Mili Eğitim Müdürlüğünden (Sayı: E-74083975-605.01-22668294) ve araştırmanın yapılacağı okullardan gerekli kurum izinleri alınmıştır (EK-9,EK-10,EK-11,EK-12,EK-13). Araştırmaya dâhil edilme kriterlerini karşılayan okullardaki öğretmen, öğrenci ve velilere çalışmanın amacı açıklanarak çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenci ve velilerinden imzalı onam formu (EK-14, EK-15) alınmıştır.

4.BULGULAR

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Sosyodemografik Değişkenlerin Dağılımı (n=467)

Demografik değişkenler		N	%
Yaş	15 yaş ve altı	187	40,0
	16 yaş	117	25,1
	17 yaş	127	27,2
	18 yaş ve üstü	36	7,7
Cinsiyet	Kız öğrenci	271	58,0
	Erkek öğrenci	196	42,0
Okul Türü	Anadolu lisesi	183	39,2
	Çok programlı lise	115	24,6
	Fen lisesi	169	36,2
Sınıf	9.sınıf	161	34,5
	10.sınıf	94	20,1
	11.sınıf	108	23,1
	12.sınıf	104	22,3
Akademik Başarı	Takdir aldım	251	53,7
	Teşekkür aldım	74	15,8
	Doğrudan geçtim	105	22,5
	Sorumlu geçtim	35	7,5
	Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	0,5
Mazeretsiz Devamsızlık	Hiç	204	43,7
	Çok nadir	204	43,7
	Bazen	53	11,3
	Sık sık	6	1,3
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	24	5,2
	1 kardeş	171	36,6
	2 kardeş	144	30,8
	3 ve üzeri kardeş	128	27,4
Kaçıncı Çocuk	1. çocuk	213	45,6
	2. çocuk	136	29,1
	3. ve üzeri çocuk	118	25,3
Anne Eğitim	İlkokul	241	51,6
	Ortaokul	60	12,8
	Lise	91	19,5
	Üniversite ve lisansüstü	75	16,1
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	131	28,1
	Çalışmıyor	336	71,9
Baba Eğitim	İlkokul	152	32,5
	Ortaokul	126	27,0
	Lise	87	18,7
	Üniversite ve lisansüstü	102	21,8
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	434	92,9
	Çalışmıyor	33	7,1
Tıbbi Malzeme Kullanımı	Evet	114	24,4
	Hayır	353	75,6
Disiplin Uyarısı Alma	Evet	34	7,3
	Hayır	433	92,7
Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünme	Evet	452	96,8
	Hayır	15	3,2
Bilgisayar Oyunu	Oynamıyor	48	10,3
	Yarışma	99	21,2
	Zeka	114	24,4
	Savaş	55	11,8
	Yarışma – Zeka	42	9,0
	Zeka – Savaş	47	10,1
	Yarışma – Savaş	17	3,6
	Yarışma – Zeka – Savaş	45	9,6

Tablo 4.1'de katılımcılara ait sosyodemografik değişkenlerin dağılımı verilmiştir. Katılımcıların %58'inin (n=271) kız öğrenci olduğu, yaş dağılımları incelendiğinde %40'ının (n=187) 15 yaş ve altı olduğu, %39,2'sinin (n=183) Anadolu Lisesinde, %34,5'inin (n=161) 9. sınıfta okuduğu, akademik başarıları incelendiğinde %53,7'sinin (n=251) takdir aldıkları belirlenmiştir. Katılımcıların %45,6'sının (n=213) ilk çocuk olduğu, %71,9'unun (n=336) annelerinin çalışmadığı, %92,9'unun (n=434) babalarının çalışmakta olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %92,7'sinin (n=433) disiplin uyarısı almadıkları, %96,8'inin (n=452) arkadaşlarının kendinden daha iyi olduğunu düşündükleri ve bilgisayar oyunları incelendiğinde %24,4'ünün (n=114) yalnızca zeka türünde oyunlar oynadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.2. UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçekleri ve Alt Boyutlarından Alınan Puanlara Ait Betimsel İstatistikler (n=467)

	Min	Max	Ortalama	Std. Sapma
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	7	28	14,07	4,38
Anne Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan	-	-	-	-
ABTÖ – Kabul/İlgi	9	36	27,15	5,27
ABTÖ – Psikolojik/Özerklik	10	36	25,55	5,12
ABTÖ – Kontrol/Denetleme	8	32	21,57	5,97
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	0	212	97,90	95,49
AZBÖ – Fiziksel Zorba	0	56	25,71	24,49
AZBÖ – Sözel Zorba	0	32	14,74	14,17
AZBÖ – Dışlanma Zorba	0	24	11,05	10,89
AZBÖ – Söylenti Yayma Zorba	0	20	9,29	9,37
AZBÖ – Eşyalara Zarar Verme Zorba	0	40	18,63	18,73
AZBÖ – Cinsel Zorba	0	40	18,48	18,72
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	0	212	97,22	88,50
AZBÖ – Fiziksel Kurban	0	56	25,53	22,52
AZBÖ – Sözel Kurban	0	32	14,87	12,80
AZBÖ – Dışlanma Kurban	0	24	11,06	10,17
AZBÖ – Söylenti Yayma Kurban	0	20	9,16	8,77
AZBÖ – Eşyalara Zarar Verme Kurban	0	40	18,45	18,14
AZBÖ – Cinsel Kurban	0	40	18,16	18,09

Tablo 4.2'de ölçek ve ölçeklerin alt boyut puanlarından alınan sonuçlara ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Katılımcıların UCLA Yalnızlık Ölçeğinden (min:7, maks:28;ortalama (14,07±4.38)); AZBÖ (Zorba) (min:0, maks:212;ortalama (97,90±95,49)); AZBÖ (Kurban) toplam (min:0, maks:212;ortalama (97,2±88,5)); ABTÖ toplam puan hesaplaması yoktur. ABTÖ Kabul/İlgi alt boyutundan (min:9, maks:36;ortalama (27,15±5,27)); ABTÖ Psikolojik/Özerklik alt boyutundan (min:10, maks:36;ortalama (25,55±5,12)); ABTÖ Kontrol/Denetleme alt boyutundan (min:8, maks:32;ortalama (21,57±5,97)) puan aldığı belirlenmiştir.

Tablo 4.3.1. UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut İlişkilerine Ait Korelasyon Sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	**r**	1											
	p												
2. ABTÖ Kabul/İlgi	**r**	-,140**	1										
	p	**0,002**											
3. ABTÖ Psikolojik Özerklik	**r**	-,204**	-0,049	1									
	p	**<0,001**	0,289										
4. ABTÖ Kontrol/Denetleme	**r**	0,084	,154**	-,096*	1								
	p	0,071	**0,001**	**0,039**									
5. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	**r**	-0,070	0,028	0,067	-,532**	1							
	p	0,132	0,545	0,150	**<0,001**								
6. AZBÖ Fiziksel Zorba	**r**	-0,053	0,046	0,062	-,528**	,990**	1						
	p	0,255	0,326	0,183	**<0,001**	**<0,001**							
7. AZBÖ Sözel Zorba	**r**	-0,052	0,023	0,070	-,526**	,988**	,980**	1					
	p	0,264	0,615	0,133	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**						
8. AZBÖ Dışlanma Zorba	**r**	-0,074	0,027	0,077	-,516**	,988**	,973**	,977**	1				
	p	0,111	0,562	0,096	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**					
9. AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	**r**	-0,082	0,026	0,064	-,532**	,994**	,976**	,975**	,984**	1			
	p	0,078	0,577	0,168	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**				
10. AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	**r**	-0,086	0,018	0,061	-,530**	,993**	,974**	,970**	,978**	,995**	1		
	p	0,065	0,694	0,189	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**			
11. AZBÖ Cinsel Zorba	**r**	-0,078	0,019	0,069	-,529**	,991**	,969**	,972**	,974**	,988**	,990**	1	
	p	0,091	0,682	0,134	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**		
12. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	**r**	-0,058	0,011	0,051	-,522**	,950**	,942**	,935**	,935**	,943**	,942**	,945**	1
	p	0,211	0,805	0,273	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	

***Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır (Pearson korelasyon testi), ** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (Pearson korelasyon testi)**

Tablo 4.3.1'de katılımcılara uygulanan ölçek ve alt boyutlardan elde edilen skorlar arasındaki ilişkiler pearson korelasyon analizi ile gösterilmiştir.

Bu çalışma kapsamında Cohen'in (1988) korelasyon katsayısı değerlendirmelerinden yola çıkılarak 0,10-0,29 arası değerler düşük, 0,30-,0,49 arası değerler orta ve 0,50-1,00 arası değerler yüksek düzey korelasyonları ifade etmektedir (103).

Bu analize göre UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile ABTÖ alt boyutlarından "Kabul/İlgi" ($r=-0.140$ $p=0.002$), "Psikolojik Özerklik" ($r=-0.204$ $p<0.001$) puanları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile AZBÖ (Zorba) toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile AZBÖ (Zorba) toplam puanı ($r=-0.532$ $p<0.001$) arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Ancak ABTÖ alt boyutlarından "Kabul/ilgi" ve "Psikolojik özerlik" puanları ile AZBÖ (Zorba) toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). Bu analize göre, AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile AZBÖ (Kurban) toplam puanı arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0.950$ $p<0.001$).

Tablo 4.3.2 UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut İlişkilerine Ait Korelasyon Sonuçları

			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	**UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam**	**r**	1										
		p											
2.	**ABTÖ Kabul/İlgi**	**r**	-,140**	1									
		p	**0,002**										
3.	**ABTÖ Psikolojik Özerklik**	**r**	-,204**	-0,049	1								
		p	**<0,001**	0,289									
4.	**ABTÖ Kontrol/Denetleme**	**r**	0,084	,154**	-,096*	1							
		p	0,071	**0,001**	**0,039**								
5.	**Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)**	**r**	-0,058	0,011	0,051	-,522**	1						
		p	0,211	0,805	0,273	**<0,001**							
6.	AZBÖ Fiziksel Kurban	**r**	-0,042	0,013	0,058	-,513**	,980**	1					
		p	0,360	0,787	0,212	**<0,001**	**<0,001**						
7.	AZBÖ Sözel Kurban	**r**	-0,043	0,003	0,049	-,493**	,973**	,951**	1				
		p	0,359	0,947	0,289	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**					
8.	AZBÖ Dışlanma Kurban	**r**	-0,003	0,008	0,046	-,490**	,963**	,934**	,941**	1			
		p	0,955	0,858	0,319	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**				
9.	AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	**r**	-0,041	-0,013	0,040	-,503**	,977**	,944**	,946**	,947**	1		
		p	0,380	0,774	0,386	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**			
10.	AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	**r**	-0,086	0,015	0,059	-,528**	,986**	,953**	,941**	,936**	,962**	1	
		p	0,063	0,749	0,207	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**		
11.	AZBÖ Cinsel Kurban	**r**	-,093*	0,025	0,038	-,519**	,979**	,938**	,938**	,921**	,954**	,977**	1
		p	**0,045**	0,589	0,417	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	**<0,001**	

***Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır (Pearson korelasyon testi), ** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (Pearson korelasyon testi)**

Tablo 4.3.2'de katılımcılara uygulanan ölçek ve alt boyutlardan elde edilen skorlar arasındaki ilişkiler pearson korelasyon analizi ile gösterilmiştir.

Bu analize göre, UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile ABTÖ alt boyutlarından "Kabul/İlgi" (r=-0.140 p=0.002), "Psikolojik Özerklik" (r=-0.204 p<0.001) puanları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile AZBÖ (Kurban) toplam puanı (r=-0.522 p<0.001) arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kabul/ilgi" ve "psikolojik özerklik" puanları ile AZBÖ (Kurban) toplam ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (p>0.05).

Tablo 4.4. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Yaşları Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Yaş	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) 15 yaş ve altı	187	14,88±4,58	3,914	**0.009**	**1-2** **1-3**
	(2) 16 yaş	117	13,44±4,51			
	(3) 17 yaş	127	13,43±3,84			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	14,19±4,15			
ABTÖ Kabul/İlgi	(1) 15 yaş ve altı	187	27,42±5,20	1,194	0.311	-
	(2) 16 yaş	117	27,32±5,16			
	(3) 17 yaş	127	27,01±4,97			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	25,67±6,74			
ABTÖ Psikolojik Özerklik	(1) 15 yaş ve altı	187	24,94±5,11	1,803	0.146	-
	(2) 16 yaş	117	25,97±5,19			
	(3) 17 yaş	127	25,72±5,16			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	26,69±4,55			
ABTÖ Kontrol/ Denetleme	(1) 15 yaş ve altı	187	22,16±5,68	1,704	0.165	-
	(2) 16 yaş	117	20,81±5,97			
	(3) 17 yaş	127	21,15±6,14			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	22,44±6,64			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) 15 yaş ve altı	187	84,84±92,36	6,908	**<0.001**	**1-3** **2-4** **3-4**
	(2) 16 yaş	117	110,14±98,34			
	(3) 17 yaş	127	118,92±94,94			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	51,81±79,76			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) 15 yaş ve altı	187	22,57±23,67	6,286	**<0.001**	**1-3** **2-4** **3-4**
	(2) 16 yaş	117	28,50±25,47			
	(3) 17 yaş	127	30,98±24,18			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	14,33±20,95			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) 15 yaş ve altı	187	12,85±13,74	6,131	**<0.001**	**1-3** **2-4** **3-4**
	(2) 16 yaş	117	16,98±14,78			
	(3) 17 yaş	127	17,28±13,93			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	8,28±12,05			

Tablo 4.4. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Yaşları Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) 15 yaş ve altı	187	9,56±10,52	6,970	**<0.001**	**1-3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	12,45±11,20			
	(3) 17 yaş	127	13,46±10,95			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	5,78±8,74			
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) 15 yaş ve altı	187	7,91±9,00	7,607	**<0.001**	**1-3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	10,48±9,59			
	(3) 17 yaş	127	11,54±9,46			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	4,69±7,55			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) 15 yaş ve altı	187	15,88±18,02	7,659	**<0.001**	**1-3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	20,99±19,16			
	(3) 17 yaş	127	23,13±18,77			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	9,36±15,44			
AZBÖ Cinsel Zorba	(1) 15 yaş ve altı	187	16,07±18,19	6,664	**<0.001**	**1-3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	20,73±19,25			
	(3) 17 yaş	127	22,54±18,62			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	9,36±15,51			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) 15 yaş ve altı	187	82,82±83,55	8,515	**<0.001**	**1-2,3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	110,28±92,19			
	(3) 17 yaş	127	119,04±88,61			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	52,61±72,72			
AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) 15 yaş ve altı	187	22,51±21,48	6,909	**<0.001**	**1-3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	28,10±23,66			
	(3) 17 yaş	127	30,70±22,48			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	14,67±18,34			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) 15 yaş ve altı	187	12,70±12,05	8,269	**<0.001**	**1-2,3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	17,10±13,40			
	(3) 17 yaş	127	17,75±12,90			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	8,72±10,19			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) 15 yaş ve altı	187	9,34±9,61	8,587	**<0.001**	**1-3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	12,44±10,58			
	(3) 17 yaş	127	13,71±10,13			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	6,14±8,61			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) 15 yaş ve altı	187	7,50±8,19	9,806	**<0.001**	**1-2,3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	10,65±9,09			
	(3) 17 yaş	127	11,48±8,83			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	4,81±7,23			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) 15 yaş ve altı	187	15,57±17,28	8,186	**<0.001**	**1-3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	20,98±18,57			
	(3) 17 yaş	127	22,89±18,30			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	9,44±14,99			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) 15 yaş ve altı	187	15,21±17,33	8,659	**<0.001**	**1-2,3 2-4 3-4**
	(2) 16 yaş	117	21,00±18,59			
	(3) 17 yaş	127	22,51±18,03			
	(4) 18 yaş ve üstü	36	8,83±14,62			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.4'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları yaşları açısından karşılaştırılmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı ile yaş arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı diğer yaş gruplarına kıyasla 15 yaş ve altında daha yüksek bulunmuştur (F=3,914 p=0.009). Yapılan post-hoc testi sonucunda "15 yaş ve altı" ve "16 yaş" (p=0.039), "15 yaş ve altı" ve "17 yaş" (p=0.014) arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı diğer yaş gruplarına kıyasla 17 yaşta daha yüksek bulunmuştur (F=6,908 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda "15 yaş ve altı" ve "17 yaş" (p=0.010), "16 yaş" ve "18 yaş ve üstü" (p=0.003), "17 yaş" ve "18 yaş ve üstü" (p<0.001) arasında AZBÖ (Zorba) toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

AZBÖ (Kurban) toplam puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Kurban) toplam puanı diğer yaş gruplarına kıyasla 17 yaşta daha yüksek bulunmuştur (F=8,515 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda "15 yaş ve altı" ve "16 yaş" (p=0.046), "15 yaş ve altı" ve "17 yaş" (p=0.002), "16 yaş" ve "18 yaş ve üstü" (p=0.001), "17 yaş" ve "18 yaş ve üstü" (p<0.001) arasında AZBÖ (Kurban) toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 4.5. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort±SS	t	p
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	Kız	271	14,47±4,52	2,342	**0.020**
	Erkek	196	13,52±4,12		
ABTÖ Kabul/İlgi	Kız	271	26,76±5,59	-1,868	0.062
	Erkek	196	27,68±4,74		
ABTÖ Psikolojik Özerklik	Kız	271	25,69±5,38	0,696	0.487
	Erkek	196	25,35±4,74		
ABTÖ Kontrol/Denetleme	Kız	271	21,72±5,79	0,647	0.518
	Erkek	196	21,36±6,21		
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	Kız	271	89,62±96,20	-2,213	**0.027**
	Erkek	196	109,35±93,53		

Tablo 4.5. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Fiziksel Zorba	Kız	271	23,73±24,75	-2,060	**0.040**
	Erkek	196	28,44±23,92		
AZBÖ Sözel Zorba	Kız	271	13,78±14,32	-1,715	0.087
	Erkek	196	16,06±13,90		
AZBÖ Dışlanma Zorba	Kız	271	10,09±10,91	-2,252	**0.025**
	Erkek	196	12,38±10,75		
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	Kız	271	8,42±9,36	-2,362	**0.019**
	Erkek	196	10,49±9,28		
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	Kız	271	16,9±18,75	-2,354	**0.019**
	Erkek	196	21,02±18,48		
AZBÖ Cinsel Zorba	Kız	271	16,69±18,78	-2,445	**0.015**
	Erkek	196	20,96±18,42		
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	Kız	271	90,46±89,85	-1,960	0.051
	Erkek	196	106,57±85,95		
AZBÖ Fiziksel Kurban	Kız	271	24,30±23,05	-1,412	0.159
	Erkek	196	27,24±21,71		
AZBÖ Sözel Kurban	Kız	271	13,99±13,00	-1,755	0.080
	Erkek	196	16,09±12,44		
AZBÖ Dışlanma Kurban	Kız	271	10,24±10,11	-2,059	**0.040**
	Erkek	196	12,19±10,18		
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	Kız	271	8,45±8,71	-2,071	**0.039**
	Erkek	196	10,15±8,78		
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	Kız	271	16,89±18,18	-2,184	**0.029**
	Erkek	196	20,59±17,91		
AZBÖ Cinsel Kurban	Kız	271	16,61±18,30	-2,187	**0.029**
	Erkek	196	20,30±17,63		

t= Independent Samples Test; p<0.05

Tablo 4.5'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları cinsiyet açısından karşılaştırılmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı erkek öğrencilere kıyasla kız öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur (t=2,342 p=0.020). AZBÖ (Zorba) toplam puanı (t=-2,213 p=0.027) ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı, AZBÖ (Kurban) toplam puanı ve alt boyut puanları kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.6. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Okul Türü Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Okul Türü	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) Anadolu lisesi	183	15,12±4,56	9,133	**<0.001**	**1-2 1-3**
	(2) Çok programlı lise	115	13,58±4,12			
	(3) Fen lisesi	169	13,27±4,14			
ABTÖ Kabul/İlgi	(1) Anadolu lisesi	183	26,91±5,42	0,401	0.670	-
	(2) Çok programlı lise	115	27,47±5,31			
	(3) Fen lisesi	169	27,19±5,08			
ABTÖ Psikolojik Özerklik	(1) Anadolu lisesi	183	25,09±5,08	6,840	**0.001**	**1-3 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	24,62±4,91			
	(3) Fen lisesi	169	26,67±5,13			
ABTÖ Kontrol/ Denetleme	(1) Anadolu lisesi	183	22,34±6,09	5,087	**0.007**	**1-2**
	(2) Çok programlı lise	115	20,11±5,55			
	(3) Fen lisesi	169	21,72±5,97			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) Anadolu lisesi	183	73,83±90,46	21,006	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	143,79±90,54			
	(3) Fen lisesi	169	92,74±93,61			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) Anadolu lisesi	183	19,52±23,29	21,204	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	37,54±23,41			
	(3) Fen lisesi	169	24,36±23,77			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) Anadolu lisesi	183	11,46±13,55	21,387	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	21,77±13,55			
	(3) Fen lisesi	169	13,50±13,66			
AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) Anadolu lisesi	183	8,40±10,19	19,453	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	16,10±10,47			
	(3) Fen lisesi	169	10,49±10,80			
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) Anadolu lisesi	183	6,85±8,77	20,178	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	13,63±8,79			
	(3) Fen lisesi	169	8,98±9,40			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) Anadolu lisesi	183	13,66±17,49	20,892	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	27,43±17,73			
	(3) Fen lisesi	169	18,02±18,66			
AZBÖ Cinsel Zorba	(1) Anadolu lisesi	183	13,93±17,75	19,987	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	27,31±17,80			
	(3) Fen lisesi	169	17,40±18,41			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) Anadolu lisesi	183	76,31±84,46	18,847	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	137,86±84,81			
	(3) Fen lisesi	169	92,22±86,50			

Tablo 4.6. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Okul Türü Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) Anadolu lisesi	183	20,47±21,65	16,059	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	35,06±22,12			
	(3) Fen lisesi	169	24,53±21,81			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) Anadolu lisesi	183	12,16±12,21	19,125	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	20,93±12,35			
	(3) Fen lisesi	169	13,67±12,43			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) Anadolu lisesi	183	9,00±9,82	15,127	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	15,33±9,84			
	(3) Fen lisesi	169	10,38±9,97			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) Anadolu lisesi	183	7,14±8,32	17,443	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	13,03±8,56			
	(3) Fen lisesi	169	8,72±8,59			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) Anadolu lisesi	183	14,04±17,19	18,329	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	26,57±17,35			
	(3) Fen lisesi	169	17,69±17,92			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) Anadolu lisesi	183	13,50±17,20	21,597	**<0.001**	**1-2 2-3**
	(2) Çok programlı lise	115	26,94±17,26			
	(3) Fen lisesi	169	17,22±17,55			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.6'da katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları okul türü açısından karşılaştırılmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı diğer okul türlerine kıyasla Anadolu lisesinde daha yüksek bulunmuştur (F=9,133 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda "Anadolu lisesi" ve "Çok programlı lise" (p=0.008), "Anadolu lisesi" ve "Fen lisesi" (p<0.001) arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı diğer okul türlerine kıyasla Fen lisesinde daha yüksek bulunmuştur (F=6,840 p=0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda "Anadolu lisesi" ve "Fen lisesi" (p=0.011), "Çok programlı lise" ve "Fen lisesi" (p=0.002) arasında ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından

“Kontrol/Denetleme” puanı diğer okul türlerine kıyasla Anadolu lisesinde daha yüksek bulunmuştur (F=5,087 p=0.007). Yapılan post-hoc testi sonucunda “Anadolu lisesi” ve “Çok programlı lise” arasında ABTÖ alt boyutlarından “Kontrol/Denetleme” puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p=0.004).

AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı diğer okul türlerine kıyasla Çok programlı lisede daha yüksek bulunmuştur (F=21,006 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda “Anadolu lisesi” ve “Çok programlı lise” (p<0.001), “Çok programlı lise” ve “Fen lisesi” (p<0.001) arasında AZBÖ (Zorba) toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

AZBÖ (Kurban) toplam puanı ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Kurban) toplam puanı diğer okul türlerine kıyasla Çok programlı lisede daha yüksek bulunmuştur (F=18,847 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda “Anadolu lisesi” ve “Çok programlı lise” (p<0.001), “Çok programlı lise” ve “Fen lisesi” (p<0.001) arasında AZBÖ (Kurban) toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 4.7. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Sınıf	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) 9.sınıf	161	14,71±4,54	4,552	**0.004**	**1-3** **1-4**
	(2) 10.sınıf	94	14,80±4,92			
	(3) 11.sınıf	108	13,27±3,87			
	(4) 12.sınıf	104	13,25±3,86			
ABTÖ Kabul/İlgi	(1) 9.sınıf	161	27,52±5,25	1,570	0.196	-
	(2) 10.sınıf	94	27,35±5,47			
	(3) 11.sınıf	108	27,36±4,95			
	(4) 12.sınıf	104	26,17±5,37			
ABTÖ Psikolojik Özerklik	(1) 9.sınıf	161	24,86±5,18	4,175	**0.006**	**1-4** **2-4**
	(2) 10.sınıf	94	25,07±5,36			
	(3) 11.sınıf	108	25,56±5,19			
	(4) 12.sınıf	104	27,02±4,44			
ABTÖ Kontrol/ Denetleme	(1) 9.sınıf	161	22,29±5,59	3,416	**0.017**	**1-4**
	(2) 10.sınıf	94	22,43±6,77			
	(3) 11.sınıf	108	20,98±5,75			
	(4) 12.sınıf	104	20,29±5,77			

Tablo 4.7. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) 9.sınıf	161	82,77±91,61	11,142	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	64,80±88,79			
	(3) 11.sınıf	108	126,28±95,56			
	(4) 12.sınıf	104	121,77±93,98			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) 9.sınıf	161	22,04±23,37	10,221	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	17,49±23,27			
	(3) 11.sınıf	108	32,76±24,68			
	(4) 12.sınıf	104	31,49±23,97			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) 9.sınıf	161	12,55±13,68	10,703	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	10,00±13,39			
	(3) 11.sınıf	108	19,44±14,19			
	(4) 12.sınıf	104	17,51±13,72			
AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) 9.sınıf	161	9,27±10,40	11,255	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	7,33±10,10			
	(3) 11.sınıf	108	14,38±10,89			
	(4) 12.sınıf	104	13,73±10,81			
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) 9.sınıf	161	7,69±8,91	11,623	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	6,07±8,72			
	(3) 11.sınıf	108	11,91±9,30			
	(4) 12.sınıf	104	11,96±9,37			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) 9.sınıf	161	15,51±17,89	11,700	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	12,06±17,27			
	(3) 11.sınıf	108	23,94±18,58			
	(4) 12.sınıf	104	23,88±18,73			
AZBÖ Cinsel Zorba	(1) 9.sınıf	161	15,71±18,13	10,942	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	11,84±17,13			
	(3) 11.sınıf	108	23,85±18,69			
	(4) 12.sınıf	104	23,20±18,51			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) 9.sınıf	161	83,53±84,00	12,979	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	62,86±78,91			
	(3) 11.sınıf	108	126,30±90,85			
	(4) 12.sınıf	104	119,29±86,76			
AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) 9.sınıf	161	22,75±21,62	12,399	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	16,32±20,10			
	(3) 11.sınıf	108	32,66±23,20			
	(4) 12.sınıf	104	30,78±21,77			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) 9.sınıf	161	12,86±12,10	12,495	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	10,16±11,52			
	(3) 11.sınıf	108	19,46±13,38			
	(4) 12.sınıf	104	17,46±12,32			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) 9.sınıf	161	9,44±9,64	12,346	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	7,29±9,25			
	(3) 11.sınıf	108	14,34±10,46			
	(4) 12.sınıf	104	13,56±9,92			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) 9.sınıf	161	7,62±8,25	13,174	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	5,94±8,01			
	(3) 11.sınıf	108	12,10±8,90			
	(4) 12.sınıf	104	11,41±8,65			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) 9.sınıf	161	15,63±17,34	12,838	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	11,43±16,15			
	(3) 11.sınıf	108	23,94±18,11			
	(4) 12.sınıf	104	23,44±18,19			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) 9.sınıf	161	15,24±17,35	11,714	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4**
	(2) 10.sınıf	94	11,73±16,34			
	(3) 11.sınıf	108	23,79±18,32			
	(4) 12.sınıf	104	22,63±17,86			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.7'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları sınıf açısından karşılaştırılmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı ile sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı diğer sınıflara kıyasla 10.sınıflarda daha yüksek bulunmuştur (F=4,552 p=0.004). Yapılan post-hoc testi sonucunda "9.sınıf" ve "11.sınıf" (p=0.028), "9.sınıf" ve "12.sınıf" (p=0.027) arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı ile sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı diğer sınıflara kıyasla 12.sınıflarda daha yüksek bulunmuştur (F=4,175 p=0.006). Yapılan post-hoc testi sonucunda "9.sınıf" ve "12.sınıf" (p=0.002), "10.sınıf" ve "12.sınıf" (p=0.032) arasında ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı diğer sınıflara kıyasla 10.sınıflarda daha yüksek bulunmuştur (F=3,416 p=0.017). Yapılan post-hoc testi sonucunda "9.sınıf" ve "12.sınıf" arasında ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p=0.030).

AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı diğer sınıflara kıyasla 11.sınıflarda daha yüksek bulunmuştur (F=11,142 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda "9.sınıf" ve "11.sınıf" (p=0.001), "9.sınıf" ve "12.sınıf" (p=0.006), "10.sınıf" ve "11.sınıf" (p<0.001), "10.sınıf" ve "12.sınıf" (p<0.001) arasında AZBÖ (Zorba) toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

AZBÖ (Kurban) toplam puanı ile sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Kurban) toplam puanı diğer sınıflara kıyasla 11.sınıflarda daha yüksek bulunmuştur (F=12,979 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda "9.sınıf" ve "11.sınıf" (p=0.001), "9.sınıf" ve "12.sınıf" (p=0.006),

“10.sınıf” ve “11.sınıf” (p<0.001), “10.sınıf” ve “12.sınıf” (p<0.001) arasında AZBÖ (Kurban) toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 4.8. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Akademik Başarı Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Akademik Başarı	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	15,00±1,41			
	(2) Doğrudan geçtim	105	14,26±3,99			
	(3) Sorumlu geçtim	35	14,86±4,28	0,830	0.507	-
	(4) Takdir aldım	251	13,76±4,40			
	(5) Teşekkür aldım	74	14,47±4,88			
ABTÖ Kabul/İlgi	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	28,50±0,71			
	(2) Doğrudan geçtim	105	26,54±5,44			
	(3) Sorumlu geçtim	35	26,03±5,95	1,254	0.287	-
	(4) Takdir aldım	251	27,32±5,05			
	(5) Teşekkür aldım	74	27,93±5,41			
ABTÖ Psikolojik Özerklik	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	20,00±9,90			
	(2) Doğrudan geçtim	105	24,60±5,19			
	(3) Sorumlu geçtim	35	24,97±4,29	3,968	**0.004**	**2-4**
	(4) Takdir aldım	251	26,36±4,84			
	(5) Teşekkür aldım	74	24,55±5,77			
ABTÖ Kontrol/ Denetleme	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	18,00±2,83			
	(2) Doğrudan geçtim	105	20,56±6,40			
	(3) Sorumlu geçtim	35	22,63±6,65	1,328	0.259	-
	(4) Takdir aldım	251	21,80±5,68			
	(5) Teşekkür aldım	74	21,81±5,93			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	106,00±149,91			
	(2) Doğrudan geçtim	105	104,39±97,13			
	(3) Sorumlu geçtim	35	112,37±97,94	0,598	0.664	-
	(4) Takdir aldım	251	96,44±94,08			
	(5) Teşekkür aldım	74	86,58±96,84			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	28,00±39,60			
	(2) Doğrudan geçtim	105	27,87±25,150,			
	(3) Sorumlu geçtim	35	28,94±24,86	0,675	0.609	-
	(4) Takdir aldım	251	25,25±24,02			
	(5) Teşekkür aldım	74	22,62±24,90			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	16,00±22,63			
	(2) Doğrudan geçtim	105	16,13±14,61			
	(3) Sorumlu geçtim	35	17,11±14,79	0,819	0.513	-
	(4) Takdir aldım	251	14,30±13,86			
	(5) Teşekkür aldım	74	13,07±14,23			
AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	12,00±16,97			
	(2) Doğrudan geçtim	105	11,74±11,03			
	(3) Sorumlu geçtim	35	12,54±11,34	0,531	0,713	-
	(4) Takdir aldım	251	10,92±10,73			
	(5) Teşekkür aldım	74	9,78±11,05			
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	10,00±14,14			
	(2) Doğrudan geçtim	105	9,76±9,38			
	(3) Sorumlu geçtim	35	10,57±9,55	0,500	0.735	-
	(4) Takdir aldım	251	9,24±9,37			
	(5) Teşekkür aldım	74	8,16±9,35			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	20,00±28,28			
	(2) Doğrudan geçtim	105	19,44±18,70			
	(3) Sorumlu geçtim	35	21,69±19,37	0,564	0.689	-
	(4) Takdir aldım	251	18,53±18,61			
	(5) Teşekkür aldım	74	16,32±18,96			

Tablo 4.8. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Akademik Başarı Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Cinsel Zorba	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	20,00±28,28			
	(2) Doğrudan geçtim	105	19,45±18,79			
	(3) Sorumlu geçtim	35	21,51±19,40	0,498	0.737	-
	(4) Takdir aldım	251	18,19±18,52			
	(5) Teşekkür aldım	74	16,62±19,11			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	105,00±137,18			
	(2) Doğrudan geçtim	105	104,90±90,32			
	(3) Sorumlu geçtim	35	110,54±89,53	0,633	0.639	-
	(4) Takdir aldım	251	94,70±86,52			
	(5) Teşekkür aldım	74	88,38±92,05			
AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	25,50±34,65			
	(2) Doğrudan geçtim	105	26,79±22,99			
	(3) Sorumlu geçtim	35	28,20±22,48	0,454	0.770	-
	(4) Takdir aldım	251	25,41±22,01			
	(5) Teşekkür aldım	74	22,92±23,69			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	16,00±16,97			
	(2) Doğrudan geçtim	105	16,33±13,20			
	(3) Sorumlu geçtim	35	17,06±12,87	0,867	0.483	-
	(4) Takdir aldım	251	14,22±12,43			
	(5) Teşekkür aldım	74	13,91±13,37			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	13,50±14,85			
	(2) Doğrudan geçtim	105	12,19±10,34			
	(3) Sorumlu geçtim	35	12,29±10,33	0,710	0.586	-
	(4) Takdir aldım	251	10,64±9,99			
	(5) Teşekkür aldım	74	10,23±10,49			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	10,00±14,14			
	(2) Doğrudan geçtim	105	10,05±8,99			
	(3) Sorumlu geçtim	35	10,46±9,15	0,689	0.600	-
	(4) Takdir aldım	251	8,83±8,57			
	(5) Teşekkür aldım	74	8,41±8,93			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	20,00±28,28			
	(2) Doğrudan geçtim	105	19,65±18,20			
	(3) Sorumlu geçtim	35	21,17±18,38	0,581	0.676	-
	(4) Takdir aldım	251	18,18±17,92			
	(5) Teşekkür aldım	74	16,32±18,69			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) Aynı sınıfı tekrar okuyorum	2	20,00±28,28			
	(2) Doğrudan geçtim	105	19,89±18,20			
	(3) Sorumlu geçtim	35	21,37±19,02	0,759	0.553	-
	(4) Takdir aldım	251	17,43±17,71			
	(5) Teşekkür aldım	74	16,59±18,71			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.8'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları akademik başarı açısından karşılaştırılmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı ile akademik başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı diğer akademik başarılara kıyasla takdir alanlarda daha yüksek bulunmuştur (F=3,968 p=0.004). Yapılan post-hoc testi sonucunda "Doğrudan geçtim" ve "Takdir aldım" arasında ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p=0.027).

Tablo 4.9. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Kaçıncı Çocuk Olma Durumları Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Kaçıncı Çocuk	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) 1.çocuk	213	13,96±4,41			
	(2) 2.çocuk	136	14,07±4,00	0,194	0.824	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	14,27±4,74			
ABTÖ Kabul/İlgi	(1) 1.çocuk	213	27,44±5,3			
	(2) 2.çocuk	136	27,22±5,10	1,092	0.336	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	26,55±5,39			
ABTÖ Psikolojik Özerklik	(1) 1.çocuk	213	25,44±5,19			
	(2) 2.çocuk	136	26,10±5,42	1,274	0.281	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	25,10±4,59			
ABTÖ Kontrol/Denetleme	(1) 1.çocuk	213	21,69±6,08			
	(2) 2.çocuk	136	21,54±6,01	0,100	0.905	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	21,38±5,75			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) 1.çocuk	213	88,86±94,86			
	(2) 2.çocuk	136	94,85±95,38	3,608	**0.028**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	117,73±94,64			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) 1.çocuk	213	23,49±24,39			
	(2) 2.çocuk	136	25,01±24,22	3,233	**0.040**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	30,52±24,51			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) 1.çocuk	213	13,19±14,04			
	(2) 2.çocuk	136	14,24±13,95	4,731	**0.009**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	18,09±14,22			
AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) 1.çocuk	213	10,00±10,86			
	(2) 2.çocuk	136	10,71±10,97	3,694	**0.026**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	13,34±10,61			
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) 1.çocuk	213	8,43±9,31			
	(2) 2.çocuk	136	8,99±9,44	3,444	**0.033**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	11,19±9,21			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) 1.çocuk	213	17,01±18,66			
	(2) 2.çocuk	136	18,01±18,78	3,104	**0.046**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	22,25±18,47			
AZBÖ Cinsel Zorba	(1) 1.çocuk	213	16,73±18,57			
	(2) 2.çocuk	136	17,89±18,73	3,533	**0.030**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	22,33±18,59			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) 1.çocuk	213	90,42±88,82			
	(2) 2.çocuk	136	93,87±87,72	2,709	0.068	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	113,36±87,53			
AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) 1.çocuk	213	23,86±22,59			
	(2) 2.çocuk	136	24,43±22,22	2,902	0.056	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	29,81±22,38			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) 1.çocuk	213	13,77±12,89			
	(2) 2.çocuk	136	14,50±12,57	2,946	0.054	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	17,27±12,67			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) 1.çocuk	213	10,23±10,26			
	(2) 2.çocuk	136	10,45±10,04	3,773	**0.024**	**1-3**
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	13,26±9,93			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) 1.çocuk	213	8,42±8,63			
	(2) 2.çocuk	136	8,92±8,85	2,868	0.058	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	10,79±8,80			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) 1.çocuk	213	17,29±18,19			
	(2) 2.çocuk	136	17,81±17,96	1,946	0.144	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	21,26±18,10			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) 1.çocuk	213	16,85±18,15			
	(2) 2.çocuk	136	17,76±17,97	2,016	0.134	-
	(3) 3 ve üzeri çocuk	118	20,97±17,97			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.9'da katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları kardeş sayısı açısından karşılaştırılmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile kaçıncı çocuk olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı diğerlerine kıyasla 3 ve üzeri çocuk olanlarda daha yüksek bulunmuştur (F=3,608 p=0.028). Yapılan post-hoc testi sonucunda "Tek çocuk" ve "3 ve üzeri çocuk" olma durumları arasında AZBÖ (Zorba) toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p=0.023).

Tablo 4.10. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Anne Eğitim	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) İlkokul	241	14,23±4,32	0,893	0.445	-
	(2) Ortaokul	60	14,53±4,54			
	(3) Lise	91	13,49±4,24			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	13,89±4,60			
ABTÖ Kabul/İlgi	(1) İlkokul	241	27,12±5,37	0,602	0.614	-
	(2) Ortaokul	60	26,73±4,57			
	(3) Lise	91	27,75±4,89			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	26,84±5,88			
ABTÖ Psikolojik Özerklik	(1) İlkokul	241	25,17±5,11	1,160	0.325	-
	(2) Ortaokul	60	25,62±4,75			
	(3) Lise	91	25,82±5,02			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	26,36±5,52			
ABTÖ Kontrol/ Denetleme	(1) İlkokul	241	21,09±5,81	2,818	**0.039**	**1-3** **2-3**
	(2) Ortaokul	60	20,80±5,99			
	(3) Lise	91	23,04±6,07			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	21,92±6,12			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) İlkokul	241	106,25±97,04	2,296	0.077	-
	(2) Ortaokul	60	105,77±96,08			
	(3) Lise	91	87,67±94,16			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	77,17±88,85			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) İlkokul	241	27,80±25,07	2,304	0.076	-
	(2) Ortaokul	60	27,95±24,49			
	(3) Lise	91	23,08±23,71			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	20,39±22,80			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) İlkokul	241	16,23±14,51	2,989	**0.031**	**1-3** **1-4**
	(2) Ortaokul	60	15,93±14,09			
	(3) Lise	91	12,56±13,66			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	11,63±13,16			
AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) İlkokul	241	12,05±10,96	2,544	0.056	-
	(2) Ortaokul	60	11,90±11,14			
	(3) Lise	91	10,02±11,00			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	8,43±9,98			

Tablo 4.10. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) İlkokul	241	10,06±9,42	2,067	0.104	-
	(2) Ortaokul	60	9,97±9,55			
	(3) Lise	91	8,51±9,43			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	7,24±8,77			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) İlkokul	241	20,03±18,87	1,703	0.166	-
	(2) Ortaokul	60	19,85±18,87			
	(3) Lise	91	17,15±18,83			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	14,93±17,75			
AZBÖ Cinsel Zorba	(1) İlkokul	241	20,09±18,92	2,260	0.081	-
	(2) Ortaokul	60	20,17±18,96			
	(3) Lise	91	16,35±18,70			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	14,56±17,41			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) İlkokul	241	106,25±89,94	2,547	0.055	-
	(2) Ortaokul	60	101,12±89,87			
	(3) Lise	91	87,02±85,97			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	77,48±82,80			
AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) İlkokul	241	27,69±23,07	2,273	0.079	-
	(2) Ortaokul	60	26,70±22,99			
	(3) Lise	91	22,76±21,12			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	21,03±21,39			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) İlkokul	241	16,28±13,02	2,903	**0.035**	**1-3** **1-4**
	(2) Ortaokul	60	15,45±12,72			
	(3) Lise	91	13,12±12,56			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	11,97±11,90			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) İlkokul	241	12,18±10,17	2,668	**0.047**	**1-4**
	(2) Ortaokul	60	11,23±10,34			
	(3) Lise	91	9,78±10,36			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	8,85±9,45			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) İlkokul	241	10,06±8,91	2,376	0.069	-
	(2) Ortaokul	60	9,40±8,92			
	(3) Lise	91	8,15±8,65			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	7,32±8,10			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) İlkokul	241	20,09±18,35	2,426	0.065	-
	(2) Ortaokul	60	19,60±18,25			
	(3) Lise	91	16,92±17,80			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	14,08±17,21			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) İlkokul	241	19,94±18,39	2,326	0.074	-
	(2) Ortaokul	60	18,73±18,22			
	(3) Lise	91	16,29±17,94			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	75	14,23±16,65			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.10'da katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları anne eğitim açısından karşılaştırılmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile anne

eğitim arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı diğer eğitim gruplarına kıyasla lise grubunda daha yüksek bulunmuştur (F=2,818 p=0.039). Yapılan post-hoc testi sonucunda ilkokul ve lise (p=0.008), ortaokul ve lise eğitim grupları arasında (p=0.023) ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 4.11. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Baba Eğitim	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) İlkokul	152	14,13±4,25	0,161	0.923	-
	(2) Ortaokul	126	14,24±4,21			
	(3) Lise	87	13,95±4,78			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	13,87±4,46			
ABTÖ Kabul/İlgi	(1) İlkokul	152	26,95±5,41	0,373	0.772	-
	(2) Ortaokul	126	26,92±5,12			
	(3) Lise	87	27,52±4,93			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	27,41±5,55			
ABTÖ Psikolojik Özerklik	(1) İlkokul	152	24,59±5,40	4,058	**0.007**	**1-2,4 2-4**
	(2) Ortaokul	126	25,37±4,47			
	(3) Lise	87	26,05±4,83			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	26,75±5,44			
ABTÖ Kontrol/ Denetleme	(1) İlkokul	152	21,05±5,84	1,048	0.371	-
	(2) Ortaokul	126	21,32±5,99			
	(3) Lise	87	22,13±6,35			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	22,17±5,79			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) İlkokul	152	102,12±96,56	2,103	0.099	-
	(2) Ortaokul	126	110,52±97,28			
	(3) Lise	87	93,13±94,72			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	80,09±90,62			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) İlkokul	152	26,86±24,76	1,890	0.130	-
	(2) Ortaokul	126	28,58±25,16			
	(3) Lise	87	24,84±24,18			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	21,2±23,15			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) İlkokul	152	15,48±14,39	2,658	**0.048**	**2-4**
	(2) Ortaokul	126	16,91±14,46			
	(3) Lise	87	13,52±14			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	11,98±13,26			
AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) İlkokul	152	11,34±11,03	2,203	0.087	-
	(2) Ortaokul	126	12,70±11,07			
	(3) Lise	87	10,49±10,81			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	9,08±10,33			

Tablo 4.11. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) İlkokul	152	9,65±9,39	1,880	0.132	-
	(2) Ortaokul	126	10,50±9,45			
	(3) Lise	87	8,82±9,41			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	7,67±9,09			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) İlkokul	152	19,41±18,84	1,753	0.155	-
	(2) Ortaokul	126	20,85±18,93			
	(3) Lise	87	17,84±18,85			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	15,39±18			
AZBÖ Cinsel Zorba	(1) İlkokul	152	19,39±18,91	2,282	0.078	-
	(2) Ortaokul	126	20,98±18,95			
	(3) Lise	87	17,62±18,60			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	14,77±17,91			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) İlkokul	152	100,11±89,44	2,413	0.066	-
	(2) Ortaokul	126	109,50±90,84			
	(3) Lise	87	96,38±85,42			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	78,47±84,81			
AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) İlkokul	152	26,02±22,94	2,053	0.106	-
	(2) Ortaokul	126	28,54±23,10			
	(3) Lise	87	25,43±22,07			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	21,19±21,15			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) İlkokul	152	15,20±13,05	2,568	0.054	-
	(2) Ortaokul	126	16,68±13,05			
	(3) Lise	87	14,98±12,43			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	12,04±12,10			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) İlkokul	152	11,64±10,23	2,205	0.087	-
	(2) Ortaokul	126	12,34±10,45			
	(3) Lise	87	10,48±9,94			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	9,10±9,76			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) İlkokul	152	9,24±8,80	2,596	0.052	-
	(2) Ortaokul	126	10,49±8,98			
	(3) Lise	87	9,33±8,73			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	7,26±8,30			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) İlkokul	152	18,99±18,13	2,588	0.052	-
	(2) Ortaokul	126	21,10±18,56			
	(3) Lise	87	18,29±17,67			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	14,49±17,59			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) İlkokul	152	19,03±18,33	2,231	0.084	-
	(2) Ortaokul	126	20,35±18,63			
	(3) Lise	87	17,87±17,17			
	(4) Üniversite ve lisansüstü	102	14,39±17,49			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.11'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları baba eğitim açısından karşılaştırılmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı ile baba

eğitim arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı diğer eğitim gruplarına kıyasla Üniversite ve lisansüstü grubunda daha yüksek bulunmuştur (F=4,058 p=0.007). Yapılan post-hoc testi sonucunda İlkokul ve ortaokul arasında (p=0.033), ilkokul ve üniversite-lisansüstü arasında (p=0.001), ortaokul ve üniveresite-lisansüstü arasında (p=0.041) ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 4.12. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Disiplin Uyarısı Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Disiplin Uyarısı	N	Ort±SS	t	p
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	Hayır	433	14,03±4,40	-0,715	0.616
	Evet	34	14,59±4,17		
ABTÖ Kabul/İlgi	Hayır	433	27,13±5,32	-0,335	0.266
	Evet	34	27,44±4,55		
ABTÖ Psikolojik Özerklik	Hayır	433	25,69±5,07	2,221	0.916
	Evet	34	23,68±5,39		
ABTÖ Kontrol/Denetleme	Hayır	433	21,48±5,84	-0,963	**0.001**
	Evet	34	22,74±7,45		
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	Hayır	433	100,58±95,99	2,468	**<0.001**
	Evet	34	63,76±82,72		
AZBÖ Fiziksel Zorba	Hayır	433	26,37±24,63	2,368	**0.002**
	Evet	34	17,32±21,17		
AZBÖ Sözel Zorba	Hayır	433	15,17±14,24	2,692	**0.001**
	Evet	34	9,26±12,15		
AZBÖ Dışlanma Zorba	Hayır	433	11,39±10,98	2,851	**<0.001**
	Evet	34	6,82±8,81		
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	Hayır	433	9,54±9,41	2,291	**0.001**
	Evet	34	6,09±8,39		
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	Hayır	433	19,14±18,80	2,351	**0.001**
	Evet	34	12,09±16,68		
AZBÖ Cinsel Zorba	Hayır	433	18,98±18,80	2,259	**0.001**
	Evet	34	12,18±16,74		
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	Hayır	433	100,33±89,03	3,289	**<0.001**
	Evet	34	57,71±71,32		
AZBÖ Fiziksel Kurban	Hayır	433	26,36±22,59	3,339	**<0.001**
	Evet	34	14,94±18,92		
AZBÖ Sözel Kurban	Hayır	433	15,31±12,84	3,095	**0.003**
	Evet	34	9,21±10,93		
AZBÖ Dışlanma Kurban	Hayır	433	11,45±10,23	3,758	**<0.001**
	Evet	34	6,03±7,91		

Tablo 4.12. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Disiplin Uyarısı Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	Hayır	433	9,52±8,83	4,014	**<0.001**
	Evet	34	4,65±6,63		
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	Hayır	433	19,02±18,23	2,840	**<0.001**
	Evet	34	11,15±15,33		
AZBÖ Cinsel Kurban	Hayır	433	18,66±18,21	2,499	**<0.001**
	Evet	34	11,74±15,33		

t= Independent Samples Test; p<0.05

Tablo 4.12'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları disiplin uyarısı açısından karşılaştırılmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile disiplin uyarısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı hayır cevabını verenlere kıyasla evet cevabını verenlerde daha yüksek bulunmuştur (t=-0,963 p=0.001).

AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile disiplin uyarısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı evet cevabını verenlere kıyasla hayır cevabını verenlerde daha yüksek bulunmuştur (t=2,468 p<0.001).

AZBÖ (Kurban) toplam puanı ile disiplin uyarısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Kurban) toplam puanı evet cevabını verenlere kıyasla hayır cevabını verenlerde daha yüksek bulunmuştur (t=3,289 p<0.001).

Tablo 4.13. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünme Durumu Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	**Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünme**	**N**	**Ort±SS**	**t**	**p**
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	Hayır	15	12,67±3,56	-1,263	0.254
	Evet	452	14,12±4,40		
ABTÖ Kabul/İlgi	Hayır	15	26,73±4,74	-0,311	0.453
	Evet	452	27,16±5,29		
ABTÖ Psikolojik Özerklik	Hayır	15	22,93±5,38	-2,016	0.911
	Evet	452	25,63±5,09		

Tablo 4.13. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünme Durumu Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

ABTÖ Kontrol/Denetleme	Hayır	15	22,27±7,01	0,461	0.429
	Evet	452	21,54±5,94		
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	Hayır	15	33,67±62,82	-3,943	**<0.001**
	Evet	452	100,03±95,69		
AZBÖ Fiziksel Zorba	Hayır	15	10,47±18,01	-3,287	**<0.001**
	Evet	452	26,21±24,53		
AZBÖ Sözel Zorba	Hayır	15	5,33±9,93	-3,668	**<0.001**
	Evet	452	15,05±14,19		
AZBÖ Dışlanma Zorba	Hayır	15	3,40±6,17	-4,721	**<0.001**
	Evet	452	11,31±10,93		
AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	Hayır	15	2,93±6,19	-3,960	**<0.001**
	Evet	452	9,50±9,39		
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	Hayır	15	5,60±12,24	-4,102	**<0.001**
	Evet	452	19,06±18,76		
AZBÖ Cinsel Zorba	Hayır	15	5,93±12,38	-3,910	**<0.001**
	Evet	452	18,90±18,76		
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	Hayır	15	35,27±56,17	-4,242	**<0.001**
	Evet	452	99,28±88,67		
AZBÖ Fiziksel Kurban	Hayır	15	10,87±17,43	-3,278	**<0.001**
	Evet	452	26,02±22,52		
AZBÖ Sözel Kurban	Hayır	15	5,93±9,11	-3,800	**<0.001**
	Evet	452	15,16±12,80		
AZBÖ Dışlanma Kurban	Hayır	15	3,67±4,95	-5,591	**<0.001**
	Evet	452	11,30±10,21		
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	Hayır	15	2,73±5,09	-4,820	**<0.001**
	Evet	452	9,38±8,79		
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	Hayır	15	5,53±11,24	-4,411	**<0.001**
	Evet	452	18,87±18,17		
AZBÖ Cinsel Kurban	Hayır	15	6,53±10,45	-4,244	**<0.001**
	Evet	452	18,54±18,17		

t= Independent Samples Test; p<0.05

Tablo 4.13'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünme Durumu açısından karşılaştırılmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı hayır cevabını verenlere kıyasla evet cevabını verenlerde daha yüksek bulunmuştur (t=-3,943 p<0.001).

AZBÖ (Kurban) toplam puanı ile Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Kurban) toplam puanı hayır cevabını verenlere kıyasla evet cevabını verenlerde daha yüksek bulunmuştur (t=-4,242 p<0.001).

Tablo 4.14. Anne Baba Tutumlarının Kategorik Dağılımı

		N	%
Anne Baba Tutumları	Demokratik	153	32,76
	İhmalkâr	111	23,76
	Otoriter	111	23,76
	Müsamahakâr	92	19,72

Tablo 4.14'de katılımcıların %32,76'sının Demokratik, %23,76'sının ihmalkâr, %23,76'sının otoriter ve %19,72'sinin ise müsamahakâr aile yapısına sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.15. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Anne Baba Tutumları Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Anne Baba Tutumları	N	Ort±SS	F	p	Post-Hoc
UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam	(1) Demokratik	153	13,92±4,31	23.360	**<0.001**	**1-3,4 2-3,4 3-4**
	(2) İhmalkar	111	14,02±4,21			
	(3) Otoriter	111	15,59±4,79			
	(4) Müsamahakar	92	12,55±3,57			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Zorba)	(1) Demokratik	153	70,37±92,23	51.375	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	126,55±91,00			
	(3) Otoriter	111	64,30±84,74			
	(4) Müsamahakar	92	149,65±86,20			
AZBÖ Fiziksel Zorba	(1) Demokratik	153	18,95±23,96	49.938	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	32,50±23,48			
	(3) Otoriter	111	16,99±21,38			
	(4) Müsamahakar	92	39,27±21,95			
AZBÖ Sözel Zorba	(1) Demokratik	153	10,72±13,76	53.595	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	18,79±13,44			
	(3) Otoriter	111	9,88±12,52			
	(4) Müsamahakar	92	22,38±13,01			
AZBÖ Dışlanma Zorba	(1) Demokratik	153	7,99±10,43	55,471	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	14,23±10,50			
	(3) Otoriter	111	7,35±9,79			
	(4) Müsamahakar	92	16,77±9,95			

Tablo 4.15. Katılımcıların UCLA-KF, ABTÖ ve AZBÖ-EF Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Anne Baba Tutumları Açısından Karşılaştırılması (Devamı)

AZBÖ Söylenti Yayma Zorba	(1) Demokratik	153	6,53±8,96	64,847	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	12,23±8,95			
	(3) Otoriter	111	5,95±8,35			
	(4) Müsamahakar	92	14,37±8,44			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Zorba	(1) Demokratik	153	13,18±17,95	55,191	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	24,60±18,05			
	(3) Otoriter	111	12,01±16,63			
	(4) Müsamahakar	92	28,46±16,90			
AZBÖ Cinsel Zorba	(1) Demokratik	153	12,99±17,94	59,771	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	24,19±17,94			
	(3) Otoriter	111	12,12±16,79			
	(4) Müsamahakar	92	28,40±16,99			
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Toplam (Kurban)	(1) Demokratik	153	70,90±86,48	49,899	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	122,20±84,76			
	(3) Otoriter	111	68,89±76,66			
	(4) Müsamahakar	92	145,04±81,28			
AZBÖ Fiziksel Kurban	(1) Demokratik	153	19,14±21,89	47,365	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	31,68±21,83			
	(3) Otoriter	111	18,40±19,71			
	(4) Müsamahakar	92	37,35±20,81			
AZBÖ Sözel Kurban	(1) Demokratik	153	11,31±12,95	47,203	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	17,91±12,10			
	(3) Otoriter	111	11,22±10,86			
	(4) Müsamahakar	92	21,52±12,05			
AZBÖ Dışlanma Kurban	(1) Demokratik	153	8,12±10,09	51,279	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	13,50±9,56			
	(3) Otoriter	111	8,36±9,14			
	(4) Müsamahakar	92	16,25±9,50			
AZBÖ Söylenti Yayma Kurban	(1) Demokratik	153	6,38±8,41	54,847	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	11,88±8,41			
	(3) Otoriter	111	6,60±7,77			
	(4) Müsamahakar	92	13,60±8,23			
AZBÖ Eşyalara Zarar Verme Kurban	(1) Demokratik	153	13,09±17,31	51,337	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	23,90±17,48			
	(3) Otoriter	111	12,32±16,11			
	(4) Müsamahakar	92	28,15±16,61			
AZBÖ Cinsel Kurban	(1) Demokratik	153	12,86±17,34	53,657	**<0.001**	**1-2,4 3-2,4**
	(2) İhmalkar	111	23,32±17,45			
	(3) Otoriter	111	11,99±15,89			
	(4) Müsamahakar	92	28,17±16,54			

F= One Way ANOVA; Post-Hoc=LSD; p<0.05

Tablo 4.15'de katılımcıların ölçek ve alt boyut puanları ABTÖ grupları açısından karşılaştırılmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı ile ABTÖ grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı diğer gruplara kıyasla otoriter aile tutumunda daha yüksek bulunmuştur (F=23,360 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda demokratik aile

tutumuna sahip kişiler ile otoriter aile tutumuna sahip kişiler (p=0.019) ile müsamahakar aile tutumuna sahip kişiler (p=0.040), ihmalkar aile tutumuna sahip kişiler ile otoriter aile tutumuna sahip kişiler (p=0.048) ve müsamahakar aile tutumuna sahip kişiler (p=0.040) ve otoriter aile tutumuna sahip kişiler ile müsamahatakar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile ABTÖ grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı diğer ABTÖ gruplarına kıyasla müsamahakar aile tutumuna sahip kişilerde daha yüksek bulunmuştur (F=51,375 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda demokratik aile tutumuna sahip kişiler ile ihmalkar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001) ile müsamahakar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001), otoriter aile tutumuna sahip kişiler ile ihmalkar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001) ve müsamahakar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

AZBÖ (Kurban) toplam puanı ile ABTÖ grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Kurban) toplam puanı diğer ABTÖ gruplarına kıyasla müsamahakar aile tutumuna sahip kişilerde daha yüksek bulunmuştur (F=49,899 p<0.001). Yapılan post-hoc testi sonucunda demokratik aile tutumuna sahip kişiler ile ihmalkar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001) ile müsamahakar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001), otoriter aile tutumuna sahip kişiler ile ihmalkar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001) ve müsamahakar aile tutumuna sahip kişiler (p<0.001) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

5.TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde Aydın ili Germencik ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı dört lisede eğitimine devam eden lise öğrencilerinin algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığında bulunma ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi yönelik elde edilen bulgular literatürdeki veriler doğrultusunda tartışılmıştır.

5.1 AKRAN ZORBALIĞINA İLİŞKİN BULGULARA YÖNELİK TARTIŞMA

Yapılan çalışmada akran zorbalığı kurban ölçeğinden ortalama puan (97,2±88,5) ve akran zorbalığı zorba ölçeğinden ortalama puan (97,90±95,49) olarak bulunmuştur (Tablo 4.2). Mercan ve Sarı'nın (2018) çalışmasında zorbalık ölçek toplam puanı (247.49±35.1), kurban olma ölçek toplam puanı (231.25±46.3)'tür. Külcü ve Çetin'in (2021) çalışmasında kurban ölçeği toplam puan ortalaması (222.1±39.4) ve zorbalık ölçeği toplam puan ortalaması (250.8±21.8) olarak bulunmuştur. Talu ve Gümüş'ün (2022) 8221 ergen grubunu içeren meta analiz çalışmasında akran zorbalığı kurban ölçeği toplam puan ortalamasının 111,59 düzeyinde olduğu ($Z = 8,20$; $p<0,05$), zorba ölçeği toplam puan ortalamasının 109,50 düzeyinde olduğu belirtilmiş ($Z = 6,44$; $p<0,05$) ve incelenen 5 çalışma kapsamında akran zorbalığı ölçeği puan ortalamalarından yola çıkarak ülkemizde her öğrencinin eğitim öğretim yılı boyunca en az 2 defa akran zorbalığına maruz kaldığı ifade edilmiştir. Akran zorbalığı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorundur. Ölçeğin zorba ve kurban boyutlarından alınabilecek en düşük puan 53 en yüksek puan 265 olduğu göz önüne alındığında bu çalışmada liselerde okumakta olan ergenlerde orta düzeyde akran zorbalığı tespit edilmiştir. Bu çalışmadaki akran zorbalığının orta düzeyde bulunmasında akademik başarısı yüksek olan liselerden de veri alınması ve örneklem büyüklüklerinin farklı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir (13,20,104).

Çalışmada, AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile AZBÖ (Kurban) toplam puanı arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0.950$ $p<0.001$) (Tablo 4.3.1). Külcü ve Çetin (2015) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada zorba ve kurban ölçekleri puan ortalamaları arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki bulmuştur ($p<0.001$). Çalışma ilgili literatürü destekler nitelikte olup akran zorbalığında zorbalık arttıkça mağduriyetin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel zorbalık ve mağduriyetin diğer zorbalık ve mağduriyet alt boyutlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.2). Şahin ve Aral'ın (2023) çalışmasında ergen gruplarının zorbalık ve mağduriyet alt boyutları incelendiğinde fiziksel zorbalık ve mağduriyeti daha fazla yaşadıkları saptanmıştır. Çelen ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında öğrencilerin en yüksek sözel zorbalık ve fiziksel mağduriyete maruz kaldıkları belirtilmiştir. Adalar Çelenk ve Yıldızlar (2019) çalışmasında öğrenciler arasında fiziksel zorbalık ve fiziksel mağduriyetin diğer alt boyutlara göre daha fazla görüldüğünü saptamıştır. Özkan ve Çifci (2010) ilköğretim öğrencileri ile yaptığı çalışmasında düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip iki okulda öğrencilerin en çok fiziksel zorbalık türüne maruz kaldıklarını saptamıştır. Toplumda en yaygın ve görünür şiddet türlerinden olmasından dolayı fiziksel zorbalık diğer zorbalık oranlarına göre daha fazla karşımıza çıkmaktadır. Çalışma akran zorbalığı ve mağduriyeti alt boyutları incelendiğinde litetatürlerle uyumluluk göstermektedir (57,105,106,107,108).

Yapılan çalışmada akran zorbalığı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Zorba ve mağdur olma kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.5). Literatürler incelendiğinde Yelboğa ve Koçak'ın (2019) çalışmasında erkeklerin kızlara göre daha fazla zorbalık davranışı sergiledikleri bulunmaktadır. Mohseny ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında erkek öğrencilerin zorba ve mağdur olmaya kız öğrencilerden daha yatkın olduğu bulunmuştur. Şahin ve Aral (2023) çalışmasında erkek ergenlerin hem zorba hem mağdur olma durumlarını kız ergen gurubuna göre daha yüksek bulmuştur. Pişkin'in (2010) 4.-8. sınıflarda 1154 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada erkeklerin kızlara göre daha fazla zorba olduğu, kızların ise erkeklere göre daha fazla mağdur olduğu görülmektedir. Gökkaya ve Sütçü'nün (2020) 1740 ortaokul öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada da zorbalık davranışının erkek

ögrencilerde kız ögrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Navarro ve arkadaşlarının (2015) 10-12 yaş aralığındaki 1058 ispanyol öğrencisi ile yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla zorbalık davranışında bulunduklarını saptamıştır. Cinsiyet açısından çalışma incelendiğinde erkeklerin kızlara göre daha fazla zorba olması literatürler ile uyumlu bulunmuştur. Zorbalıkla ilişkili olan öfkeyi ifade etme biçimi, saldırganlık, empati gibi çeşitli duygulanımlardaki farklılıklar akran zorbalığında cinsiyetler arasında görülen farklılığı anlaşılır kılmaktadır (14,37,56,60,105,108).

Yapılan çalışmada zorbalık davranışında bulunma ile yaş grupları ve sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Zorba ve mağdur olma diğer yaş gruplarına kıyasla 17 yaş ve diğer sınıflara kıyasla 11. sınıfta daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.4) (Tablo 4.7). Şahin ve Aral (2023) yaş ve akran zorbalığı karşılaştırmasında anlamlı bir farklılık saptamamasına rağmen 15-16 yaş grubundaki ergenlerin ve 10.sınıfların zorbalık ve mağduriyet puanlarını diğer yaş gruplarına ve sınıflara göre daha yüksek bulmuştur. Mohseny ve arkadaşları (2019) çalışmasında 13-14 yaş grubundaki öğrencileri diğer yaş gruplarına göre daha mağdur, 15-16 yaş grubundaki öğrencileri ise diğer yaş gruplarına göre daha fazla zorba olarak bulmuştur. Çelen ve arkadaşları (2020) çalışmasında 15-16 yaş grununda zorbalığı anlamlı düzeyde yüksek bulmuşlardır. Mercan ve Sarının (2018) 200 öğrenci ile yaptığı çalışmada izolasyon zorbalığı, söylenti zorbalığı, eşyaya zarar zorbalığı ve cinsel zorbalık alanlarında 16 yaşındaki öğrencilerin puanları 17 yaşındaki öğrencilere göre anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Aynı çalışmada 10. sınıf öğrencilerinin kurban olma toplam ölçek puanlarının ($p<0.05$) anlamlı derecede yüksek olduğu fakat zorba olma ile sınıf düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Yapılan çalışma akran zorbalığı ile yaş ve sınıf karşılaştırılmasında ilgili literatürlerle paralellik göstermektedir. Ergen grupları incelediğinde 10. ve 11. Sınıflarda genellikle 15,16 ve 17 yaş ergenlerin eğitim gördüğünü görmekteyiz. Bu yaş grubundaki ergenlerin özerklik duyguları, kendini gösterme ve diğer bireylere göre baskın olma isteğinin, akran zorbalığının görülmesini daha fazla etkilediği şeklinde yorumlanabilir (20,56,105,106).

Okullarda görülen akran zorbalığı öğrencilerde akademik başarıda düşüş, okula devamsızlık, okul kurallarına aykırı davranma, akranları ile olan iletişimde azalma gibi birçok olumsuz davranışa yol açabilmektedir (9,20). Yapılan çalışmada akademik başarı ve zorbalık davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamasına rağmen akademik başarısı düşük olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla zorba ve mağdur oldukları görülmüştür (Tablo 4.8). Yelboğa ve Koçak'ın (2019) çalışmasında zorbalık davranışında bulunan öğrencilerin akademik başarısının düşük olduğu belirtilmiştir. Çelen ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında zorba grubunun akademik başarılarının kötü olduğu belirlenmiştir. Külcü ve Çetin (2021) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada akran zorbalığı ve mağduriyeti ile öğrencilerin akademik başarısı arasında bir ilişki saptamamıştır. Şahin ve Aral'ın (2023) ergenlerle yapılan çalışmasında zorba ve mağdur olan ergen gruplarının akademik başarılarının düşük olduğu görülmüştür. Çalışmada akran zorbalığı ve mağduriyetin akademik başarı ile ilişkili olduğu ilgili literatürler ile uyumludur (37,104,105,106).

Yapılan çalışmada akran zorbalığı ve öğrencilerin yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Tablo 4.3.1). Pekel-Uludağlı ve Uçanok'un (2005) 701 ortaöğretim öğrencilerinden oluşan çalışmasında hem mağdur hem zorba/mağdur öğrencilerin zorba ve zorbalığa karışmayan öğrencilere kıyasla akranları tarafından reddedilerek daha fazla yalnızlık yaşadıkları bulunmuştur. Duy ve Yıldız'ın (2014) ortaöğretim öğrencileri ile yapılan çalışmasında akran zorbalığı ve yalnızlık arasında bir ilişki saptanmamış ancak puan ortalamalarına bakıldığında akran zorbalığına karışan öğrencilerin diğer izleyici gruba göre yalnızlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Heredia ve arkadaşlarının (2017) Latin ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada akran desteği ile yalnızlık arasında negatif yönde olumsuz bir ilişki saptamıştır. Hasan ve arkadaşlarının (2021) 90 ülkedeki 280.076 ergeni incelediği çalışmada akran zorbalığı ve yalnızlık arasında ilişkiolduğu bulunmuştur. Yapılan çalışma bazı literatürler ile benzerlik bazı literatürlerle farklılık göstermektedir Bu farklılığın örneklem grubunun özelliklerinden kaynakladığı düşünülmektedir (8,24,48,109).

5.2. ANNE BABA TUTUMUNA İLİŞKİN BULGULARA YÖNELİK TARTIŞMA

Bu çalışmada katılımcıların %32,76'sının demokratik, %23,76'sının ihmalkâr, %23,76'sının otoriter ve %19,72'sinin ise müsamahakâr aile yapısına sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 4.14). Yelboğa ve Koçak'ın 2019 yılında 540 lise öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin en fazla demokratik (%48,9) aile yapısına sahip olduğu görülmektedir. Özyürek ve Özkan (2015) çalışmasında lise öğrencilerinin en çok izin verici/müsamahakar (%28,5) daha sonra sırasıyla izin verici/ihmalkar (%27,1), otoriter (24,1) ve demokratik (20,2) anne baba tutumlarına sahip olduğunu belirlemiştir. Kars ve arkadaşları (2019) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin %26,7'sinin "demokratik", %21,1'inin "ihmalkar", %25,6'sının "otoriter", %26,7'sinin ise hoşgörülü anne baba tutumlarına sahip olduklarını belirtmiştir. Yıldız ve Erci'nin (2011), Erkan ve arkadaşlarının(2002) çalışmalarında ergenler demokratik anne baba tutumunu diğer tutumlardan daha fazla algılamaktadır. Yapılan çalışma öğrencilerin algıladıkları anne baba tutum dağılımları incelendiğinde literatürler ile kısmen uyumluluk göstermektedir. Bu farklılığın sebepleri çalışmalarda farklı ölçeklerin kullanılması, örneklem sayılarının farklı olması ve çalışma kapsamına alınan öğrencilerin bireysel farklılarının olması olarak yorumlanabilir (37,67,120,111,111).

Yapılan çalışmada müsamahakar anne baba tutumuna sahip olan öğrencilerde akran zorbalığında bulunma ve akran mağduriyeti yaşama durumları yüksek bulunmuştur (Tablo 4.15). Charalampous ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında müsamahakar anna baba tutumunun zorbalıktan daha çok mağdur olma ile ilişkisi bulunmuş ve bu durumun müsamahakar ailelerin çocuklarına karşı aşırı korumacı olması ile çocukların mağduriyet yaşama olasılıklarını artırdığı ifade edilmiştir. Yapılan çalışmada öğrencilerin zorba ve mağdur olma durumları en düşük otoriter anne baba tutumuna sahip öğrencilerde bulunmuştur. Charlampous ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında zorbalığın en yüksek otoriter anne baba tutumuna sahip öğrencilerde olduğu görülmüştür. Ayas'ın (2012) çalışmasında zorbalık davranışı gösterme ve maruz kalma ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. İhmalkar anne baba tutumuna sahip öğrencilerin, izin verici ve

demokratik anne baba tutumlarına sahip öğrencilere göre daha fazla zorbalık davranışı gösterdiği ve aynı zamanda daha fazla zorbalığa maruz kaldıkları bulunmuştur. Literatürde yer alan farklı sonuçların öğrencilerin bireysel ve ailevi özelliklerinden kaynaklandığı düşünülebilir (73,113).

Anne baba tutumları ve öğrencilerin yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (Tablo 4.15). Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğer gruplara kıyasla otoriter aile tutumunda daha yüksek bulunmuştur. Çeçen'in 521 üniversite öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada kızlarda ve erkeklerde en düşük yalnızlık puanlarının demokratik anne baba tutumuna sahip öğrencilerde, en yüksek yalnızlık puanlarının ise kızlarda ve erkeklerde otoriter anne baba tutumuna sahip öğrencilerde olduğu görülmektedir. Erdoğdu ile Gündoğmuş, 328 ortaokul öğrenci ile yaptığı çalışmada yalnızlığı en yüksek yordayan tutum olarak otoriter anne baba tutumunu bulmaktadır. Çalışmamız ilgili literatürler ile paralel olarak yalnızlığın en yüksek otoriter anne baba tutumununda yaşandığını göstermektedir. Demokratik anne baba tutuma sahip olmak aile içi iletişimde kendini daha iyi ifade edebilme, karşılıklı güven ilişkisi kurabilmeyi beraberinde getirmektedir. Bu durum daha kolay arkadaşlık ilişkileri geliştirerek yalnızlık duygusunu en aza indirgemektedir (4,114).

Bu çalışmada ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı diğer okul türlerine kıyasla Anadolu lisesinde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.6). Subaşı ve Özçelik'in 2019 yılında 604 ergen ile yürüttüğü çalışmada anne ve babalara ayrı ölçekler uygulanmış ve anne ve baba tutumları okul türü açısından incelendiğinde çalışmamıza benzer olarak hem annede hem babada kontrol/denetim alt boyut puanının Anadolu lisesinde daha yüksek olduğu saptanmıştır. "Kontrol/denetleme" alt boyutu anne babaların çocukları ne derece denetlediğini ve otoriter tutumu çocuklarına ne derece uyguladıklarını ifade etmektedir. Bu durumda öğrencilerin okumakta olduğu lisenin niteliği düşünüldüğünde Anadolu Lisesindeki öğrencilerin ebeveynlerinin çocukları üzerinde daha kontrolcü ve denetleyici olduğu düşünülebilir (72,100).

ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı ile akademik başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt

boyutlarından “Psikolojik Özerklik” puanı diğer akademik başarılara kıyasla takdir alanlarda daha yüksek bulunmuştur Tablo 4.8). Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğin yapıldığı çalışmada Yılmaz (2000) anne baba tutumu demokratik olan ergenlerin akademik başarısını daha yüksek bulmuştur. “Psikolojik Özerklik” alt boyutu anne babalarının çocuklarını özerk olma konusunda ne kadar desteklediğini ve demokratik tutumu ne çocuklarına ne kadar uyguladıklarını ifade eder. Bu sonuca göre nitelikli lisedeki öğrencilerin ilköğretim düzeyinden gelen belirli bir başarı düzeyine sahip olmaları, ebeveynlerine güven verdikleri ve özerk oldukları düşüncesi ile açıklanabilir (100).

5.3. ERGENLERİN YALNIZLIĞINA İLİŞKİN BULGULARA YÖNELİK TARTIŞMA

Yapılan çalışmada öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile sınıf ve yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkılılık saptanmıştır (Tablo 4.4). 10. Sınıfta okumakta olan ve 15 yaş ve altındaki öğrencilerin diğer sınıf ve yaş gruplarındaki öğrencilere göre daha fazla yalnızlık yaşadıkları belirlenmiştir. Çakıcı’nın (2020), Duyan ve arkadaşlarının (2010) ve Aral ve Gürsoy’un (2000) çalışmalarında öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile sınf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmiştir. Çakıcı ve Oğuz’un (2017) çalışmasında öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve yaşları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamasına rağmen 15 yaşındaki öğrencilerin daha fazla yalnızlık yaşadıklarını ifade etmiştir. Heredia ve arkadaşlarının (2017) 12-15 yaş arasındaki ergenlerle yaptığı çalışmasında yaş arttıkça yalnızlığın da arttığı saptanmıştır. Yapılan çalışma yalnızlık düzeyi ve sınıf açısından incelendiğinde farklılık saptanmakta, yalnızlık düzeyi ve yaş açısından incelendiğinde ilgili literatürleri destekler niteliktedir. Ergen grupları incelediğinde 10. sınıflarda genellikle 14 ve 15 yaş ergenlerin eğitim gördüğünü görmekteyiz. Bu yaş gruplarının ergenliğe geçiş aşamasının önemli bir dönemi olmasından dolayı yalnızlık duygusunu daha yoğun hissettikleri düşünülebilir (23,48).

Yapılan çalışmada yalnızlık düzeyi ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Yalnızlık düzeyleri erkek öğrencilere kıyasla kız öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.5). Duyan ve arkadaşlarının (2008)

ortaöğretim öğrencileri ile yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla yalnızlık yaşadıkları bulunmuştur. Çakıcı (2020), Çakıcı Oğuz (2017) ve Çeçen'in (2008) çalışmalarına bakıldığında erkeklerin yalnızlık düzeyleri kız öğrencilerden daha yüksek olarak bulunmuştur. Çalışma sonucumuz literatür farklılık göstermektedir. Bu farklılığın çalışmaya katılan öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülebilir (22,23,46,114).

Yapılan çalışmada öğrencilerin yalnızlık düzeyi ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Yalnızlığın diğer okul türlerine kıyasla Anadolu lisesinde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.6) (Tablo 4.8). Çakıcı'nın 2020 yılında 761 lise öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerde yalnızlık düzeyi Fen Liselerinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Çalışmada akademik başarı ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki saptanmamasına rağmen aynı sınıfı tekrar okuyan öğrencilerin diğer öğrencilere göre yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Duyan ve arkadaşlarının (2008) çalışmasında aynı şekilde sınıfta kalan öğrenciler ile yalnızlık arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Sınıfta kalan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha yalnız oldukları bulunmuştur. Çalışmada literatürle paralel olarak en az yalnızlık düzeyinin Fen lisesinde ve en fazla yalnızlık düzeyinin sınıfta kalan öğrencilerde olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin başarı oranının arttıkça yalnızlık duygusunun azalması olarak yorumlanabilir (22,46).

Yapılan çalışmada öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin ailede kaçıncı çocuk olması ile ilgili bir ilişki saptanmamasına rağmen 3.ve daha fazla çocuk olan öğrencilerin diğer gruplara kıyasla daha fazla yalnızlık yaşadıkları elde edilen bulgularda belirlenmiştir (Tablo 4.9). Duyan ve arkadaşlarının (2008) yaptığı çalışmada çalışmamıza uyumlu olarak kardeş sayısının artması ile öğrencilerin yalnızlık duygusunda artış olduğu bulunmuştur. Aral ve Gürsoy'un (2000) üniversite öğrencilerini incelediği çalışmada ise yalnızlık ve kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bunda örneklem grubunun yaşça farklı olmasının etki ettiği düşünülebilir (44,46).

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

1. Akran zorbalığı kurban ölçeğinden ortalama puan (97,2±88,5) ve akran zorbalığı zorba ölçeğinden ortalama puan (97,90±95,49) olarak bulunmuştur. Akran zorbalığı ve mağduriyeti orta düzeyde tespit edilmiştir. Fiziksel zorbalık ve mağduriyetin diğer zorbalık ve mağduriyet alt boyutlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.2).

2. AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile AZBÖ (Kurban) toplam puanı arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Akran zorbalığında zorbalık arttıkça mağduriyetin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.3.1).

3. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile ABTÖ alt boyutlarından "Kabul/İlgi" ve "Psikolojik Özerklik" puanları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır (Tablo 4.3.1)

4. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı ile AZBÖ (Zorba) toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.3.1).

5. ABTÖ alt boyutlarından "Kontrol/Denetleme" puanı ile AZBÖ (Zorba) toplam puanı arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.3.1).

6. UCLA Yalnızlık Ölçeği, AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı diğer yaş gruplarına kıyasla 15 yaş ve altında, AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları ise diğer yaş gruplarına kıyasla 17 yaşta daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.4).

7. UCLA Yalnızlık Ölçeği, AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı erkek öğrencilere kıyasla kız öğrencilerde

daha yüksek bulunmuştur. AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları ve alt boyut puanları kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.5).

8. UCLA Yalnızlık Ölçeği, AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları ve ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" ve "Kontrol/Denetleme" puanlarıı ile sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği Toplam puanı ve ABTÖ "Kontrol/Denetleme" puanı diğer sınıflara kıyasla 10.sınıflarda, AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları puanı diğer sınıflara kıyasla 11.sınıflarda ve ABTÖ "Psikolojik Özerklik" puanı diğer sınıflara kıyasla 12.sınıflarda daha yüksek bulunmuştur. daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.7).

9. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı ile akademik başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ABTÖ alt boyutlarından "Psikolojik Özerklik" puanı takdir alanlarda daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.8).

10. AZBÖ (Zorba) toplam puanı ile kaçıncı çocuk olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) toplam puanı diğerlerine kıyasla 3 ve üzeri çocuk olanlarda daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.9).

11. AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanlarıı ile öğrencilerin "Arkadaşlarının Kendinden Daha İyi Olduğunu Düşünme" durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları hayır cevabını verenlere kıyasla evet cevabını verenlerde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.13).

12. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine göre aile yapısı %32,76'sının Demokratik, %23,76'sının ihmalkâr, %23,76'sının otoriter ve %19,72'sinin ise müsamahakâr olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.14).

13. UCLA Yalnızlık Ölçeği, AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları ile ABTÖ grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı diğer gruplara kıyasla otoriter aile

tutumunda, AZBÖ (Zorba) ve AZBÖ (Kurban) toplam puanları diğer gruplara kıyasla müsamahakar aile tutumunda daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.15).

Bu sonuçlara göre;

1. Çalışma kapsamında yapılan literatür taramasında ergenlerde akran zorbalığı, yalnızlık ve anne baba tutumlarının birbiri ile ilişkilerini içeren çalışma sayılarının azlığı dikkat çekmektedir. Bu kapsamda bu çalışma alanında öncü bir çalışmadır. Bu konu hakkındaki güncel araştırmaların artırılması,

2. Çocuk sağlığı hemşirelerinin okullarda daha aktif rol olmaları, akran zorbalığı ile mücadelede kapsamında okul ekibi, aileler ve öğrencilerle multidisipliner bir şekilde çalışmaları, konu ile ilgili özellikle ergen gruplarında daha fazla araştırma yapmaları ve okullarda akran zorbalığı eğitimlerinin verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Gökalp, F., Murat, M. (2020). Ergenlerde algılanan anne baba davranışlarıyla akran ilişkileri arasında özerkliğin aracı rolü. OPUS International Journal of Society Researches, 16 (Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 5841-5883. https://doi.org/10.26466/opus.804045
2. WHO, Health topics, Adolescent health. Erişim tarihi: 14.06.2022, Erişim Adresi: https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1
3. TÜİK (2021) Erişim Tarihi: 22.04.2022, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/ Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242
4. Erdoğdu, M. Y., Gündoğmuş, G. (2020). Yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne baba tutumları ve okul tükenmişliğinin rolü. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (31), 158-168. https://doi.org/10.20875/makusobed.564127
5. Özada A., Duyan V. (2018) Ebeveyn-Çocuk ilişkisi ve zorbalık. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 12(1):49-55. https://doi.org/10.21763/tjfmpc.399941
6. Zhu, J., Yu, C., Zhang, W., Bao, Z., Jiang, Y., Chen, Y., Zhen, S. (2016). Peer victimization, deviant peer affiliation and impulsivity: Predicting adolescent problem behaviors. Child Abuse & Neglect, 58, 39-50. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.06.008
7. Yelboğa, N., Koçak, O. (2019). Ergenlerde akran zorbalığını yordayan bazı faktörlerin zorba ve mağdur bireyler açısından değerlendirilmesi. OPUS International Journal of Society Researches, 13(19), 2286-2320. DOI: 10.26466/opus.543567
8. Hasan, M. M., Fatima, Y., Pandey, S., Tariqujjaman, M., Cleary, A., Baxter, J., Mamun, A. A. (2021). Pathways linking bullying victimisation and suicidal behaviours among adolescents. Psychiatry research, 302, 113992. https://doi.org/10.1016/ .psychres.2021.113992
9. Alkan, H., Arslan, N. (2020). Investigation of high school students' peer bullying levels in terms of various variables. Journal of Family Counseling and Education, 5(2), 46-50. https://doi.org/10.32568/jfce.840932
10. Karataştan, A., Akcan, E. (2023). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden akran zorbalığı ve göçmen/mülteci çocuklar. Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 12(1), 1-15. https://doi.org/10.30703/cije.1061680
11. Topçu, A. E. (2018). Okullarda akran zorbalığının yaygınlığı ve doğası üzerine bir derleme.
12. UNICEF 2018, Okullarda Çocuğa Yönelik Şiddete Son. Erişim Tarihi : 20.06.2023. https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/ unicef-d%C3%BCnyadaki-gen%C3%A7lerin-yar%C4%B1s%C4%B1-okulda-ve-okul-%C3%A7evresinde-akran-%C5%9Fiddetine-maruz
13. Talu, E., Gümüş, G. (2022). Türkiye'de akran zorbalığının ergenler arasında yaygınlığının incelenmesi: bir meta analiz çalışması. Trakya Journal Of Education, 12(3). https://doi.org/10.24315/tred.1030602
14. Gökkaya, F., Tekinsav Sütçü, S. (2020). Akran zorbalığının ortaokul öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35(1), 40-54. doi: 10.16986/HUJE.2018042225
15. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Eğitimi araştırma ve geliştirme dairesi başkanlığı. Öğrencilerin şiddet algısı. Erişim Tarihi:19.06.2023. http://www.meb.gov.tr/earged/earged/ siddet_algisi.pdf

16. OECD. Bullying in PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being. Paris: OECD Publishing; 2017. DOI: https://doi.org/10.1787/9789264273856-12-en

17. Juvonen, J., Graham, S. (2014). Bullying in schols: The power of bullies and the plight of victims. Annual review of psychology, 65, 159-185. https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115030

18. Lee, J., Roh, B. R., & Yang, K. E. (2022). Exploring the association between social support and patterns of bullying victimization among school-aged adolescents. Children and youth services review, 136, 106418. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106418

19. Klomek, A. B. (2020). Peer and parents' support are crucial protective factors against adolescent victimization by bullying. EClinicalMedicine, 22. https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100328

20. Mercan, H. ve Yıldırım-Sarı, H. (2018). Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. FNJN Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 26(1), 21-29. https://doi.org/10.26650/FNJN.387176

21. Almeida, T. S., Ribeiro, O., Freitas, M., Rubin, K. H., Santos, A. J. (2021). Loneliness and social functioning in adolescent peer victimization. Frontiers in psychology, 12, 664079. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.664079

22. Çakıcı, A. (2020). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerine etki eden değişkenlerin incelenmesi. Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar, Year: 4, Number: 11, Spring, p. 20-38. https://doi.org/10.31455/asya.626180

23. Çakır, Ö., Oğuz, E. (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki the correlation between high school students' loneliness levels and smart phone addiction. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1): 418-429 DOI: http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.290711

24. Duy, B., Yıldız, M. A. (2014). Farklı zorbalık statüsüne sahip erinlerde okula bağlanma ve yalnızlık. Eğitim ve bilim, 39(174). http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.2435

25. Özbey, H., Başdaş, Ö. (2020). Ergenlerde zorbalık ve hemşirelik yaklaşımı. Erü Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 7(1), 46-50.

26. Ulutaşdemir, N., Balsak, H., Çopur, E. Ö., Demiroğlu, N. (2016). Halk sağlığı hemşireliğinin bir dalı: okul sağlığı hemşireliği. Turkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics, 2(1), 121-4.

27. Akgül, E., Ergün, A. (2021). Toplum sağlığının geliştirilmesinde okul sağlığı hemşireliği. Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 3(2): 141-153.

28. T.C. Resmi Gazete (2011). Hemşirelik yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik, 19 Nisan 2011. Sayı: 27910 Erişim Tarihi : 20.06.2023. Erişim Adresi : https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm

29. Avşar, F., Alkaya, S. A. (2018). Akran zorbalığının önlenmesinde okul sağlığı hemşiresinin rolü. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 5(1), 78-84. https://doi.org/10.31125/hunhemsire.431134

30. Türk Dil Kurumu Sözlükler. Erişim Tarihi: 03.05.2023. Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/

31. Karabulut, D., Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, 5(2), 368-376. Doi: 10.21324/dacd.500356

32. UNICEF (2011). Adolescence An Age of Opportunity, ss; 6.

33. WHO (2005). Nutrition in Adolescence-issues and Challenges For the Health Sector, ss;1.

34. American Academy of Pediatrics, 2019 Erişim tarihi:02.08.2023 Erişim Adresi: https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/teen/Pages/Stages-of-Adolescence.aspx?_gl=1*5q11bd*_ga*MTI5MTM5MDI2Ny4xNjg3NTU3MzQ1*_ga_FD9D3XZVQQ*MTY5MDg4OTI5NC4yLjEuMTY5MDg4OTQwNy4wLjAuMA

35. Koç M., (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(17), 231-238.

36. Gümüş G., Talu E. (2022). Ergenlerde kendilik algısı ve akran zorbalığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Gelişim ve Psikoloji Dergisi, 3(5), 41-50. https://doi.org/10.51503/gpd.1051413

37. Yelboğa, N., Koçak, O. (2019). Lise öğrencilerini akran zorbalığına iten nedenlerin değerlendirilmesi ve artvin örneği. Istanbul Commerce University Journal Of Social Sciences/İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(35).

38. Acar, H., Kılınç, M. (2017). Akran baskısıyla başa çıkma konusunda hazırlanan psikoeğitim programının lise öğrencilerinin akran baskısı düzeylerine etkisi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (19), 287-300. DOI:10.20875/makusobed.318099

39. Çevik, U. B., Atıcı, M. (2008). Lise 3. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 17 (2) , 35-50.

40. Ateş, N., Özden Yıldırım, MS (2020). Büyüme korkusu ile psikolojik kurallar arasındaki ilişkinin incelenmesi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (1), 402-410. DOI:10.33206/mjss.559423.

41. Twenge, J. M., Haidt, J., Blake, A. B., McAllister, C., Lemon, H., Le Roy, A. (2021). Worldwide increases in adolescent loneliness. Journal of adolescence, 93, 257-269.

42. De Luca, L., Giletta, M., Menesini, E., Prinstein, M. J. (2022). Reciprocal associations between peer problems and non-suicidal self-injury throughout adolescence. Journal of child psychology and psychiatry, 63(12), 1486-1495. doi:10.1111/jcpp.13601.

43. Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., Baker, M., Harris, T., Stephenson, D. (2015). Loneliness and social ısolation as risk factors for mortality: a meta-analytic review. Perspectives On Psychological Science, 10(2), 227-237.

44. Aral, N., Gürsoy, F. (2000). Gençlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. Eğitim ve bilim, 25(116).

45. Chen, C., Qin, J. (2020). Emotional abuse and adolescents' social anxiety: The roles of self-esteem and loneliness. Journal of family violence, 35, 497-507. https://doi.org/10.1007/s10896-019-00099-3

46. Duyan, V., Duyan, G. Ç., Çifti, E. G., Sevin, Ç., Erbay, E., İkizoğlu, M. (2008). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. Eğitim ve Bilim, 33(150).

47. Deniz, M. E., Uzun, A. E. (2019). Ergenlerde empatik eğilimin yordayıcıları olarak yalnızlık ve duygusal özerklik. İlkogretim Online, 18(3). doi:10.17051/ilkonline.2019.610151

48. Heredia Jr, D., Sanchéz Gonzalez, M. L., Rosner, C. M., He, X., Castillo, L. G., Ojeda, L. (2017). The influence of loneliness and interpersonal relations on Latina/o middle school students' wellbeing. Journal of Latinos and Education, 16(4), 338-348. http://dx.doi.org/10.1080/15348431.2016.1257428

49. Henninger Iv, W. R., Eshbaugh, E. M., Osbeck, A., Madigan, C. (2016). Perceived social support and roommate status as predictors of college student loneliness. Journal of College & University Student Housing, 42(2).

50. Karataş, E. A. (2019). Peter pan sendromu: bugünün gençleri ve yetişkinlikten kaçış. Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(2), 117-129.
51. Ayas, T., Pişkin, M. (2015). Akran zorbalığı belirleme ölçeği ergen formu. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi , (50) , 316-32.
52. Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2(2), 531–562.
53. Demir, K., Küçük, S. (2022). Development of peer bullying counseling program based on peplau-ınterpersonal relations model: a study protocol. Türk Hemşireler Derneği Dergisi, 3(1), 29-48.
54. Dolgun, G. (2018). Akran zorbalığını önlemede hemşirenin rolü/Role of nurse in peer bullying prevention. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 5(1), 95-101. https://doi.org/10.17681/hsp.335312
55. WHO. The WHO Cross-national study of health behavior in school-aged children from 35 countries: findings from 2001-2002. The Journal of School Health 2004;74(6):204-6.
56. Mohseny, M., Zamani, Z., Basti, S. A., Sohrabi, M. R., Najafi, A., Zebardast, J., Tajdini, F. (2019). Bullying and victimization among students bears relationship with gender and emotional and behavioral problems. Iranian journal of psychiatry, 14(3), 211.
57. Adalar Çelenk T.,E., Yıldızlar O., (2019). Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve mağduriyetinin incelenmesi. Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi (2):24-31. DOI:10.33308/2687248X.201912150.
58. Klomek AB, Sourander A, Elonheimo H. (2015). Bullying by peers in childhood and effects on psychopathology, suicidality, and cri-minality in adulthood. The Lancet. 2(10): 930-941. https://doi.org/10.1016/S2215-0366(15)00223-0
59. Hinduja S, Patchin JW. (2010). Bullying, cyberbullying, and suicide. Archives of suicide research. 2010; 14: 206-221. https://doi.org/10.1080/13811118.2010.494133
60. Navarro, R., Ruiz-Oliva, R., Larrañaga, E., Yubero, S. (2015). The impact of cyberbullying and social bullying on optimism, global and school-related happiness and life satisfaction among 10-12-year-old schoolchildren. Applied Research in Quality of Life, 10, 15-36. https://doi.org/10.1007/s11482-013-9292-0
61. Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. Türkiye Klinikleri J Psychiatr Nurs-Special Topics, 3(2), 175-81.
62. Haşimoğlu, A., Aslandoğan, A. (2018), Lise öğrencilerinin ergenlik dönemi sorunları ve duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, ARHUSS, 1(2): 71-83
63. Nocentini, A., Fiorentini, G., Di Paola, L., Menesini, E. (2019). Ebeveynler, aile özellikleri ve zorbalık davranışı: Sistematik bir inceleme. Saldırganlık ve şiddet içeren davranışlar , 45 , 41-50.
64. Carter, M., Van Der Watt, R., & Esterhuyse, K. (2020). The relationship between perceived parenting dimensions, attachment, and pre-adolescent bullying. Journal of Psychology in Africa, 30(2), 106-118. https://doi.org/10.1080/14330237.2020.1744280
65. Tuğran, A. Z., Dost, M. T. (2022). Lise öğrencilerinde ebeveyn tutumu ve temel psikolojik ihtiyaçlar ile zorbalık statüleri arasındaki ilişkiler. Eğitim ve Bilim, 47(209).
66. Aghaei, A., Afsar, F., Nouri, A. (2012). A comparison of the psychological characteristics of adolescence and drawing its profile according to parents and adolescents in Isfahan City (Iran). Procedia-Social and Behavioral Sciences, 46, 2193-2197. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.453

67. Kars, S., Bektaş, Ö., Akyürek, G. (2019). Ergenlerde anne-baba tutumunun duygu düzenleme ve iyilik haline etkisinin incelenmesi. Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi, 7(2):97-104

68. Çiftçi, Z., Gülaçtı, F. (2019). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ve flört kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. OPUS International Journal of Society Researches, 11(18), 1282-1309.

69. Yavuzer, H. (2009). Ana-baba ve çocuk (21.baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi ss 28.

70. Schaefer, E. S. (1959). A circumplex model for maternal behavior. The Journal of Abnormal and Social Psychology, 59(2), 226-235.

71. Steinberg, L., Lambom, S. D., Darling, N., Mounts, N.S., Dombusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. Child Development, 65, 754-770.

72. Subaşı, D., Özçelik, A. Ö. (2019). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi, 7(1), 25-47.

73. Charalampous, K., Demetriou, C., Tricha, L., Ioannou, M., Georgiou, S., Nikiforou, M., Stavrinides, P. (2018). The effect of parental style on bullying and cyber bullying behaviors and the mediating role of peer attachment relationships: a longitudinal study. Journal Of Adolescence, 64, 109-123.

74. T.C. Resmi Gazete (2011). Pediatri Hemşireliği, 19 Nisan 2011. Sayı: 27910 Erişim Tarihi : 20.06.2023. Erişim Adresi : https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm

75. Çetinkaya, B., Turan, T., Ceylan, S. S., Bayar Şakın, N. (2017). Pediatri hemşirelerinin rol ve fonksiyonlarını uygulama durumlarının belirlenmesi. Pamukkale Tıp Dergisi. doi:10.5505/ptd.2017.15579.

76. Teksöz, E., Ocakçı, A. F. (2014). Çocuk hemşireliği'nde sanat uygulamaları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 7(2), 119-123.

77. Uludasdemir, D., Küçük, S. (2021). Siber zorbalığın önlenmesinde önemli bir kavram: Dijital ebeveynlik ve pediatri hemşireliği. Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 4(3), 54-70.

78. Hornor, G. (2018). Bullying: What the PNP needs to know. Journal of Pediatric Health Care, 32(4), 399-408.

79. Kesgin, M. T., Çağlar, S. (2019). Dünyada ve Türkiye'de okul hemşireliğinin gelişimi. Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 16 (4): 343-352

80. Ulutaşdemir, N., Balsak, H., Çopur, E. Ö., Demiroğlu, N. (2016). Halk sağlığı hemşireliğinin bir dalı: okul sağlığı hemşireliği. Turkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics, 2(1), 121-4.

81. Coşkun, S., Bebiş, H. (2014). Şiddetin okul sağlığına etkisi ve hemşirelik. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi, 3(1), 15-23.

82. T.C. Resmi Gazete (2011). Okul Hemşireliği Hemşireliği, 19 Nisan 2011. Sayı: 27910 Erişim Tarihi : 20.06.2023. Erişim Adresi : https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm

83. Akcan, A., Odabaş, N. (2022). Farklı beden kütle indeksine sahip ergenlerde akran zorbalığı. Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 4(2), 159-174. Doi: 10.54061/jphn.1101055

84. Tardu, A., Akcan, A. (2021). Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışı ile zorba davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Hemşirelik Bilimi Dergisi, 4(2), 59-65.

85. Öztürk, A., Tezel, A., Öztürk, F. Ö. (2019). Bir ortaöğretim kurumunda akran zorbalığının değerlendirilmesi. Konuralp Medical Journal, 11(1), 82-88.

86. Long, M. N., Dowdell, E. B. (2018). Online and health risk behaviors ın high school students: an examination of bullying. Pediatric Nursing, 44(5).

87. Polat, F., Sohbet, R. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinde akran zorbalığı. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 15(2), 41-51. DOI: 10.17517/ksutfd.608921.

88. American Academy of Pediatrics (2018). Council on school health. Policy statement: the role of school nurse in providing school health services. Pediatrics,121:1052-56.

89. Blosnich J, Bossarte R. (2011) Low-level violence in schools: Is there an association between school safety measures and peer victimization? Journal of School Health, 81(2):107-113.

90. Haraldstad, K., Kvarme, L. G., Christophersen, K. A., Helseth, S. (2019). Associations between self-efficacy, bullying and health-related quality of life in a school sample of adolescents: a cross-sectional study. BMC Public Health, 19, 1-9.

91. Demir, K., Küçük, S. (2020). Akran zorbalığı önleme ve müdahale programlarında güncel yaklaşımlar ve hemşirelik rolleri. Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 3(2), 87-102.

92. Hutson, E. (2018). Integrative review of qualitative research on the emotional experience of bullying victimization in youth. The Journal of School Nursing, 34(1), 51-59.

93. Wolke, D., Lereya, S. T. (2015). Long-term effects of bullying. Archives of disease in childhood, 100(9), 879-885.

94. Liu J, Graves N.(2011). Childhood bullying: A review of constructs, concepts, and nursing implications. Public Health Nurs. 2011; 28: 556-568. doi: https://doi.org/10.1111/j.1525-1446.2011.00972.x

95. Arseneault L. (2018). Annual research review: The persistent and pervasive impact of being bullied in childhood and adolescen-ce: Implications for policy and practice. J Child Psychol Psychi-atry. 59(4): 405-421. doi: https://doi.org/10.1111/jcpp.12841

96. Milli Eğitim Bakanlığı. Erişim Tarihi: 03.05.2023, Erişim Adresi: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/09162636_Okul_Turleri.pdf

97. Milli Eğitim Bakanlığı. Erişim Tarihi: 03.05.2023, Erişim Adresi: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/09162636_Okul_Turleri.pdf

98. Mesleğim Hayatım. Okul Türleri ve Programlar Erişim Tarihi: 03.05.2023, Erişim Adresi : https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/hakkimizda/okul-turleri-programlar

99. Daniel, W. W., Cross, C. L. (2018). Biostatistics: a foundation for analysis in the health sciences. Wiley.

100. Yılmaz A. (2000). Anne-baba tutum ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi : 7(3).

101. Hays RD, DiMatteo MR. (1987). A short-form measure of loneliness. J Pers Assess 51:69-81.

102. Yıldız, M. A., Duy, B. (2014). Adaptation of the short-form of the UCLA loneliness scale (ULS-8) to Turkish for the adolescents.

103. Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.) Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

104. Külcü, D. P., Çetin, H. (2015). Çocuklarda akran zorbalığı ve benlik saygısının incelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2), 261-274.

105. Şahin, M. M., Aral N., (2021). Ergenlerin akran zorbalığı algıları ile öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(3), 1106-1122.

106. Çelen, Ç., Çöp E., Dinç Ş.,G., Hekim Ö., Göker Z., Sekmen E., Üneri Ö.Ş, (2020). Çocuk psikiyatrisi polikliniğine başvuran ergenlerde akran zorbalığı ile siber zorbalık ve öfke ifade tarzlarının ilişkisi. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi, 1-11.

107. Özkan, Y., Çifci, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. İlköğretim Online, 9(2), 576-586.

108. Pişkin, M. (2010). Examination of peer bullying among primary and middle school children in ankara. *Education, 35*(156).

109. Pekel-Uludagli, N., Uçanok, Z. (2005). Akran zorbalığı gruplarında yalnızlık ve akademik başarı ile sosyometrik statüye göre zorba/kurban davranış türleri. Türk Psikoloji Dergisi, 20(56), 77.

110. Özyürek, A., Özkan, İ. (2015). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. International Journal of Science Culture and Sport (7),3.

111. Yıldız, E., Erci, B. (2011). The investigation of relation between parental behavior and adolescence aggressiveness behavior. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(3), 6-11.

112. Erkan Z., Güçray, S., Çam S. (2002). Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin ana baba tutumları ve cinsiyet açısından incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(10).

113. Ayas, T. (2012). The effect of parental attitudes on bullying and victimizing levels of secondary school students. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 55, 226-231.

114. Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve anababa tutum algilarina göre yalnizlik ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(3), 415-431.

EKLER

EK-1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1- Yaşınız : ____

2- Cinsiyetiniz:

a- Kadın b- Erkek

3- Okul Türü:

a-Anadolu Lisesi b-Fen Lisesi c- Çok Programlı Lise

4- Halen okumakta olduğunuz sınıf: …….

5-Geçen yılki akademik başarınız: ( ) Takdir aldım ( ) Teşekkür aldım ( ) Doğrudan geçtim ( ) Sorumlu Geçtim ( ) Aynı sınıfı Tekrar Okuyorum

6-Mazeretsiz olarak devamsızlık yapar mısınız ?

a-Hiç b-Çok nadir c-Bazen d-Sık sık

7-Kardeş sayısı (kendiniz dışında): ……..

8- Kaçıncı çocuksunuz :.....

9- Anne eğitim durumu:

a-İlkokul b- Ortaokul c-Lise d-Üniversite e-Lisansüstü

10- Anne çalışma durumu:

a-Çalışıyor b-Çalışmıyor

11- Baba eğitim durumu:

a-İlkokul b- Ortaokul c-Lise d-Üniversite e-Lisanüstü

12- Anne çalışma durumu:

a-Çalışıyor b-Çalışmıyor

13-Sağlığınızla ilgili herhangi bir malzeme kullanıyor musunuz?

a-Evet (gözlük, diş teli gibi) Belirtiniz: …….. b-Hayır

14-Disiplin cezası veya uyarı aldınız mı?

a-Evet b-Hayır

15-Aşağıdaki bilgisayar oyunlarından en çok hangilerini oynarsınız? (birden çok seçenek işaretleyebilirsin).

a-yarışma b-satranç c-tavla d-savaş e-strateji Diğer (……..)

16-Çoğu arkadaşlarınızın bazı yönlerden sizden daha iyi olduğunu düşünüyor musunuz?

a-Evet b-Hayır

EK-2. ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ (ABTÖ)

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine **4**;
BİRAZ BENZİYORSA 3;
BENZEMİYORSA 2;
HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

	1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
	2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
	3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
	4.	Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak İçin susmam gerektiğini söylerler.
	5.	Annem ve babam bazı konularda "**sen kendin karar ver**" derler.
	6.	Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
	7.	Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
	8.	Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
	9.	Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
	10.	Annem ve babamla her tartıştığımda bana "**büyüdüğün zaman anlarsın**" derler.
	11.	Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
	12.	Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
	13.	Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
	14.	Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
	15.	Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
	16.	Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
	17.	Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
	18.	Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı(X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarınla bir yere gitmene izin verirler mi?

1. Evet ☐ **2. Hayır** ☐

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaça kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarınla bir yere gitmene izin verirler mi?

3. Eevet ☐ **4. Hayır** ☐

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaça kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir ?

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

		Hiç çaba göstermez	**Çok az çaba gösterir**	**Çok çaba Gösterir**
21.	Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,			
22.	Boş zamanlarınızda ne yaptığını,			
23.	Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,			

Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

		Bilgileri yoktur	**Çok az bilgileri vardır**	**Çok bilgileri vardır**
24.	Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,			
25.	Boş zamanlarınızda ne yaptığın,			
26.	Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,			

EK-3. UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ KISA FORMU (UCLA-KF)

Aşağıdaki ölçekte kendinize ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Bu ifadelerde yer alan durumu ne sıklıkta hissettiğinizi ve yaşadığınızı gösteren cevaplardan hangisi size daha çok uyuyorsa o durumun altında yer alan parantezin içine bir çarpı (**X**) işareti koyunuz. Lütfen her soru için tek bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

		Hiç	**Nadiren**	**Bazen**	**Her zaman**
1.	Arkadaşım yok.				
2.	Başvurabileceğim hiç kimse yok.				
3.	Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.				
4.	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.				
5.	İstediğim zaman arkadaş bulabilirim.*				
6.	Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.				
7.	Çevremde insanlar var ama benimle değiller.				

EK-4. AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ-ERGEN FORMU (AZBÖ-EF)

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda öğrenciler arasında zaman zaman gözlenen bir takım söz ve eylemler yer almaktadır. Bazı öğrenciler bu söz ve eylemleri bazen tek başlarına bazen de arkadaşlarıyla birlikte yaparak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri **rahatsız** ederler. Sizden istenen bu söz ve eylemlere; a) ne sıklıkla **uğradığınızı** ve b) ne sıklıkla **yaptığınızı** ilgili maddenin karşısına işaretlemenizdir. Adınızı ve soyadınızı yazmayınız ve sorulara lütfen **dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar **gizli tutulacak** ve hiç kimseye gösterilmeyecektir. Hepinize şimdiden teşekkürler.

		BANA YAPILDI						**BEN YAPTIM**				
		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca1 defa	Hiçbir zaman
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme											
2	Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama											
3	Saç ve kulak çekme											
4	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma											
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme											
6	Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terketmeye zorlama											
7	Çimdik atma, ısırma											
8	Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma											
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme											
10	Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma											
11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma											
12	Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma											
13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma											
14	Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma											
15	Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma											
16	Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özürüyle alay etme											
17	Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme											
18	Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoşa gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma											

19	Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme												
20	Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme												
21	Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.												
22	Tehdit etme												
23	Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama												
24	Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme												
25	Görmezden gelme, yok sayma												
26	Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme												
27	Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme												
28	Arkadaşlarını kendisine karşı kışkırtarak aralarının bozulmasına çalışma												
29	Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma												
30	Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme												
31	Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma												
32	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme												
33	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme												
34	Para ya da okul harçlığını zorla alma												
35	Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma												
36	Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma												
37	Para ya da eşyalarını çalma												
38	Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma												
39	Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma												
40	Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme												
41	Baskıyla telefonuna kontür yükletme												
42	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme												
43	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma												
44	Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol hareketleri yapma vb.)												
45	Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme												
46	Birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma ya da bunları yapmaya çalışma												
47	Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme												
48	Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma												
49	Cinsel içerikli isim takma (gay, lezbiyen, sapık vb.)												
50	Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma												
51	İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama.												
52	Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma												
53	Tuvaletin duvar ya da kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma ya da resim yapma.												

EK-5. ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ (ABTÖ) KULLANIM İZNİ

Gmail

ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ
3 ileti

Mürşide Efe 11 Kasım 2019 17:58
Alıcı:

Merhabalar hocam. Ben Sağlık Bilimleri Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Geçerlilik güvenilirliğini yapmış olduğunuz 'Anne-Baba Tutum Ölçeği'nizi liselerde yapacağım çalışmada kullanmak istiyorum. Eğer izniniz olursa izninizi ve formu bana göndebilirseniz çok sevinirim.

Teşekkürler, saygılarımla

12 Kasım 2019 14:10
Alıcı:

Merhaba Mürşide,
ABTÖ 10-18 yaşları için uygun bir ölçektir. Çalışmanızda uygunsa kullanabilirsiniz. Kolay gelsin,
Prof. Dr. Ayşen Güre
[Alıntılanan metin gizlendi]

ABTÖ'nün Puanlanması.doc
51K

Mürşide Efe 14 Kasım 2019 14:11
Alıcı:

Teşekkürler Hocam :)

>
>
> Merhaba Mürşide,
[Alıntılanan metin gizlendi]
> <ABTÖ'nün Puanlanması.doc>

EK-6. UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ KISA FORMU (UCLA-KF) KULLANIM İZNİ

Gmail Mürşide Ef

UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ ERGEN FORMU
2 ileti

Mürşide Efe 14 Ekim 2019 21:03
Alıcı:

Merhabalar hocam. Ben Sağlık Bilimleri Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Geçerlilik güvenilirliğini yapmış olduğunuz 'Ucla Yalnızlık Ölçeği (Ergen Formu)'nizi liselerde yapacağım çalışmada kullanmak istiyorum. Eğer izniniz olursa izninizi ve formu bana göndebilirseniz çok sevinirim.

Teşekkürler, saygılarımla

Mehmet Ali Yıldız 15 Ekim 2019 23:12
Alıcı: Mürşide Efe

Merhaba Hocam,
Ölçeğimizi çalışmanızda kullanmanızdan memnuniyet duyarım. Ölçek ekte yer almaktadır. İyi çalışmalar dilerim

Mehmet Ali Yıldız (Doç.Dr.)

EK-7. AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ-ERGEN FORMU (AZBÖ-EF) KULLANIM İZNİ

Gmail

AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ ERGEN FORMU

3 ileti

Mürşide Efe 18 Eylül 2019 20:06
Alıcı:

Merhabalar tuncay hocam. Ben Sağlık Bilimleri Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Metin hocamla birlikte geliştirmiş olduğunuz 'Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu' nu incelemek ve tezimde kullanabilmek için izninizi istiyorum. Eğer izniniz olursa formu bana göndebiliseniz çok sevinirim.
Teşekkürler, saygılarımla.

Tuncay Ayas 19 Eylül 2019 10:38
Alıcı: Mürşide Efe

çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim
Prof. Dr. Tuncay AYAS

Mürşide Efe 18 Eyl 2019 Çar, 20:06 tarihinde şunu yazdı:
[Alıntılanan metin gizlendi]

AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇEĞİ ERGEN FORMU 6[1].6.2006.doc
147K

EK-8. ETİK KURUL İZNİ

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 46418926 25.02.2021

Konu : Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Kararları

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

TOPLANTI TARİHİ : 25 ŞUBAT 2021 PERŞEMBE
TOPLANTI SAATİ : 11.00 (Covid-19 tedbirleri kapsamında toplantı online yapılmıştır.)
TOPLANTI NO : 2021/04
PROJE/ KARAR NO : 2021-76 (Değerlendirilme Tarihi: 25.02.2021)

Üniversitemiz Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında görevli Dr. Öğr. Üyesi Dilek KONUKBAY'ın sorumlu araştırmacı, Yüksek Lisans Öğrencisi Mürşide VURAL'ın yardımcı araştırmacı olduğu, 2021/76 kayıt numaralı, **"Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumları, Akran Zorbalığı Gösterme ve Maruz Kalma İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi"** başlıklı yüksek lisans tezi yüksek lisans tezi proje önerisi, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur. Rica ederim.

S.NO	AD SOYAD VE UZMANLIK ALANI	İMZA
1	Prof. Dr. Ahmet COŞAR (Anestezi AD Bşk.lığı) Etik Kurul Başkanı	
2	Prof. Dr. Alper GÖZÜBÜYÜK (Göğüs Cerr. AD Bşk.lığı) Etik Kurul Başkanı Yardımcısı	
3	Prof. Dr. Selahattin BEDİR(Üroloji AD Bşk.lığı)	
4	Prof. Dr. Levent KENAR(KBRN. Enstitü)	
5	Prof. Dr. Yusuf İZCİ (Beyin ve Sinir Cerr. AD Bşk.lığı)	
6	Prof. Dr. Ali Kağan COŞKUN(Genel Cerr. AD Bşk.lığı)	
7	Prof. Dr. Suat DOĞANCI(Kalp Damar Cerr. AD Bşk.lığı)	
8	Prof. Dr. Fulya TOKSOY TOPÇU (Diş Hekimliği Fakültesi Restoratif Diş Tedavisi AD.Bşk.lığı)	
9	Prof. Dr. Ayten TURKKANI(Histoloji AD.Bşk.lığı)	
10	Prof. Dr. Gülten GÜVENÇ(Hemşirelik Fakültesi)	
11	Prof. Dr. Dilek YILDIZ (Hemşirelik Fakültesi) Sekreter	
12	Doç. Dr. Canturk TAŞÇI(Göğüs Hast. AD Bşk.lığı)	
13	Dr.Öğr.Üyesi Mustafa GÜNEY(Mikrobiyoloji AD Bşk.lığı)	

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu
Etik-Ankara Telefon

EK-9. AYDIN VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ

T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-74083975-605.01-22668294 19/03/2021
Konu : Mürşide VURAL'ın
Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Milli Eğitim Bakanlığının 2020/2 Sayılı Genelgesi.
b) Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 25.02.2021 tarih ve 13682 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazıda; Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü sorumluluğunda sürdürülen Lisansüstü Eğitim Öğretim faaliyetleri kapsamında; Çocuk Sağlığı Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mürşide VURAL tarafından *"Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumları, Akran Zorbalığı Gösterme ve Maruz Kalma ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi"* konulu tez çalışması kapsamında, Aydın İli Germencik İlçesindeki tüm lise öğrencilerine anket yapma isteği, Milli Eğitim Bakanlığı 2020/2 sayılı genelgesi doğrultusunda incelenmiş olup, inceleme sonucunda; **çalışmanın 2020-2021 eğitim - öğretim yılı içerisinde okul idaresinin gözetiminde ve denetiminde uygun göreceği zamanlarda ve** mühürlü anketin kullanılarak **yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.**

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Seyfullah OKUMUŞ
İl Milli Eğitim Müdürü

Eki: İlgi (b) yazı ve ekleri

OLUR
19/03/2021

Rıza DALAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK-10. GERMENCİK ANADOLU LİSESİ İZİN BELGESİ

T.C.
GERMENCİK KAYMAKAMLIĞI
Germencik Anadolu Lisesi Müdürlüğü

10.01.2020

Sayı : 63128726-605.01-E.688087
Konu : Mürşide EFE

Sayın Mürşide EFE
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Üüksek Lisans Öğrencisi

İlgi: 10.01.2020 Tarihli Dilekçeniz

İlgi dilekçeniz incelenmiş olup ergende algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığı gösterme ve maruz kalma ile yalnızlık yalnızlık düzeyleri arasındaki iletişimin değerlendirilmesi konulu teziniz ile ilgili çalışmaları okulumuzda uygulamanızda herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinize rica ederim

Fahri SERTKAYA
Okul Müdürü

EK-11. GERMENCİK ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ İZİN BELGESİ

T.C.
GERMENCİK KAYMAKAMLIĞI
Germencik Çok Programlı Anadolu Lisesi Müdürlüğü

Sayı : 46487624-806.01.03-E.690962 10.01.2020
Konu : Tez Çalışması

SAYIN Mürşide EFE

İlgi : 10.01.2020 tarihli dilekçeniz

İlgi dilekçenize istinaden , Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumları Akran Zorbalığı Gösterme ve Maruz Kalma ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi konulu tez çalışmanızla ilgili anketleri , VALİLİK OLURU aldığınız taktirde okulumuz öğrencilerine uygulamanızda sakınca yoktur.

Hasan BORTAŞ
Okul Müdürü

EK-12. ORTAKLAR ANADOLU LİSESİ İZİN BELGESİ

T.C.
GERMENCİK KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Ortaklar Anadolu Lisesi

Sayı : E-89246993-604.02-19558870
Konu : Mürşide EFE

22.01.2021

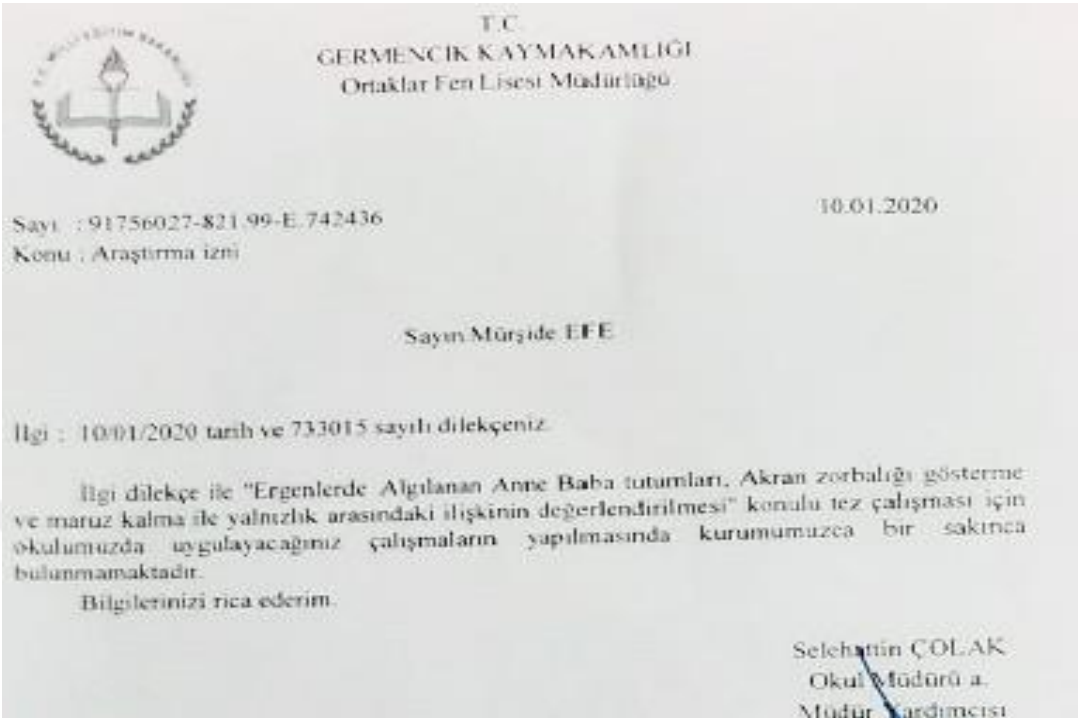
Sayın Mürşide EFE
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

İlgi : 10.01.2020 Tarihli Dilekçeniz

İlgili Dilekçeniz incelenmiş olup ergende algılanan anne baba tutumları,akran zorbalığı gösterme ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki iletişimin değerlendirilmesi konulu teziniz ile ilgili çalışmaları gerekli izin ve onayları bize sunduğunuz takdirde uygulamanızda sakınca yoktur.

Yasemin IŞBUDAK
Okul Müdürü

EK-13. ORTAKLAR FEN LİSESİ İZİN BELGESİ

T.C
GERMENCİK KAYMAKAMLIĞI
Ortaklar Fen Lisesi Müdürlüğü

Sayı : 91756027-821.99-E.742436
Konu : Araştırma izni

10.01.2020

Sayın Mürşide EFE

İlgi : 10/01/2020 tarih ve 733015 sayılı dilekçeniz.

İlgi dilekçe ile "Ergenlerde Algılanan Anne Baba tutumları, Akran zorbalığı gösterme ve maruz kalma ile yalnızlık arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi" konulu tez çalışması için okulumuzda uygulayacağınız çalışmaların yapılmasında kurumumuzca bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi rica ederim.

Selehattin ÇOLAK
Okul Müdürü a.
Müdür Yardımcısı

EK-14. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ÖĞRENCİ ONAM FORMU

Sayın Katılımcımız,

Katılacağınız bu çalışma, "Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumları, Akran Zorbalığı Gösterme ve Maruz Kalma ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi" adıyla, Yük. Lis. Öğr. Mürşide VURAL tarafından Mart 2021-Kasım 2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu çalışmada, lise öğrencisi olan ergenlerde algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığında bulunma ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma sonuçlarının sağlık personeline akran zorbalığına yönelik yaklaşımlarında yol gösterici olacağı ve farkındalığı arttıracağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma ● Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Aydın Germencik ilçesinde MEB bağlı liseler

Araştırma Uygulaması: ● Anket (Google From) O Görüşme

O Gözlem O……..

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Sorumlu Araştırmacı: Dr. Öğr. Üyesi Dilek KONUKBAY Araştırmacı: Mürşide VURAL

İletişim Bilgileri : İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

…./…../……

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK-15. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ VELİ ONAM FORMU

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumları, Akran Zorbalığı Gösterme ve Maruz Kalma ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi" adıyla, Mart 2021- Kasım 2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.Araştırmanın Hedefi: Bu çalışmada, lise öğrencisi olan ergenlerde algılanan anne baba tutumları, akran zorbalığında bulunma ve maruz kalma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma sonuçlarının sağlık personeline akran zorbalığına yönelik yaklaşımlarında yol gösterici olacağı ve farkındalığı arttıracağı değerlendirilmektedir.

Araştırma Uygulaması: Anket (Google from üzerinden) şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Sorumlu Araştırmacı: Dilek KONUKBAY Araştırmacı : Mürşide VURAL

İletişim bilgileri : İletişim bilgileri:

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi ..... ……..'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

..../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı : Mürşide Vural

Doğum Tarihi :

Doğum Yeri :

İş Telefonu :

İş Adresi :

E-postası :

ORCID : 0000-0001-6641-284X

Bildiği Yabancı Diller (Puan ve Yılı): İngilizce-YÖKDİL 55,0/2018

Eğitim Bilgileri:

2018-2023 SBÜ Gülhane Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD Yüksek Lisans

2014-2018 GATA Hemşirelik Yüksek Okulu, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi

2010-2014 Aydın Ortaklar Anadolu Öğretmen Lisesi

2007-2010 Aydın Ortaklar Atatürk İ.Ö.O.

2003-2007 Malatya Sümer İ.Ö.O.

2001-2003 İzmir Fevzi Çakmak İ.Ö.O.

Uzmanlık Alanı: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışman(lar)ı: Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumları, Akran Zorbalığı Gösterme ve Maruz Kalma İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, Danışman: Dr.Ögr.Üyesi Dilek KONUKBAY

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Hemşire	Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi /Süt Çocuğu Servisi ve Poliklinik	2021-Devam Ediyor
Hemşire	İstanbul ve Araştırma Hastanesi/Dahiliye Servisi	2019-2021
Hemşire	Ankara Güven Hastanesi Süt Çocuğu Servisi	2018-2019

Kazanılan Sertifikalar/Eğitimler/Belgeler:

- AFAD-Olağanüstü Koşullarda Hemşirelik Uygulamaları Eğitimi
- Bilimsel Araştırma ve Makale Yazma Eğitimi
- MEB-İşaret Dili Eğitimi
- Güven Sağlık Grubu İnsan Odaklı Bakım Eğitimi
- SBÜ Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi "1. Uluslararası 2. Ulusal Sağlık Bakım Hizmetleri Kongresi"
- Good Medical Researcher Certificate
- Acil Durum ve Afet Yönetimi 2020-2021
- Akılcı İlaç 2020-2021
- Anne Sütü ve Emzirmenin Önemi 2021
- Bilgi Güvenliği 2020-2021
- Çalışan Güvenliği 2020-2021
- Çalışma Hayatında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği 2021
- Dezenfektanların Kullanımı-2021
- Enfeksiyon Kontrolü ve Önlenmesi 2020-2021
- Haberleşmede Tasarruf 2020-2021
- Hasta Güvenliği 2020-2021
- Hasta Hakları ve Sorumlulukları 2020-2021
- Hasta Mahremiyeti 2020
- İstenmeyen Olay Bildirim Sistemi 2021
- İş Sağlığı ve Güvenliği 2020-2021
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2021
- Kalite 2020-2021
- Kbrn-2020-2021
- Kırım Kongo Kanamalı Ateşi-2021
- Kişiler Arası İletişim ve Gelişim 2020-2021
- Materyovijilans ve Olumsuz Olay Bildirim 2021

Eserler

- Konukbay, D., Efe, M., ve Yıldız, D. (2020). Teknolojinin Hemşirelik Mesleğine Yansıması: Sistematik Derleme. SBÜ Hemşirelik Dergisi, 2(3), 175-182. doi:10.48071/sbuhemsirelik.700870
- Teknolojinin Hemşirelik Mesleğine Yansıması/ 1. Uluslararası 2.Ulusal Sağlık Bakım Hizmetleri Kongresi- Poster Bildiri